
EVALUATIE VERENIGINGSHALLENPLAN 2019

Appels en peren, maar wel in één mand?

EVALUATIE VHP 2019

Gemeente Dordrecht

Cluster Stad / team sport

24/1/2019

Samenvatting

Het Verenigingshallenplan (VHP) is begin jaren '90 ontstaan om de behoefte aan sporthallen in de gemeente Dordrecht te accommoderen. De gemeente staat garant voor de bancaire leningen die vijf stichtingen hebben afgesloten voor de realisatie van zeven sporthallen in Dordrecht. Daarnaast levert de gemeente jaarlijks een financiële bijdrage aan de stichting en fungeert de gelieerde vereniging als contraborg. De stichtingen treden op als economisch eigenaar en exploitant van de hallen. Het gaat om de volgende hallen: sporthal De Dijk, DeetosSnel hal (twee hallen), Deltahal, Oranje Wit hallen (twee hallen) en de Reeweghal.

De overeenkomsten met de stichtingen zijn over het algemeen afgesloten voor een periode van 30 jaar. In 2023 verlopen de eerste overeenkomsten (voor hal 1 van Oranje Wit). Daarnaast is uit het rekenkameronderzoek dat in 2018 is uitgevoerd naar gesubsidieerde instellingen, gebleken dat de financiële situatie van twee van de drie onderzochte stichtingen zorgelijk was. Ook in eerdere jaren zijn er zorgen geweest over de financiële situatie bij diverse stichtingen. Ondertussen worden er door de stichtingen plannen voor herontwikkeling gelanceerd, bijvoorbeeld voor beide hallen van Oranje Wit en voor sporthal De Dijk.

De gemeente draagt op jaarbasis bijna 320.000 euro bij aan de vijf stichtingen. Per stichting varieert de bijdrage tussen 20.000 euro en 150.000 euro. De verschillen in de hoogte van de gemeentelijke bijdrage per hal vinden hun oorsprong in verschillende omstandigheden bij de bouw van de hal. Daarnaast staat de gemeente voor bijna 6,5 miljoen euro garant. In een plaatje per hal is de situatie per stichting geschetst. Daaruit komt een wisselend beeld naar voren. Sporthal De Dijk, de DeetosSnel hal en de Oranje Wit hallen krijgen hun exploitatie met grote moeite (of niet) sluitend. De Deltahal en de Reeweghal staan er relatief beter voor. Toch is er in de bouwkundige staat van de hallen nog veel winst te behalen. De kosten om de hallen weer geheel op niveau te krijgen zijn geraamd op bijna 2,2 miljoen euro. De stichtingen hebben echter maar zo'n 585.000 euro gereserveerd voor onderhoud. Van dit totale verschil van circa 1,6 miljoen euro heeft 1,3 miljoen euro betrekking op de Oranje Wit hallen, waar gewerkt wordt aan plannen voor renovatie/herontwikkeling.

Afgaande op landelijke kengetallen is het huidige aantal sporthallen in de gemeente Dordrecht toereikend. Ontwikkelingen rond woningbouw en bewegingsonderwijs dienen echter wel nauwlettend in de gaten te worden gehouden.

Voor de stichtingen speelt - naast de financiële en bouwtechnische situatie - ook een organisatievraagstuk. Het aantal structurele vrijwilligers is teruggelopen en vormt een bedreiging voor het huidige VHP-model, dat grotendeels op vrijwillige inzet berust.

Deze evaluatie leidt dan ook tot de volgende conclusies:

1. *Het VHP blijft financieel voordelig, maar is organisatorisch een steeds grotere uitdaging.*
2. *De onderhoudsverantwoordelijkheid voor de hallen wordt onvoldoende nagekomen.*
3. *De financiële bijdrage per stichting verschilt vanwege verschillende omstandigheden bij de bouw van de hal.*
4. *De financiële middelen van een aantal stichtingen zijn op de lange termijn ontoereikend.*
5. *Er is behoefte aan een beleidsmatige basis voor de lange termijn.*
6. *Het huidig aantal sporthallen is voorlopig voldoende.*

Op basis van deze conclusies zijn de volgende aanbevelingen gedaan:

1. *Actualiseer beleid met betrekking tot accommodaties, subsidies en tarieven.*
2. *Maak een keuze over aanpassing van de jaarlijkse financiële bijdrage per stichting.*
3. *Begeleid de stichtingen bij de aanpak van achterstallig onderhoud.*
4. *Optimaliseer het proces van monitoring en verantwoording van het VHP.*
5. *Maak de mogelijkheden voor meer samenwerking concreet.*

Inhoudsopgave

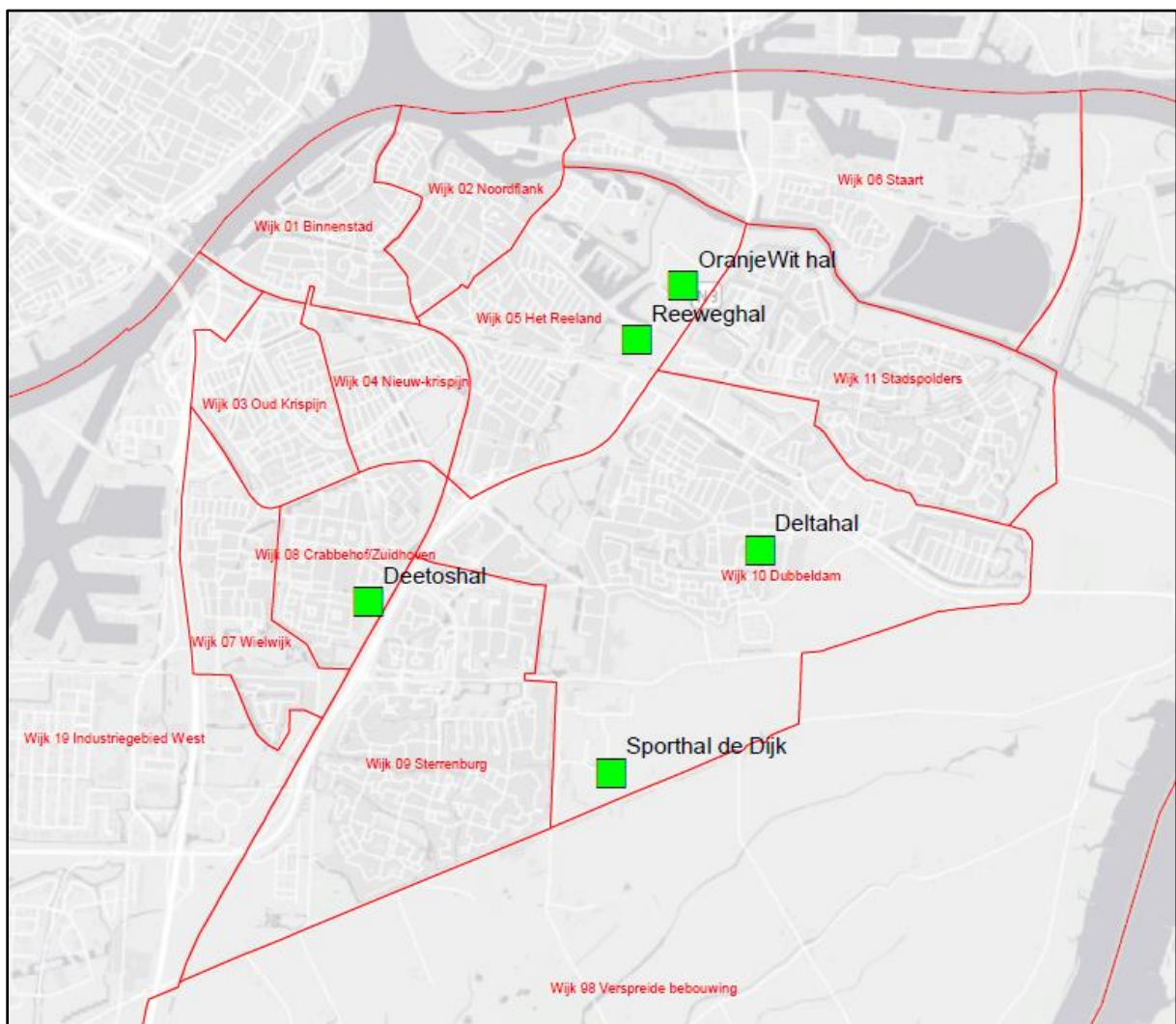
Samenvatting	2
1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Aanpak	5
1.3 Leeswijzer	7
2. Het VHP door de jaren heen	8
2.1 Hoe het allemaal begon: het VHP anno 1992	8
2.2 Bijsturen vanaf 2007: Nota Zaalaccommodaties en rekenkameronderzoek	9
2.3 Praktijk in 2018: borgstellingen en VHP-overeenkomsten als basis	11
2.4 Ambities voor de toekomst: koers vanuit het Sportkompas	13
2.5 Sportbeleid in Nederland	15
2.6 Conclusies	16
3. Een plaatje per hal	18
3.1 Sporthal De Dijk	18
3.2 Deetosnel hal	22
3.3 Deltahal	25
3.4 Oranje Wit hallen	28
3.5 Reeweghal	32
3.6 Samenvattend overzicht en inzicht	35
3.7 Conclusies	38
4. Vraag en aanbod 2019 en verder	40
4.1 Actueel aanbod aan gymzalen, sportzalen en sporthallen	40
4.2 Sportparticipatie nu en in de toekomst	40
4.3 Vraag vanuit het bewegingsonderwijs	45
4.4 Overige ontwikkelingen: vrijwilligers, consumentisme en een extra uur gym?	47
4.5 Conclusies	48
5. Analyse op thema's	50
5.1 Financiering en rol gemeente	50
5.2 Fysieke vereisten sporthallen	52
5.3 Kader voor tariefstelling	52
5.4 Invulling gemeenteavonden	54
5.5 Juridische randvoorwaarden en rekenkameronderzoek	54
5.6 Interne organisatie	56
5.7 Samenwerking tussen stichtingen	57
5.8 Beleidsmatige basis	57
5.9 Benchmark met gemeente als eigenaar en exploitant	58
6. Conclusies en aanbevelingen	59
6.1 Conclusies	59
6.2 Aanbevelingen	61
Bijlagen	64

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Sinds begin jaren '90 worden de sporthallen in de gemeente Dordrecht (op de hal op de Sportboulevard na) gebouwd, beheerd en geëxploiteerd door aan verenigingen gelieerde stichtingen. Deze unieke constructie gaat door het leven als 'het VHP': het verenigingshallenplan. In feite fungeert het VHP voor de sporthallen als een soort binnensportbeleid van de gemeente Dordrecht.

In totaal zijn er op dit moment vijf stichtingen, die gezamenlijk zeven sporthallen onder hun hoede hebben: de Oranje Wit hallen (twee hallen), de Deetosnel hal (twee volwaardige haldelen in één gebouw), de Deltahal, de Reeweghal en sporthal De Dijk met ieder één hal. De hallen zijn als volgt verspreid over de stad:

Figuur 1 - Overzicht verenigingshallen gemeente Dordrecht (bron: gemeente Dordrecht)

De gemeente staat garant voor de lening die de stichting bij de bank heeft afgesloten om de sporthal te realiseren. Daarnaast betaalt de gemeente de stichtingen jaarlijks een bijdrage, die in beginsel gebaseerd was op het aantal avonden waarop andere verenigingen gebruik mogen maken van de sporthal. De overeenkomsten tussen gemeente en stichtingen zijn (op verschillende momenten) afgesloten voor een periode van 30 jaar. De eerste overeenkomst verloopt met ingang van 2023.

In 2007 is het VHP - via de Nota Zaal sportaccommodaties - tussentijds geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie zijn enkele aanpassingen doorgevoerd in de afspraken met stichtingen, maar in grote lijnen bleek het VHP goed te functioneren. Wel is destijds besloten om de groei van de binnensport te blijven faciliteren via de bouw van een nieuwe sporthal bij Oranje Wit (in 2008) en renovatie en uitbreiding van de DeetosSnel hal (in 2010).

Vervolgens is er in 2018 een rekenkameronderzoek uitgevoerd naar de doelmatigheid van de door de gemeente Dordrecht verstrekte 'subsidies'. Hoewel de VHP-bijdragen hun grondslag vinden in de onderliggende overeenkomsten, zijn in het rekenkameronderzoek ook drie van de vijf stichtingen¹ onderzocht. De conclusie van het onderzoek was dat de financiële situatie voor twee van de drie onderzochte stichtingen zorgelijk is en dat er over het algemeen ruimte is voor verbetering met betrekking tot governance, sturing en risicomanagement.

Op basis van het rekenkameronderzoek heeft de gemeenteraad op 18 september 2018 besloten om de VHP-bijdragen in het subsidiebeleid te integreren en bij de afhandeling gebruik te maken van het subsidiebureau. Daarna is in de vergadering van de Auditcommissie op 12 december 2018 het plan van aanpak voor de implementatie van het rekenkameronderzoek gepresenteerd. Dit plan van aanpak - dat dus niet alleen geldt voor het VHP - voorziet in de volgende stappen:

1. Opstellen uitvoeringskader subsidies.

Naast de wijze van implementatie van de aanbevelingen van het rekenkameronderzoek zal dit uitvoeringskader een beleidsmatig en beheersmatig deel bevatten. Het beleidsmatige deel zal bestaan uit formele regelgeving, beleids- en afwegingskaders, sturingsprincipes en de vormgeving van de bestuurlijke informatie. Het beheersmatige deel gaat vooral in op de processen van subsidieverstrekking, welke rollen in dit proces van belang zijn, op welke wijze de controle is georganiseerd en welke financiële instrumenten worden gehanteerd.

2. De implementatie van de aanbevelingen én het uitvoeringskader worden in april 2019 door het college vastgesteld.

3. Vervolgens wordt dit ter informatie aan de Commissie Bestuur en Middelen verstrekt.

4. In het 2e kwartaal 2019 zal inbedding van de aanbevelingen in de gemeentelijke organisatie plaats vinden.

5. De organisatorische doorwerking is voorzien vanaf juli 2019.

Een andere aanleiding voor deze evaluatie van het VHP is het coalitieakkoord 2018-2022: 'Dordrecht. Een stad waar je bij wilt horen!'. Met name de herinrichting van de stadssportparken (Schenkeldijk, Krommedijk, Reeweg en Stadspolders) en het uitgangspunt van gezamenlijke koepelverenigingen hebben raakvlakken met het VHP. Daarnaast speelt de specifieke situatie van Oranje Wit, waar samen met het Insula College een plan is uitgewerkt voor herontwikkeling van beide hallen.

Door deze meervoudige aanleiding is zowel ambtelijk als politiek de behoefte ontstaan om een nieuwe evaluatie van het VHP uit te voeren, met aandacht voor zowel beleidsmatige, financiële, juridische, bouwkundige als organisatorische aspecten. Daarnaast dienen eventuele korte termijn problemen bij stichtingen te worden opgelost.

1.2 Aanpak

Om te komen tot deze evaluatie, zijn een aantal keuzes gemaakt en onderzoeksmethodes toegepast. Het doel, de afbakening en de ingezette onderzoeksmethodes worden op de volgende pagina nader toegelicht.

¹ De Oranje Wit hallen, de DeetosSnel hal en de Deltahal zijn de hallen die in het rekenkameronderzoek zijn meegenomen.

Doel

Het doel van dit onderzoek is om een evaluatie van het VHP op te leveren, waarmee:

- 1) Inzicht wordt verkregen in de huidige situatie op het gebied van:
 - Gemeentelijk beleid (o.a. sport en onderwijs)
 - Financiële situatie stichtingen
 - Bouwkundige staat van de sporthallen
 - Governancestructuur en juridische afspraken;
- 2) Aanbevelingen worden gedaan voor de toekomst van het VHP;
- 3) Oplossingen worden aangedragen voor de (financiële) problemen op korte termijn.

Naast deze specifieke doelen voor het onderzoek zijn er voor de gemeente twee nevendoelen:

- Het versterken van de samenwerking tussen stichtingen/verenigingen onderling en tussen stichtingen/verenigingen en gemeente.
- Het verzorgen van een structurele inbedding van de werkzaamheden vanuit het VHP binnen de gemeentelijke organisatie.

Afbakening

De evaluatie richt zich primair op de zeven sporthallen die vallen onder het VHP: de Deltahal, de Deetosnel hal (twee hallen), sporthal De Dijk, de Oranje Wit hallen en de Reeweghal. De inhoudelijke focus ligt daarbij op de vijf stichtingen die deze hallen exploiteren, de onderliggende verenigingen worden globaal onderzocht. Dat geldt ook voor de vergelijking met de gemeentelijke sporthal aan de Sportboulevard, die op verzoek van de stichtingen aan dit onderzoek is toegevoegd. Omdat de sporthallen qua bouwjaar, inrichting en omstandigheden zo van elkaar verschillen wordt - eveneens op verzoek van de stichtingen - een 'plaatje per hal' geschetst.

Methodes

In de evaluatie zijn een aantal verschillende onderzoeksmethodes toegepast. Het gaat om:

Desk research en dossieronderzoek

Op basis van zowel interne als externe informatie (vanuit stichtingen en verenigingen) heeft desk research en dossieronderzoek plaats gevonden. Overeenkomsten, besluitvorming, financiële analyses, ledenontwikkelingen, bezettingsgraden e.d. zijn opgezocht en opgevraagd en geanalyseerd. Daardoor is inzicht ontstaan in zowel de huidige situatie als in het proces waaruit de huidige situatie is ontstaan.

Externe rapportages

Voor de evaluatie is gebruik gemaakt van diverse externe rapportages, zoals bouwkundige rapporten, een actuele KISS-analyse van NOC*NSF en de Sportmonitor 2018 van Onderzoekscentrum Drechtsteden. De bouwkundige rapporten zijn specifiek voor de evaluatie van het VHP opgesteld en gedeeld met de stichtingen.

Interviews en participatie

Om de verzamelde informatie goed te kunnen duiden en interpreteren, zijn de stichtingen en verenigingen nadrukkelijk betrokken bij de evaluatie. Met iedere stichting en vereniging heeft twee keer een (gezamenlijk) gesprek plaats gevonden: een interview over het VHP en de situatie per sporthal en een gesprek over het (concept van het) bouwkundig rapport. Daarnaast hebben stichtingen en Sportraad de mogelijkheid gehad om inhoudelijk en tekstueel te reageren op onderdelen van de evaluatie.

Bijeenkomsten

Naast de individuele interviews zijn tijdens de evaluatie twee gezamenlijke (externe) bijeenkomsten georganiseerd: één als kickoff en één voor de presentatie van voorlopige bevindingen. Voor deze bijeenkomsten zijn alle betrokken VHP-stichtingen en-verenigingen en de Sportraad uitgenodigd. Daarnaast zijn er vier bijeenkomsten geweest met interne betrokkenen, vanuit onder andere sportaccommodaties, financiën, treasury, juridische zaken en het subsidiebureau.

De informatie die met deze aanpak is verzameld is verwerkt in deze rapportage.

1.3 Leeswijzer

De rapportage begint met een beschrijving van de beleidsmatige ontwikkeling van het VHP vanaf begin jaren '90 (hoofdstuk 2). Welk gemeentelijk beleid ligt hieraan ten grondslag en waarom zijn bepaalde keuzes gemaakt? Daarna wordt in hoofdstuk 3 ingezoomd op het 'plaatje per hal', waarin per hal de actuele situatie in beeld wordt gebracht. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 ontwikkelingen op het gebied van sportparticipatie beschreven. In hoofdstuk 5 vindt daarna een thematische analyse plaats, waarna in hoofdstuk 6 wordt afgesloten met conclusies en aanbevelingen.

2. Het VHP door de jaren heen

Het VHP is al decennia lang een begrip in Dordrecht. Vanaf 1992 worden de sporthallen (op de Sportboulevard na) gerund door beheerstichtingen en sportverenigingen. In de loop der jaren zijn er sporthallen gerenoveerd en nieuw gebouwd, waardoor er op dit moment zeven sporthallen zijn die geëxploiteerd worden door vijf stichtingen. De basis voor deze constructie is gelegd in het 'Verenigings Hallen Plan' uit 1992. In de loop der jaren is het VHP bijgesteld (onder andere via de Nota Zaal sportaccommodaties in 2008) en heeft er aanvullende besluitvorming plaats gevonden voor specifieke hallen. Daarnaast zijn er ontwikkelingen geweest op aangrenzende beleidsterreinen, zoals het borgstellingenbeleid en beleid met betrekking tot maatschappelijk vastgoed. Ondertussen is er ook (in 2018) een rekenkameronderzoek geweest naar de doelmatigheid van subsidies en zijn er uitdagingen en ambities vanuit zowel het coalitieakkoord 2018-2022 als het sportbeleid (het Dordtse Sportkompas). Los daarvan is er ook landelijk sportbeleid waarin ontwikkelingen worden benoemd die ook voor Dordrecht relevant zijn. In dit hoofdstuk wordt dan ook de beleidsmatige context van het VHP geschetst.

2.1 Hoe het allemaal begon: het VHP anno 1992

Het VHP is gebaseerd op het principe dat verenigingen zelf een sporthal bouwen en exploiteren, waarbij zij financieel door de gemeente worden ondersteund middels een (vaste) jaarlijkse bijdrage. Economisch eigendom en exploitatie van de sporthal is ondergebracht bij een aan de vereniging gelieerde stichting. Omdat de grond onder de hal door de gemeente aan de stichting wordt verhuurd, is de gemeente juridisch eigenaar van de hallen. Daarnaast staat de gemeente borg voor de afgesloten lening, waarbij de vereniging als contraborg fungeert. De betreffende verenigingen dienen in ruil voor de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage een nader overeen te komen deel van de gebruiksuren van de hal ter beschikking aan de gemeente te stellen. Op deze zogenaamde 'gemeenteavonden' kunnen andere binnensportverenigingen gebruik maken van de hal. Zij betalen daarvoor een huurtarief aan de stichting die de hal exploiteert. Dit huurbedrag is gebaseerd op de tarieven die de gemeente jaarlijks vaststelt voor de sporthal op de Sportboulevard (die weer door Optisport wordt geëxploiteerd)².

Met het VHP hebben voornamelijk het korfbal en volleybal de beschikking over 'eigen' accommodaties tegen relatief lage kosten. Hier komt bij dat het stichten van een eigen sporthal de exploiterende verenigingen in veel gevallen sterker maakt. Daarnaast maken ook andere sporten gebruik van de accommodaties.

Het grote voordeel van de VHP-constructie voor de gemeente is dat - doordat exploitatie en beheer grotendeels in handen is van de (vrijwilligers van de) verenigingen - de VHP-hallen slechts voor een relatief laag bedrag op het gemeentelijk sportbudget drukken. Het exploiteren van de verenigingshallen blijft echter wel vrijwilligerswerk. Daardoor blijft het belangrijk dat de gemeente het functioneren van het VHP bewaakt.

Dit is gewaarborgd op grond van de overeenkomsten die met de stichtingen en verenigingen zijn gesloten. Voor iedere sporthal zijn vier overeenkomsten afgesloten:

1. Een VHP-overeenkomst tussen gemeente en stichting, waarin de onderliggende uitgangspunten, jaarlijkse financiële bijdrage en de gemeenteavonden zijn vastgelegd;
2. Een huurovereenkomst tussen gemeente en stichting, waarin de huur van de grond onder de sporthal is vastgelegd;
3. Een borgstellingsovereenkomst tussen gemeente en stichting, waarin de gemeente verklaart garant te staan voor de lening die de stichting ten behoeve van realisatie van de sporthal heeft afgesloten bij de bank;

² Zie 'Sportaccommodaties gemeente Dordrecht - Tarieven sportgebruik 2017-2018'

4. Een contraborgstellingsovereenkomst tussen gemeente en vereniging, waarin de vereniging verklaart garant te staan voor de borgstelling die de gemeente aan de stichting heeft afgegeven.

De overeenkomsten kennen een vergelijkbare looptijd van 30 jaar vanaf het moment van realisatie. Op basis van de borgstellingsovereenkomst en de contraborgstellingsovereenkomst zijn zowel stichting als vereniging verplicht om jaarlijks de financiële resultaten aan de gemeente te overleggen.

Toch bleek deze juridische constructie in de loop der jaren onvoldoende om de situatie bij de stichtingen (en verenigingen) bij te kunnen sturen. Vanaf 2000 werd de roep om een evaluatie van het VHP dan ook steeds groter. Bovendien speelden naast exploitatieproblemen bij enkele hallen ook verschuivingen binnen de gym- en sportzalen (met invloed op de bezetting van de sporthallen) en waren er diverse plannen voor nieuwe accommodaties vanuit (groeierende) verenigingen met ambities. Dit leidde uiteindelijk tot de Nota Zaal sportaccommodaties uit 2007, waarin de ontwikkelingen in de Dordtse zaal sport zijn geanalyseerd in relatie tot het VHP.

2.2 Bijsturen vanaf 2007: Nota Zaal sportaccommodaties en rekenkameronderzoek

De belangrijkste conclusie van de evaluatie in 2007 was dat het VHP in essentie een goede invulling gaf aan het zaal sportbeleid en daarom gecontinueerd moest worden. Aan de structurele financiële bijdrage van de gemeente zou in de basis niet getornd moeten worden, tenzij er sprake was van renovatie, uitbreiding en/of nieuwbouw. Wel is een extra bijdrage in de kosten voor energie en OZB toegevoegd. Verder bleek er behoefte aan meer onderlinge afstemming en een sterkere rol van de gemeente (via een halfjaarlijks platformoverleg).

Naast deze financiële en organisatorische aanpassingen bleek dat instandhouding en uitbreiding van het aantal verenigingshallen gewenst was. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in de realisatie van een 2e hal bij Oranje Wit in 2008. De extra zaalruimte die hiermee gecreëerd werd, is deels ten goede gekomen aan de andere hallen door het aantal gemeenteavonden per hal terug te brengen van twee naar één (zonder dat de gemeentelijke bijdrage daarop is aangepast).

In de periode na 2007 zijn regelmatig (financiële) vraagstukken ontstaan en besluiten genomen om de toekomst van het VHP en de sporthallen te waarborgen. In een raadsmemo uit januari 2017³ werd de conclusie getrokken dat de stichtingen hun uiterste best doen om de hallen zo goed mogelijk te exploiteren. Zorgen bleven echter bestaan: de grootste uitdaging bleef namelijk het verhuren van de hal op niet rendabele uren (overdag en in de zomer). De algemene conclusie was dan ook dat er onvoldoende aanleiding was om het aantal sporthallen in Dordrecht op dat moment uit te breiden.

De exploitatiezorgen bij enkele hallen bleven echter bestaan en werden herbevestigd in een rekenkameronderzoek naar het subsidiebeleid van de gemeente Dordrecht in 2018. In dit rekenkameronderzoek is de doelmatigheid van een aantal door de gemeente verstrekte subsidies onderzocht. Ook de wijze waarop de gemeenteraad in dit verband invulling geeft aan haar controlerende taak is daarbij in beeld gebracht. In het rekenkameronderzoek zijn drie van de vijf 'VHP-stichtingen' meegenomen: Stichting CKV Oranje Wit Hal, Stichting Vorrinklaan (Deetosnel hal) en Stichting Deltahal. De conclusie over de financiële situatie van deze stichtingen was als volgt:

criterium	Norm	Stichting CKV Oranje Wit Hal	Stichting Vorrinklaan	Stichting Delta Hal
1. Liquiditeitspositie	> 1			
2. Solvabiliteitspositie	> 0,25			
3. Jaarresultaat	> 0			

³ RIS-nummer 5972753

Totaal oordeel risicoanalyse		rood	rood	groen
------------------------------	--	------	------	-------

Tabel 1 - Beoordeling VHP-stichtingen in rekenkameronderzoek 2018 (bron: gemeente Dordrecht)

Op basis van dit overzicht is in het rekenkameronderzoek de conclusie getrokken dat de financiële situatie bij de Stichting CKV Oranje Wit Hal en de Stichting Vorrinklaan zorgelijk is. Ook is gesteld dat het VHP ten onrechte buiten de subsidiemethodiek van de gemeente valt, omdat de facto sprake is van subsidiebeleid.

De rekenkamercommissie en het college sluiten zich aan bij deze conclusie. Daarbij is door het college aangegeven dat in beeld gebracht gaat worden of de werkwijze van het Sportbedrijf (inmiddels team sport) voldoende aansluit bij de checks and balances die het subsidiebureau in de reguliere subsidieprocessen hanteert.

Deze checks and balances zijn weer gebaseerd op de Algemene subsidieverordening Dordrecht, waarin voor de verantwoording - afhankelijk van het subsidiebedrag - verschillende regimes worden gehanteerd:

Subsidies tot € 20.000

- Verantwoording binnen 13 weken na afloop van de activiteiten waarvoor subsidie is verstrekt;
- Vaststelling ambtshalve, met mogelijkheid tot verplichting om aan te tonen dat activiteiten zijn verricht en dat voldaan is aan subsidieverplichtingen.

Subsidies vanaf € 20.000 tot € 100.000

- Verantwoording op basis van een aanvraag tot vaststelling door de subsidieontvanger, uiterlijk op 1 mei van het volgende kalenderjaar of uiterlijk 20 weken na afloop van het boekjaar;
- Aanvraag tot vaststelling bevat onder andere:
 - o Inhoudelijk verslag waaruit blijkt in hoeverre activiteiten zijn verricht en doelstellingen zijn behaald;
 - o Overzicht van de activiteiten en daaraan verbonden inkomsten en uitgaven, vergelijkbaar met bij de aanvraag ingediende begroting;
 - o Bij een subsidie vanaf € 50.000 een beoordelingsverklaring, opgesteld door een onafhankelijk accountant.

Subsidies vanaf € 100.000

- Verantwoording op basis van een aanvraag tot vaststelling door de subsidieontvanger, uiterlijk op 1 mei van het volgende kalenderjaar of uiterlijk 20 weken na afloop van het boekjaar;
- Aanvraag tot vaststelling bevat onder andere:
 - o Inhoudelijk verslag waaruit blijkt in hoeverre activiteiten zijn verricht en doelstellingen zijn behaald;
 - o Overzicht van de activiteiten en daaraan verbonden inkomsten en uitgaven, vergelijkbaar met bij de aanvraag ingediende begroting;
 - o Een balans die betrekking heeft op de periode waarin de subsidie is verstrekt;
 - o Een controleverklaring, opgesteld door een onafhankelijk accountant.

Ook bij het aanvragen van de subsidies wordt onderscheid gemaakt op basis van de hoogte van het subsidiebedrag, waarbij dit onderscheid beperkter is dan bij de verantwoording. Alle aanvragers dienen bij een (jaarlijkse) aanvraag het volgende aan te leveren:

- Een beschrijving van de activiteiten waarvoor subsidie wordt aangevraagd;
- De doelstellingen en resultaten waar met de activiteiten een bijdrage aan wordt geleverd;
- Een begroting en een dekkingsplan voor de kosten van deze activiteiten, inclusief andere (aangevraagde) subsidies/vergoedingen.

Bij subsidie vanaf € 20.000 dient de stand van de egaliseringsreserve te worden verstrekt. Bij subsidie vanaf € 100.000 dient een vergelijking van de begroting en resultatenrekening van het voorgaande jaar te worden verstrekt.

Voor de bijdragen die in het kader van het VHP worden verstrekt, gelden op grond van het gemeentelijk subsidiebeleid verschillende regimes voor aanvraag en verantwoording. Uit onderstaand overzicht blijkt namelijk dat alleen de Stichting Deltahal jaarlijks minder dan € 20.000 ontvangt. Stichting Vorrinklaan, Stichting De Dijk en Stichting CKV Oranje Wit Hal vallen in het regime tussen € 20.000 en € 100.000, waarbij alleen de Stichting CKV Oranje Wit Hal meer dan € 50.000 ontvangt (en op grond van het subsidiebeleid een beoordelingsverklaring van een onafhankelijk accountant moet overleggen). Stichting Overdekte Accommodatie Reeweghal is de enige hal die meer dan € 100.000 ontvangt en op grond van het subsidiebeleid een controleverklaring van een onafhankelijk accountant bij haar jaarstukken zou moeten overleggen.

Overzicht VHP-bijdragen (2018)⁴	
Stichting Overdekte Accommodatie Reeweghal	€ 151.000
Stichting CKV Oranje Wit Hal	€ 73.000
Stichting De Dijk	€ 46.000
Stichting Vorrinklaan	€ 30.000
Stichting Deltahal	€ 19.000
TOTAAL	€ 319.000

Tabel 2 - Overzicht VHP-bijdragen 2018 (bron: gemeente Dordrecht)

2.3 Praktijk in 2019: borgstellingen en VHP-overeenkomsten als basis

De huidige VHP-bijdragen zijn echter niet gebaseerd op een subsidieregeling met jaarlijkse aanvraag en verantwoording. De bijdragen zijn gebaseerd op de VHP-overeenkomsten die in de loop der jaren tussen gemeente en stichtingen zijn gesloten. De tegenprestatie die daarvoor geleverd wordt is het beschikbaar stellen van de hal op een of twee gemeenteavonden (van 19:00-23:00 uur) per week. De huurders op deze avonden worden aangewezen door de gemeente. De stichting mag aan deze huurders een vergoeding in rekening brengen, die niet hoger is dan het tarief voor een gemeentelijke sporthal (de sporthal op de Sportboulevard).

Daarnaast dienen zowel stichtingen als verenigingen op grond van respectievelijk de borgstellings- en contraborgstellingsovereenkomst jaarlijks een begroting (met toelichting) en een jaarrekening met verklaring van de accountant of kascommissie aan de gemeente te overleggen (uiterlijk 6 maanden na afloop van het betreffende boekjaar). De SOAR ontvangt de hoogste jaarlijkse bijdrage en dient op

⁴ Bedragen afgerond op duizendtallen.

grond van de borgstellingsovereenkomst ook als enige stichting jaarlijks een accountantsverklaring aan de gemeente te overleggen.

Wijzigingen in statuten en/of voorstellen tot fusie met een andere rechtspersoon dienen voor zowel stichting als vereniging ter goedkeuring aan de gemeente te worden voorgelegd.

Ondertussen staat de gemeente borg voor de lening die de stichting bij de bank heeft afgesloten voor de financiering van de sporthal. De vereniging staat weer contraborg voor deze lening. Dit betekent dat de gemeente betalingen aan de bank op grond van de borgstellingsovereenkomst met de stichting via de contraborgstellingsovereenkomst kan verhalen op de vereniging.

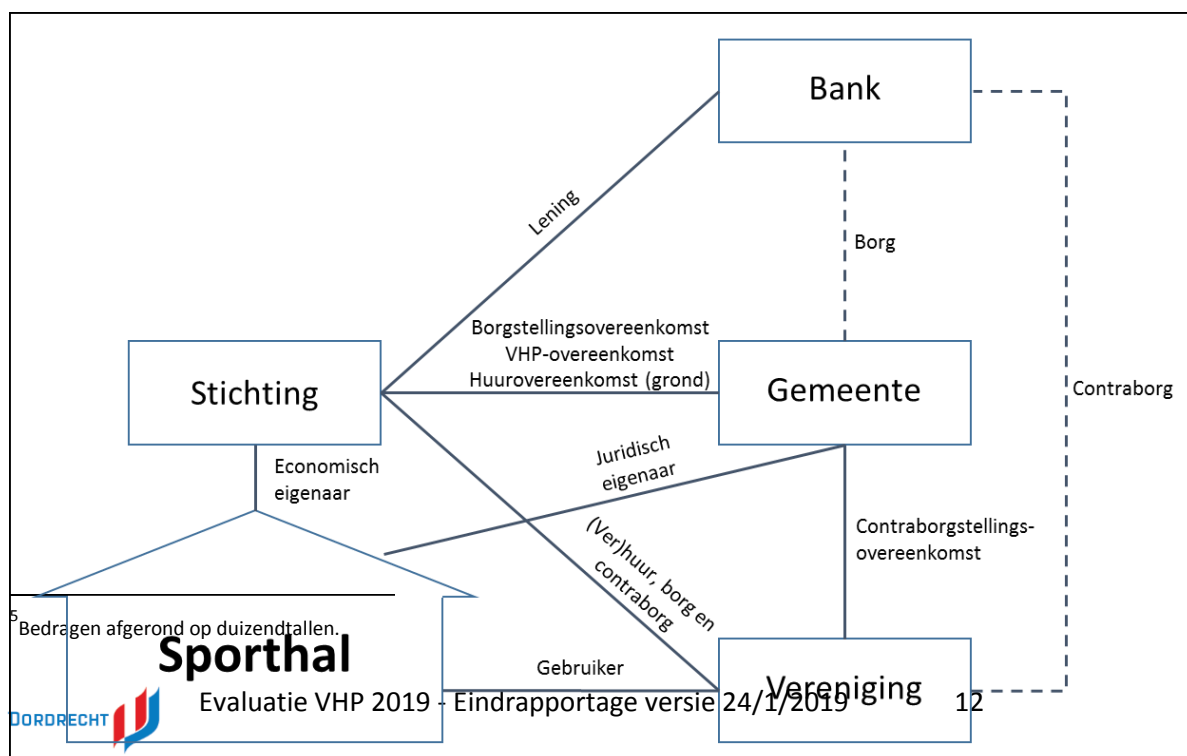
De gemeente staat op dit moment borg voor de volgende bedragen:

Overzicht (contra)borgstellingen VHP (2018)⁵	
Stichting Overdekte Accommodatie Reeweghal	€ 1.827.000
Stichting CKV Oranje Wit Hal	€ 922.000
Stichting De Dijk	€ 434.000
Stichting Vorrinklaan	€ 2.977.000
Stichting Deltahal	€ 300.000
TOTAAL	€ 6.460.000

Tabel 3 - Overzicht borgstellingen VHP per stichting 2018 (bron: gemeente Dordrecht)

Tot slot is er met iedere sporthal ook nog een huurovereenkomst afgesloten voor de grond waarop de sporthal is gerealiseerd. Dit heeft tot gevolg dat de stichtingen economisch eigenaar zijn, maar de gemeente - via natrekking - juridisch eigenaar van de hallen is.

Samenvattend ziet de huidige VHP-constructie voor de sporthallen tussen gemeente, stichting, vereniging en bank er als volgt uit:

De stippellijnen staan in deze figuur voor een indirecte relatie, de vaste lijnen staan voor een directe relatie. Gemeente en vereniging hebben door de borg- en contraborgstellingsovereenkomsten een indirecte relatie met de bank waar de stichting de lening heeft afgesloten. Afspraken over beheer en organisatie (zoals statuten) buiten beschouwing gelaten, blijkt ook de relatie tussen stichting en vereniging indirect te zijn. Beiden zijn vanuit de borg- en contraborgstellingsovereenkomst indirect met elkaar verweven: er zijn op grond van de VHP-gerelateerde overeenkomsten geen onderlinge contracten, maar wel wederzijdse verplichtingen (zowel financieel als organisatorisch).

De looptijden van de vier overeenkomsten met betrekking tot het VHP zijn nagenoeg gelijk: allen zijn gebaseerd op een periode van 30 jaar. Omdat de sporthallen vanaf 1992 in verschillende jaren zijn gerealiseerd, lopen de overeenkomsten in verschillende jaren af. Het volledige overzicht is als volgt:

Stichting / vereniging	Borgstellings-overeenkomst	Contraborgstellings-overeenkomst	Huur-overeenkomst	VHP-overeenkomst
Oranje Wit / Oranje Wit	15/3/2023 (hal 1) 28/10/2038 (hal 2)	15/3/2023 (hal 1) 28/10/2038 (hal 2)	31/12/2023 (hal 1) 1/1/2038 (hal 2)	15/3/2023 (hal 1) 31/12/2037 (hal 2)
De Dijk / Next Volley	24/1/2026	24/1/2026	30/9/2025	24/1/2026
Deltahal / Sporting Delta	20/5/2029	25/5/2029	1/11/2029	31/7/2029
Reeweghal / Fortius	28/2/2030	28/2/2030	1/8/2031	1/1/2030
Vorrink	15/3/2023	15/3/2023	1/1/2038	15/3/2023

Figuur 2 - Overzicht VHP-constructie (bron: gemeente Dordrecht)

De borgstellingsovereenkomst - die de VHP-constructie in feite mogelijk maakt - is mogelijk door de 'Beleidsnota garantstellingen en leningen'. Dit beleid is sinds de start van het VHP in 1992 meerdere keren geactualiseerd. Op dit moment is de beleidslijn van de gemeente als volgt:

'Garantstelling door de gemeente voor sporthallen bij, op gemeentelijke sportcomplexen gevestigde, verenigingen is mogelijk, maar alleen indien de uitbreiding of vervanging van capaciteit voorziet in een behoefte en er geen sprake is van wegzuigende werking bij andere hallen binnen de gemeente. Hiervoor gelden daarnaast dezelfde randvoorwaarden als bij accommodaties ten aanzien van inventaris en groot- en achterstallig onderhoud. Er moet daarvoor zelf gespaard worden door de stichtingen/of direct belanghebbende verenigingen. Per geval moet bekeken worden of er maatwerk mogelijk is met behulp van het waarborgfonds voor de sport. Gezien de voorzienbare hoge omvang van de investerings- en leensom beslist de raad.'

Nieuwe garantstellingen zijn dus alleen mogelijk wanneer dit qua capaciteit noodzakelijk is, waarbij dezelfde randvoorwaarden gelden als bij de bestaande accommodaties. Besluitvorming is voorbehouden aan de gemeenteraad.

2.4 Ambities voor de toekomst: koers vanuit het Sportkompas

Naast de formele vereisten voor de bestaande constructie, biedt het gemeentelijk sportbeleid een inhoudelijk kader. Dit beleid is uitgewerkt in het Dordtse Sportkompas. De ambitie die daarin wordt uitgesproken is als volgt:

'Zoveel mogelijk Dordtenaren doen mee aan sport.'

Meedoen gaat daarin verder dan actief deelnemen aan sportieve activiteiten: ook 'beleven' en 'bijdragen aan' is onderdeel van de maatschappelijke meerwaarde van de sport in Dordt. Aan deze ambitie wordt gewerkt op basis van een aantal uitgangspunten:

- Stimuleren van sportinclusief denken;

- Gebiedsgerichte aanpak als basis;
- (Nog) meer vraaggericht in plaats van aanbodgericht werken;
- Sport integraal benaderen;
- Van gebied naar stad, van stad naar land en van land naar stad.

De uitgangspunten worden via de uitvoeringslijnen 'Sporten', 'Beleven', 'Ontdekken' en 'Plekken' in de praktijk gebracht. De plekken zijn daarin de locaties waar sport te vinden is. Dit gaat dan om de sportparken, de Sportboulevard, de openbare ruimte, de sport- en gymzalen en de verenigingshallen. Voor de sportparken is nog een aparte toekomstvisie opgesteld. Bij de verenigingshallen worden in het Sportkompas - naast toezicht op financiën en de staat van het gebouw - de zoektocht naar meer en andere gebruikers en gebruiksmogelijkheden, clustering en samenwerking met sportverenigingen en andere belanghebbenden als speerpunten genoemd.

Clustering en samenwerking zijn ook afspraken die gemaakt zijn in het coalitieakkoord 2018-2022: 'Dordrecht, een stad waar je bij wilt horen!' Het college heeft als uitgangspunt benoemd dat clubs die op één locatie sporten opgaan in een gezamenlijke koepelvereniging, die de beschikking heeft over een eigentijdse en duurzame voorziening. Dit kan zijn beslag krijgen bij de beoogde herinrichting van de sportparken Schenkeldijk, Krommedijk, Reeweg en Stadspolders. Op de sportparken Schenkeldijk (sporthal De Dijk), Reeweg (sporthal Reeweg) en Stadspolders (sporthallen Oranje Wit) staan ook sporthallen die vallen onder het VHP.

Naast de sport specifieke ambities kent het coalitieakkoord 6 leidende principes voor de 'reis naar 2030':

1. Dordrecht Groeit: meer inwoners, meer draagkracht;
2. Dordrecht Zorgt: inwoners met veerkracht;
3. Dordrecht Verdient: een leven lang werk;
4. Dordrecht Verbindt: centrumstad van de regio, toegangspoort van de Randstad;
5. Dordrecht Geeft Ruimte: aan particulier initiatief met eigen verantwoordelijkheid;
6. Dordrecht Neemt Verantwoordelijkheid voor de toekomst: een slagvaardig en doelgericht bestuur.

Met name de principes 1, 2, 5 en 6 zijn relevant met betrekking tot het VHP. Sporthallen dragen bij aan het voorzieningenniveau en recreatiemogelijkheden, (inhoudelijke) samenwerking met vrijwillige verenigingen en stichtingen stimuleert de veerkracht van inwoners en particulier initiatief en (de evaluatie van) het VHP vraagt om een bestuur dat keuzes durft te maken met het oog op de toekomst.

Naast sportbeleid en de ambities van het huidige college, is er nog ander aanpalend beleid waar het VHP zich op een bepaalde manier toe dient te verhouden. Het vastgoed- en huisvestingsbeleid is daar een voorbeeld van. Dit is vastgelegd in de Vastgoednota 2016-2018. De kerndoelstelling van de gemeente die daarin voor het vastgoed is benoemd is de volgende:

'Vastgoed wordt op een efficiënte, effectieve en transparante wijze ingezet ten behoeve van het verwezenlijken van gemeentelijke (of regionale) doelstellingen, waarbij wordt gestreefd naar een optimale balans tussen het maatschappelijke en het financiële rendement.'

Uitgangspunt daarbij is om de exploitatie van het gemeentelijk vastgoed minimaal kostenneutraal te laten verlopen, met de ambitie om een bijdrage te leveren aan de algemene middelen van de gemeente. Wat betreft eigendom van vastgoed gaat de gemeente uit van het principe 'nee, tenzij'. Dit betekent dat eigendom geen doel op zich is en in eerste instantie aan de markt wordt overgelaten. Het VHP lijkt daarmee in lijn: het economisch eigendom is immers bij de stichtingen belegd. Het juridisch eigendom echter niet. Bovendien is geen sprake van kostenneutrale exploitatie,

maar dat geldt in Nederland voor vrijwel alle sporthallen. Voor het bepalen van de huisvestingsvraag wordt het volgende schema gehanteerd:

Figuur 3 - Besliskader huisvestingsvragen (bron: gemeente Dordrecht)

In het huisvestingsbeleid is ook bijzondere aandacht voor duurzaamheid: er moet gestreefd worden naar energiebesparing, energieopwekking en gebruik van milieuvriendelijke materialen. Dat sluit aan bij het Opgaveplan Duurzaamheid 2015-2018, waarin ambities en uitgangspunten voor verduurzaming van de stad zijn benoemd. Het doel van Dordrecht is om in 2050 een energieneutraal eiland te zijn.

Naast het huisvestings- en duurzaamheidsbeleid raakt het VHP ook aan het gemeentelijk grondbeleid: er zijn immers huurovereenkomsten afgesloten voor de grond onder de sporthallen. Het grondbeleid is vastgelegd in de Nota Grondbeleid 2018: 'Regie op exploitatie'. Het uitgangspunt van de gemeente is 'Geen actief grondbeleid, tenzij ...'. De gemeente voert de regie in het faciliteren van initiatieven uit de markt. Lopende afspraken worden gerespecteerd, waarbij de gemeente wel bereid is om strikte nakoming van afspraken te vorderen.

Tot slot is het van belang om het beleid met betrekking tot onderwijshuisvesting te benoemen. De gemeente heeft namelijk een wettelijke verplichting in het voorzien van voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs. Dit vindt veelal plaats in gymzalen, maar er wordt ook gebruik gemaakt van de sporthallen die onder het VHP vallen. Het onderwijshuisvestingsbeleid is vastgelegd in de 'Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Dordrecht'. Voor basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs zijn daarin onder andere de minimale afmetingen (252 m² en een hoogte van minimaal 5 meter), maximaal af te leggen afstanden naar de locatie voor bewegingsonderwijs en de wijze van (eerste) inrichting vastgelegd. Dit zijn normen en afmetingen die over het algemeen ook in een sporthal worden toegepast. Dat betekent dat de VHP-hallen ook voor bewegingsonderwijs ingezet kunnen worden, indien dit binnen de daarvoor gestelde afstanden past en de hal voldoet aan de inrichtingseisen voor bewegingsonderwijs.

2.5 Sportbeleid in Nederland

Naast het beleid binnen de gemeente Dordrecht is er sinds de zomer van 2018 ook (nieuw) nationaal sportbeleid, dat is vastgelegd in het Nationaal Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. Daarin wordt

sport benoemd als krachtig instrument om sociale cohesie en welzijn te bevorderen. Dit zal echter niet vanzelf gaan: om het maatschappelijk potentieel van de sport te benutten is sport- en beweegaanbod nodig dat aansluit bij de behoeften van alle Nederlanders. Om dit te realiseren zijn 6 landelijke ambities geformuleerd:

1. Inclusief sporten & bewegen

De ambitie is dat iedere Nederlander een leven lang plezier kan beleven aan sporten en bewegen. Inclusief sporten en bewegen is vanzelfsprekend. Belemmeringen vanwege leeftijd, fysieke of mentale gezondheid, etnische achtergrond, seksuele geaardheid of sociale positie nemen we weg.

2. Duurzame sportinfrastructuur

De ambitie is om Nederland te voorzien van een functionele, goede en duurzame sportinfrastructuur. De exploitatie van sportaccommodaties wordt sterk verbeterd, de openbare ruimte wordt beweegvriendelijk ingericht en alle sportaccommodaties zijn straks duurzaam.

3. Vitale sport- en beweegaanbieders

De ambitie is om alle typen aanbieders van sport en bewegen toekomstbestendig te maken. De financiële en organisatorische basis wordt op orde gebracht zodat aanbieders hun vizier kunnen richten op een passend aanbod en op passende bindingsvormen.

4. Positieve sportcultuur

De ambitie is dat overal met plezier, veilig, eerlijk en zorgeloos gesport kan worden. Dit vraagt aandacht van iedereen en om ondersteuning van bestuurders, sportclubs, trainers, ouders en verzorgers ook om misstanden te voorkomen en de ondergrens te bewaken.

5. Vaardig in bewegen

De ambitie is om meer kinderen aan de beweegrichtlijnen te laten voldoen en om de neerwaartse spiraal van de motorische vaardigheid van kinderen de komende jaren naar boven toe om te buigen.

6. Topsport die inspireert

Deze ambitie wordt in de loop van 2019 verder uitgewerkt, waarbij de strekking is dat Nederlandse topsportprestaties en -evenementen in Nederland een cruciale inspiratie vormen voor de verenigende waarde van sport.

Naast deze ambities wordt in het Nationaal Sportakkoord het belang van buurtsportcoaches, governance en financiering, diversiteit en kennis en innovatie benadrukt.

Met betrekking tot binnensportaccommodaties worden geen specifieke uitspraken gedaan. Wel raakt de tweede ambitie hier natuurlijk aan: een duurzame sportinfrastructuur heeft ook betrekking op de sporthallen in Dordrecht. Ook de andere ambities zijn in meer of mindere mate relevant voor de verenigingshallen. Inclusief sporten & bewegen vraagt mogelijk om fysieke aanpassingen van gebouwen, vitale sportaanbieders vormen juist weer het fundament van de huidige VHP-constructie. Het is de bedoeling dat het Nationaal Sportakkoord en bijbehorende deelakkoorden worden doorvertaald naar regionaal, lokaal of zelfs Dordts beleid. De evaluatie van het VHP kan daar aanknopingspunten voor bieden.

2.6 Conclusies

Op basis van de ontwikkeling van het VHP door de jaren heen, kunnen een aantal conclusies worden getrokken.

1. *De VHP-overeenkomsten zijn niet actueel en niet eenduidig.*

Het VHP stamt uit begin jaren '90. Het onderliggende principe is in de loop der jaren niet aangepast, sommige afspraken met stichtingen wel. Zo is er in 2008 besloten over compensatie voor de kosten voor energie en OZB en zijn de bijdragen voor een aantal hallen verhoogd vanwege bijvoorbeeld renovatie of nieuwbouw. Dit is echter niet altijd verwerkt in de VHP-overeenkomsten, terwijl dit juridisch gezien wel noodzakelijk is.

Daarnaast zijn bij de garantstellingen voor hal 2 van Oranje Wit en de DeetosSnel hal door de gemeente geen eisen meer gesteld aan de inrichting van de hal (afmetingen, belijning, inrichting, luchtcirculatie, etc.). Daardoor weet de gemeente in feite niet waarvoor zij nu precies garant staat. Bij de andere hallen zijn wel eisen gesteld, die zijn vastgelegd in een bijlage van de VHP-overeenkomst.

2. De jaarlijkse financiële verantwoording kan gestructureerd worden op basis van subsidieprocessen.

De jaarlijkse financiële bijdragen aan de stichtingen zijn door het rekenkameronderzoek in 2018 in een ander daglicht komen te staan. Ondanks de onderliggende overeenkomsten worden de bijdragen door de gemeente beschouwd als subsidie. De overeenkomsten en daaruit voortvloeiende (wederzijdse) verplichtingen liggen dan ook meerjarig vast. Wel kunnen er - op basis van de systematiek van het subsidiebureau - aanpassingen worden gedaan in het jaarlijkse proces van verantwoording. De regimes uit het subsidiebeleid (<€ 20.000, € 20.000 - € 100.000 en > € 100.000) kunnen worden toegepast op de jaarlijkse verantwoording die de stichtingen en verenigingen afleggen aan de gemeente. Daarbij ligt het voor de hand om voor alle VHP-stichtingen en verenigingen één regime te ontwikkelen, zodat voor alle betrokkenen duidelijk is welke afspraken er gemaakt zijn.

3. De beleidsmatige mogelijkheden van het VHP worden onvoldoende benut.

Ook beleidsinhoudelijk is er winst te behalen in de afspraken die met de stichtingen en verenigingen zijn gemaakt. Een gebiedsgerichte aanpak, een integrale benadering van sport (met name vanuit sociaal domein en onderwijs) en verduurzaming van accommodaties zijn onderwerpen waar vanuit het VHP een bijdrage aan geleverd kan worden. Dit is bovendien in lijn met landelijk sportbeleid en draagt ook nog eens bij aan het gemeentelijk streven naar een optimale balans tussen maatschappelijk en financieel rendement (een belangrijke doelstelling van het vastgoedbeleid). Uiteindelijk draagt dit - conform de ambitie van het Sportkompas - bij aan het streven dat zoveel mogelijk Dordtenaren meedoen aan sport.

3. Een plaatje per hal

Om verschillende redenen laten de verenigingshallen zich niet één op één met elkaar vergelijken. Het jaar waarin de hallen gebouwd zijn verschilt, wat andere bouwkosten en financieringslasten tot gevolg heeft. Ook de inrichting verschilt per hal, waardoor mogelijkheden voor exploitatie en gebruik wisselend zijn. Daarnaast zijn de contractuele afspraken met de gemeente weliswaar gebaseerd op dezelfde uitgangspunten, toch loopt de financiële bijdrage per hal uiteen.

De onderlinge verschillen worden door zowel de gemeente als door de besturen van de stichtingen en verenigingen onderkend. Daarom wordt in deze rapportage een 'plaatje per hal' geschetst. Daarin wordt per hal een beeld geschetst van de bezetting, gebruiksmogelijkheden, bouwkundige staat, contractuele afspraken, de financiële situatie (van zowel stichting als vereniging) en de relatie tussen de stichting en vereniging. Om te komen tot een overkoepelend beeld wordt wel afgesloten met een samenvatting en conclusie.

3.1 Sporthal De Dijk

Stichting De Dijk is economisch eigenaar en exploitant van sporthal De Dijk. Deze sporthal is gebouwd in 1995 en gesitueerd op sportpark Schenkeldijk, het grootste sportpark van Dordrecht. Naast de gelieerde (volleybal)vereniging Next Volley Dordrecht zijn op dit park de voetbalverenigingen Dubbeldam en EBO, hockeyvereniging DMHC, tennisvereniging CC, paardrijvereniging Dubbeldam en rugbyclub de Dordtse Rugbyvereniging gevestigd. Met enkele verenigingen (VV Dubbeldam, tafeltennisvereniging Dordrecht en korfbalvereniging Movado) en Stichting De Dijk lopen gesprekken met de gemeente over herinrichting van een deel van het sportpark. Op dit moment bestaat de hal uit vier delen, waardoor sprake is van een extra grote sporthal (25 X 57 X 7 meter).

Gebruiksmogelijkheden

In sporthal De Dijk kunnen de volgende sporten worden beoefend:

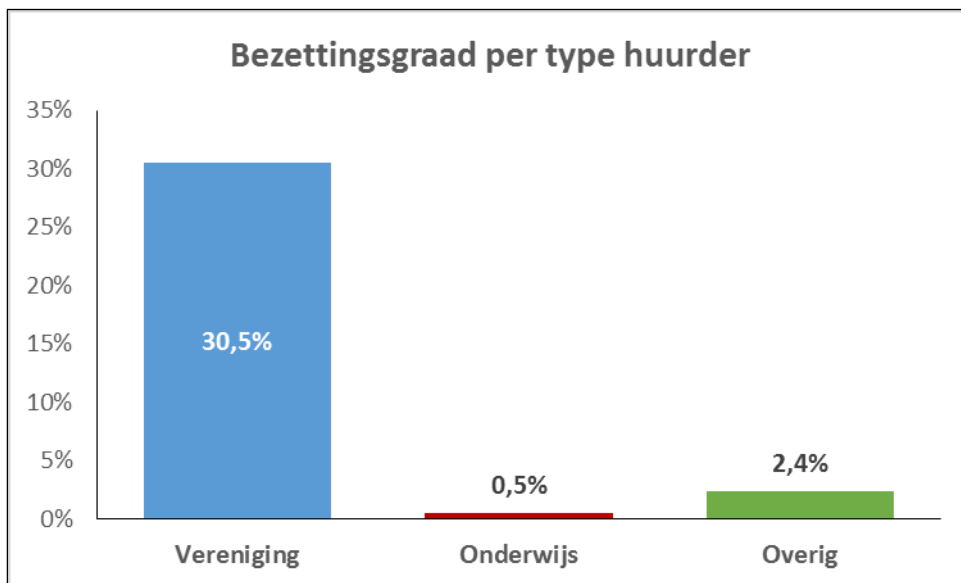
- Handbal (combiveld⁶)
- Korfbal (combiveld en miniveld)
- Tennis (2 banen)
- Volleybal (4 velden, 1 centercourt en 1 miniveld)
- Zaalhockey (combiveld)
- Zaalvoetbal (combiveld)

De hal wordt momenteel vooral gebruikt voor volleybal, korfbal, zaalvoetbal en (in de winterperiode) zaalhockey. Om de exploitatie te verbeteren zou de stichting de hal graag beperkt uitbreiden, waardoor tegelijkertijd op twee zaalhockey- en/of korfbalvelden gespeeld kan worden. Daarnaast lijkt uitbreiding van de beschikbare opslagruimte sowieso noodzakelijk, omdat dit ook met het huidige gebruik ontoereikend is.

Bezetting

⁶ Een combiveld is een veld dat door meerdere sporten gebruikt kan worden, te weten handbal, hockey, korfbal en voetbal.

De gemiddeld gewogen bezettingsgraad van sporthal De Dijk is 33,3%⁷. Dit is de laagste bezettingsgraad van alle verenigingshallen. Uitgaande van een beschikbaarheid van 4.000 uur per hal

Figuur 4 - Bezettingsgraad sporthal De Dijk 2017/2018 per type huurder (bron: gemeente Dordrecht)

betekent dit dat De Dijk op jaarbasis 1.333 uur bezet is. Daarmee voldoet sporthal De Dijk niet aan de richtlijnen van VNG (1.600 uur) en NOC*NSF (1.400 uur)⁸, die het minimaal aantal uren voor realisatie en exploitatie van één sporthal aangeven. Dit wordt veroorzaakt door het ontbreken van onderwijsgebruik: op incidentele activiteiten (zoals sportdagen) na wordt er geen gebruik van de hal gemaakt door scholen. In onderstaande diagram wordt dit gevisualiseerd:

Van alle VHP-hallen kent De Dijk relatief het grootste gedeelte verenigingsgebruik. Dit komt voornamelijk voor rekening van Next Volley Dordrecht. Daarnaast zijn er twee gemeenteavonden waarop de hal wordt verhuurd. Omdat de hal daardoor op doordeweekse avonden nagenoeg vol is, is Next Volley Dordrecht genoodzaakt om ruimte bij te huren in andere sporthallen. Uit de analyse van het gebruik blijkt daarnaast dat er - naast doordeweeks overdag - nog veel ruimte beschikbaar is op de zondagen. Tot slot is net als bij andere hallen in het voorjaar en de zomer sprake van een lagere bezettingsgraad dan tijdens de winterperiode.

Bouwkundige staat

Sporthal De Dijk dateert uit 1995. De buitenkant van het gebouw is over het algemeen (op enkele delen van Next Volley Dordrecht na) in redelijke staat⁹. De beoordeling van de binnenkant is wisselend: plafond, ventilatie, recent gerenoveerde kleedkamers en de tribune zijn in redelijk tot goede staat. De vloer, wanden, inventaris en berging zijn echter in slechte staat. Met name de vloer (die stamt uit 1995) vormt een urgent probleem. De renovatiekosten om sporthal De Dijk weer helemaal op niveau te krijgen worden geschat op (gemiddeld) circa 128.000 euro.

Juridische afspraken met de gemeente

De afspraken tussen gemeente, Stichting De Dijk en Next Volley Dordrecht liggen vast in de 'gebruikelijke' VHP-gerelateerde overeenkomsten. Deze lopen allen eind 2025/begin 2026 af (zie onder).

⁷ De gemiddeld gewogen bezettingsgraad over het gehele jaar is per hal berekend op basis van een theoretische beschikbaarheid van 40 weken per jaar, 100 uur per week (8:00-23:00 uur op maandag t/m zaterdag en 10:00-20:00 uur op zondag). Daarbij is ook rekening gehouden met de grootte van de hal.

⁸ De norm van de VNG is inclusief onderwijsgebruik, de norm van NOC*NSF gaat alleen uit van gebruik door sportaanbieders.

⁹ Het gaat hierbij om de gevels en kozijnen, dakbedekking en hemelwaterafvoer is niet geïnspecteerd.

Sinds het afsluiten van de overeenkomsten hebben echter wel enkele wijzigingen plaats gevonden: volleybalvereniging Ekspalvo is in 2007 met Futora gefuseerd tot Next Volley Dordrecht, terwijl korfbalvereniging D.C.K. Snel in 2008 met Deetos is gefuseerd tot DeetosSnel (en daarop haar activiteiten heeft verplaatst naar de DeetosSnel hal). Ook de naam van de stichting is veranderd van Stichting Ekspalvo-Snel naar Stichting De Dijk. Deze organisatorische veranderingen hebben geen gevolgen voor de overeenkomsten tussen de (voormalige) verenigingen, stichting en de gemeente: door rechtsopvolging is de overeenkomst met de gemeente automatisch overgegaan op de 'nieuwe' organisatie.

De VHP-overeenkomst dient echter wel te worden gewijzigd. Dit komt doordat bij de besluitvorming over de Nota Zaal sportaccommodaties in 2008 een aanpassing is gedaan m.b.t. het bedrag dat jaarlijks aan Stichting De Dijk wordt uitgekeerd. Vanaf dat moment ontvangt Stichting De Dijk jaarlijks € 20.000 extra t.o.v. het oorspronkelijke bedrag van 50.000 gulden (ruim € 22.500). In 2018 ging het om een totale VHP-bijdrage van € 45.716. De aanpassing uit 2008 wordt in de praktijk dus wel toegepast, maar is juridisch nooit verwerkt.

Financiële situatie

De extra jaarlijkse financiële tegemoetkoming vanaf 2008 was bedoeld om de instandhouding van sporthal De Dijk te waarborgen. Tien jaar later kan worden geconcludeerd dat de stichting daar tot nu toe in is geslaagd. Voor de vereniging heeft (vooralsnog) geen volledige financiële beoordeling plaats kunnen vinden, in verband met het ontbreken van een balans. De financiële kengetallen van stichting en vereniging zijn als volgt:

	Financiële kengetallen ¹⁰			
	Resultaat (> 0)	Liquiditeit (> 1)	Solvabiliteit (> 0,25)	TOTAAL ¹¹
Stichting		2,30	0,11	
Vereniging				

Tabel 6 - Financiële kengetallen sporthal De Dijk (bron: gemeente Dordrecht)

Zowel stichting als vereniging kent jaarlijks een bescheiden positief resultaat. De liquiditeit van de stichting is op papier goed op peil, maar in de praktijk blijft het een uitdaging om gedurende het jaar over voldoende liquide middelen te beschikken. Zo zijn er in de zomerperiode bijna geen inkomsten, maar wel vaste momenten waarop bijvoorbeeld afgelost moet worden bij de bank. Daarnaast is de solvabiliteit onder de norm. Dit komt vooral doordat de (annuïtaire) lening bij de bank nog relatief hoog is, waardoor de verhouding eigen vermogen/vreemd vermogen wordt beïnvloed. Dit is in feite inherent aan het VHP-model, waarbij de hallen grotendeels met vreemd vermogen worden gefinancierd. Verder blijft het gebrek aan onderwijsgebruik voor de stichting een belemmering voor een volledig gezonde exploitatie, maar door scherp te sturen op liquiditeit en (alleen strikt

Stichting / vereniging	Borgstellings- overeenkomst	Contraborgstellings- overeenkomst	Huur- overeenkomst	VHP- overeenkomst
De Dijk / Next Volley	24/1/2026	24/1/2026	30/9/2025	24/1/2026

Tabel 5 - Overzicht overeenkomsten VHP - sporthal De Dijk (bron: gemeente Dordrecht) noodzakelijk) onderhoud met vrijwilligers houdt de stichting het hoofd boven water. Ook de relatief lage bouwkosten in 1995 (ongeveer € 1 miljoen) dragen daar aan bij.

¹⁰ In de bijlage is een overzicht opgenomen van de criteria die aan deze beoordeling ten grondslag liggen.

¹¹ Gebaseerd op de som van de beoordeling van de criteria. Bij een gelijk aantal is het MOP doorslaggevend.

Naast de kengetallen is ook de financiële verantwoording en de verwerking van meerjarenonderhoud geanalyseerd. Zowel stichting als vereniging kent in principe een financieel jaarverslag, waarbij voor de vereniging in 2016/2017 dus de balans ontbrak. De financiële controle is gewaarborgd door de kascontrolecommissie, die zowel de cijfers van de stichting als van de vereniging controleert. Van de vereniging is de goedkeurende verklaring over 2016/2017 echter niet beschikbaar, van de stichting wel. Een accountantscontrole op de cijfers van de stichting wordt niet gedaan vanwege de hoge kosten. Stichting en vereniging stellen jaarlijks een begroting op. Ook beschikt de stichting over een actueel MOP met kostenramingen, waarvoor wordt gereserveerd. Deze reservering is op termijn (medio 2027) echter onvoldoende om het benodigde onderhoud uit te voeren.

Al met al leidt dit tot het volgende overzicht:

	Financiële verantwoording en meerjarenonderhoud⁸				
	Financieel jaarverslag	Financiële controle	Begroting	MOP	TOTAAL⁹
Stichting					
Vereniging				N.V.T.	

Tabel 7 - Financiële verantwoording en meerjarenonderhoud sporthal De Dijk (bron: gemeente Dordrecht)

Relatie vereniging - stichting

De vereniging en de stichting weten elkaar goed te vinden. Op bestuurlijk niveau is regelmatig contact en de onderlinge afspraken liggen vast in een overeenkomst. De vereniging draagt financieel meer bij wanneer dit nodig is voor de exploitatie van de stichting. De vrijwilligersorganisatie van stichting en vereniging functioneert naar behoren, al blijft het een uitdaging om de vrijwilligers gemotiveerd te houden. Dit wordt vooral veroorzaakt door ontwikkelingen rond andere verenigingen op het sportpark, waar in de ogen van de vrijwilligers meer mogelijk lijkt dan bij sporthal De Dijk. Het heeft echter geen invloed op de relatie tussen stichting en vereniging.

3.2 Deetosnel hal

De Deetosnel hal valt onder economisch eigendom en exploitatie van de Stichting Vorrinklaan. Met een grootschalige renovatie van de oude hal (die uit één hal bestond) heeft de Deetosnel hal in 2010 haar huidige vorm gekregen. Daarin is in feite sprake van twee afzonderlijke hallen (in totaal 44 X 48 X 7 meter). De Deetosnel hal is gevestigd op Sportpark Vorrinklaan in de wijk Crabbehof. De gelieerde vereniging is korfbalvereniging Deetosnel, de enige vereniging met het kleinste sportpark van Dordrecht als thuisbasis. De hal is oorspronkelijk dan ook vooral gericht op korfbal.

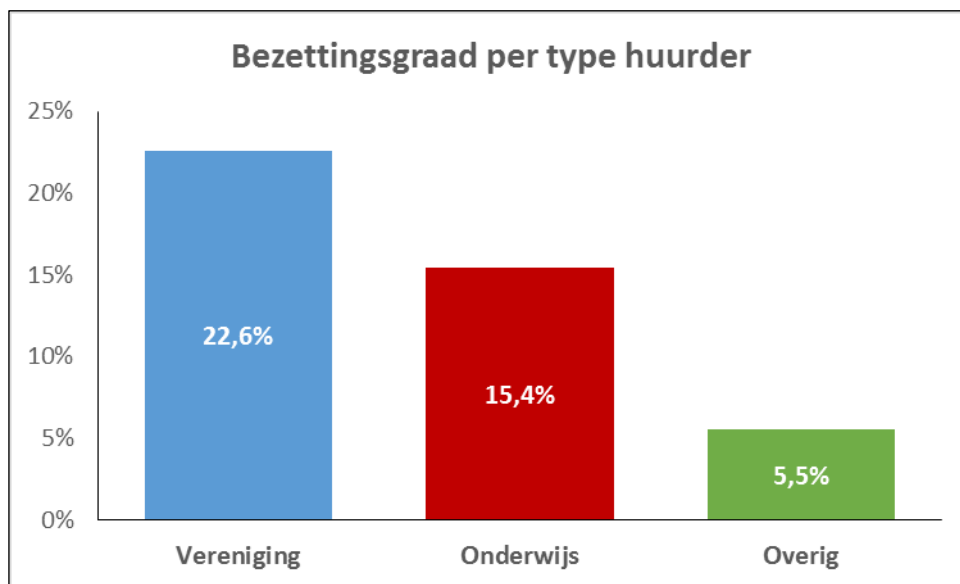
Gebruiksmogelijkheden

Naast korfbal zijn in de Deetosnel hal ook nog een aantal andere sporten mogelijk. Vanwege de afmetingen van de hal gaat het in feite om twee hallen (velden) die tegelijkertijd gebruikt kunnen worden. Inclusief korfbal gaat het om:

- Handbal (2 combivelden)
- Korfbal (centercourt combiveld en 2 aparte combivelden)
- Volleybal (4 velden)
- Zaalhockey (2 combivelden)
- Zaalvoetbal (2 combivelden)

Bezetting

De gemiddeld gewogen bezettingsgraad van de Deetosnel hal is 43,4% (gebaseerd op twee hallen). Dit komt neer op 1.736 uur per hal, waarmee wordt voldaan aan de richtlijnen van VNG (1.600 uur) en NOC*NSF (1.400 uur). Het verenigingsgebruik draagt daar relatief meer aan bij dan het onderwijs, waar volgens de stichting nog winst te behalen valt door nabij gelegen scholen in de hal te laten sporten. Van alle hallen heeft de Deetosnel hal het hoogste overige gebruik. Dit komt vooral doordat de trainingen van het RTC korfbal in deze hal plaats vinden. Daarnaast huurt de hockeybond in de wintermaanden en zijn er met enige regelmaat incidentele activiteiten en evenementen. Qua verenigingssporten vindt (naast korfbal) in de Deetosnel hal relatief veel zaalvoetbal en (in mindere mate) handbal plaats.

Figuur 5 - Bezettingsgraad Deetosnel hal 2017/2018 per type huurder (bron: gemeente Dordrecht)

Bouwkundige staat

Mede door de relatief recente herontwikkeling van de hal is de bouwkundige staat over het algemeen redelijk tot goed. 'Vaste' onderdelen als de vloer, plafonds, dakbedekking en gevels zijn in goede staat. Bij enkele interne ruimten (kleed- en wasruimten) zijn wel urgente tekortkomingen geconstateerd. Daarnaast is in de obstakelvrije afwerking van de wanden veel ruimte voor verbetering. Dit kan worden gerealiseerd door aanpassingen in de inventaris, opslag en (routing van)

elektra. De renovatiekosten om de DeetosSnel hal weer helemaal op niveau te krijgen worden geschat op (gemiddeld) 175.000 euro.

Juridische afspraken met de gemeente

De contractuele afspraken tussen gemeente, Stichting Vorrinklaan en vereniging DeetosSnel lopen tot 2039/2040:

Stichting / vereniging	Borgstellings-overeenkomst	Contraborgstellings-overeenkomst	Huur-overeenkomst	VHP-overeenkomst
Vorrinklaan / DeetosSnel	19/7/2040	19/7/2040	1/7/2039	30/6/2039

Tabel 8 - Overzicht overeenkomsten VHP - DeetosSnel hal (bron: gemeente Dordrecht)

Daarmee zijn dit van alle hallen de VHP-gerelateerde overeenkomsten met de langst resterende looptijd. De DeetosSnel hal is dan ook de hal die het meest recent gebouwd is. In de zomer van 2013 is de gemeente door de bank aangesproken op de borgstelling. De stichting bleek de aflossing aan de bank niet te kunnen betalen. Naar aanleiding daarvan zijn door vereniging, stichting, gemeente en bank maatregelen genomen. Dit heeft (onder andere) geresulteerd in een aanpassing in de lening met de bank, een (tijdelijke) betalingsregeling met de gemeente en een vernieuwde contraborgstellingsovereenkomst. De bijbehorende borgstellingsovereenkomst, huurovereenkomst voor de grond en de VHP-overeenkomst zijn niet aangepast. Dit betekent dat de stichting jaarlijks € 30.131 (prijspeil 2018) van de gemeente ontvangt als bijdrage aan de kapitaallasten, zoals in de VHP-overeenkomst staat vermeld. De stichting stelt in ruil daarvoor één avond één sportvloer beschikbaar.

Financiële situatie

De financiële situatie van zowel stichting als vereniging is rond 2013/2014 kritiek geweest. Inmiddels is de situatie aan de beterende hand, maar er blijft bij de stichting veel ruimte voor verbetering. In 2016/2017 kenden beide organisaties een positief resultaat, waarbij rekening is gehouden met alle reële lasten. De liquiditeit en solvabiliteit van de stichting blijven echter onvoldoende. Voor de vereniging is hier geen sprake van: de financiële positie is goed.

	Financiële kengetallen			
	Resultaat (> 0)	Liquiditeit (> 1)	Solvabiliteit (> 0,25)	TOTAAL
Stichting		0,48	0,00	
Vereniging		2,04	0,34	

Tabel 9 - Financiële kengetallen DeetosSnel hal (bron: gemeente Dordrecht)

Stichting en vereniging stellen jaarlijks een financieel jaarverslag op. Het financieel jaarverslag van de stichting wordt samengesteld door een accountant en gecontroleerd door het bestuur. Het jaarverslag van de vereniging wordt gecontroleerd door de kascontrolecommissie. Zowel stichting als vereniging stelt jaarlijks een begroting op. De stichting beschikt niet over een actueel MOP met kostenramingen: dit wordt momenteel geactualiseerd.

	Financiële verantwoording en meerjarenonderhoud				
	Financieel jaarverslag	Financiële controle	Begroting	MOP	TOTAAL
Stichting					
Vereniging				N.V.T.	

Tabel 10 - Financiële verantwoording en meerjarenonderhoud DeetosSnel hal (bron: gemeente Dordrecht)

Relatie vereniging - stichting

De banden tussen vereniging en stichting zijn de laatste jaren aangehaald. Er was een financieel geschil ontstaan doordat stichting en vereniging elkaar onvoldoende informeerden over (financiële) afspraken en verantwoordelijkheden. Dit is inmiddels bijgelegd. Om te voorkomen dat dergelijke situaties in de toekomst opnieuw ontstaan wordt de inhoud van de bestuursvergaderingen van de stichting actief gedeeld met (het bestuur van) de vereniging. Ook woont het bestuurslid facilitaire zaken van de vereniging de bestuursvergaderingen van de stichting bij.

Voor de vereniging is het ledenaantal het voornaamste speerpunt: dit daalt jaarlijks met zo'n 5%. Door het (recente) samengaan met KC Dordrecht is deze terugloop in leden incidenteel opgevangen. Anno 2018 heeft DeetosSnel circa 580 leden. Daarnaast ervaren zowel stichting als vereniging problemen met het vinden en binden van voldoende vrijwilligers, vooral voor structurele functies. Incidentele inzet lukt mede dankzij het verplichte karakter, structurele invulling blijft (te) beperkt. Dit wordt gezien als een bedreiging voor het VHP-model, dat voor een groot deel gebaseerd is op structurele inzet van vrijwilligers.

Bij de DeetosSnel hal is daar nu in samenwerking met Gemiva SVG een unieke oplossing voor gevonden. Als nieuwe huurder gaat Gemiva - naast een financiële bijdrage - zowel de stichting (bij de schoonmaak) als de vereniging (bij het verzorgen van maaltijden voor sporters) organisatorisch ondersteunen. Dit bevordert niet alleen de financiële positie en de samenwerking tussen stichting en vereniging, maar verlaagt ook de druk op vrijwilligers en draagt bij aan bredere beleidsdoelstellingen in het sociaal domein.

3.3 Deltahal

De Stichting Deltahal is als economisch eigenaar verantwoordelijk voor beheer en exploitatie van de Deltahal, die een afmeting van 24 X 44 X 7 meter kent en opdeelbaar is in twee delen. Deze hal stamt uit 1998 en is geïnitieerd ten behoeve van korfbal, met Sporting Delta als onderliggende vereniging. De Deltahal staat op sportpark Gravensingel, aan de zuidkant van Dubbeldam. Op dit sportpark zijn ook gymnastiekvereniging D.V.O., zwembad De Dubbel en de Dubbeldamse IJclub De Winterkoning (met een natuurijsbaan) gevestigd.

Gebruiksmogelijkheden

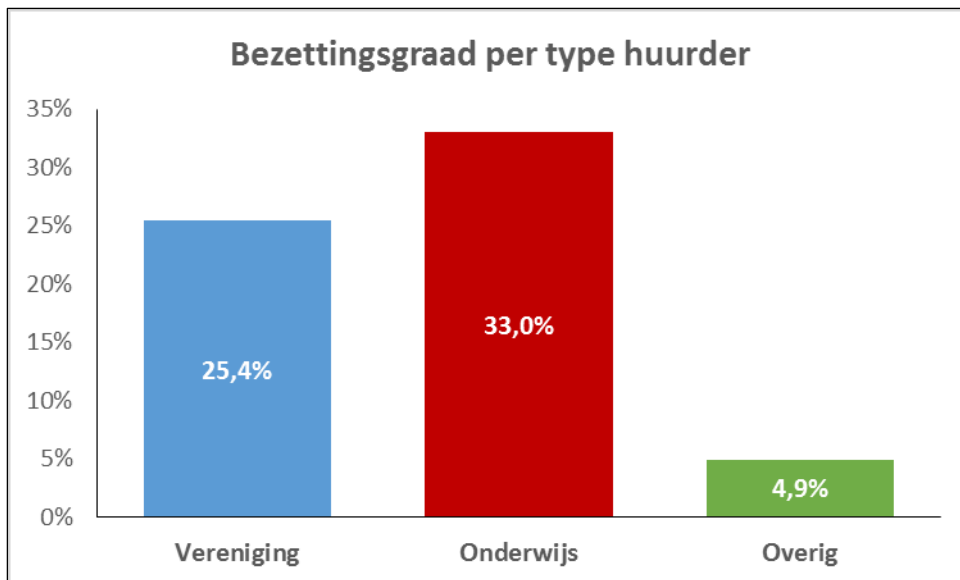
In de Deltahal kunnen de volgende sporten worden beoefend:

- Badminton (4 velden)
- Handbal (combiveld)
- Korfbal (combiveld met centercourt)
- Volleybal (3 velden)
- Zaalvoetbal (combiveld)

De hal wordt 's avonds en in het weekend (door de verenigingen) vooral gebruikt voor korfbal, zaalvoetbal (op de gemeenteavond) en kinderopvang. Overdag vindt er veel gebruik door scholen plaats. De stichting zou de hal graag geschikt maken voor zaalhockey, waarvoor op dit moment de benodigde balken ontbreken.

Bezetting

Door het vele onderwijsgebruik overdag en de drukbezette (doordeweekse) avonden en zaterdagen, is de gemiddeld gewogen bezetting van de Deltahal relatief hoog: 63,3%. Dit is de hoogste bezetting van alle verenigingshallen. Met 2.532 uur wordt dan ook ruimschoots voldaan aan de richtlijnen van VNG (1.600 uur) en NOC*NSF (1.400 uur). Naast het gebruik door (voornamelijk) Sporting Delta en de scholen valt op dat in de Deltahal ook sprake is van 'overig' gebruik. Dit komt doordat ook de kinderopvang gebruik maakt van de hal. De totale verdeling van de bezettingsgraad is als volgt:

Figuur 6 - Bezettingsgraad Deltahal 2017/2018 per type huurder (bron: gemeente Dordrecht)

Bouwkundige staat

De buitenkant van de Deltahal lijkt op basis van een visuele inspectie in goede staat te zijn. Het dak en de hemelwaterafvoer zijn daarbij niet geïnspecteerd, maar worden door de stichting zelf op korte termijn aangepakt. Aan de binnenkant van het pand lijkt meer ruimte voor verbetering. Met name de (te lage) balustrade van de tribune vormt een urgent verbeterpunt: op dit moment is sprake van een

onveilige situatie. Overige verbeteringen zijn met name mogelijk bij het vrij maken van de wanden van (vaste) inventaris en elektra. De renovatiekosten om de Deltahal weer helemaal op niveau te krijgen worden geschat op (gemiddeld) ongeveer 60.000 euro.

Juridische afspraken met de gemeente

De afspraken over de Deltahal tussen gemeente, Stichting Deltahal en vereniging Sporting Delta zijn vastgelegd in de vier overeenkomsten, die allen in 2029 aflopen (zie onder).

Stichting / vereniging	Borgstellings-overeenkomst	Contraborgstellings-overeenkomst	Huur-overeenkomst	VHP-overeenkomst
Deltahal / Sporting Delta	20/5/2029	25/5/2029	1/11/2029	31/7/2029

Tabel 11 - Overzicht overeenkomsten VHP - Deltahal (bron: gemeente Dordrecht)

De situatie bij vereniging en stichting is sinds het afsluiten van de overeenkomsten grotendeels gelijk gebleven: er zijn geen fusies of andere elementaire organisatorische wijzigingen geweest, er is nog steeds sprake van dezelfde hal en de jaarlijkse VHP-bijdrage is met € 19.206 nagenoeg ongewijzigd (op de extra compensatie voor energiekosten en OZB uit 2007 na). Wel is in 2007 het aantal gemeenteavonden teruggebracht van twee naar één.

Financiële situatie

De Deltahal kwam in het rekenkameronderzoek uit 2018 naar voren als een financieel goed draaiende hal. Daarbij is echter alleen ingezoomd op de situatie van de stichting, gebaseerd op de cijfers van 2016. Door omstandigheden was de stichting niet in staat om voor de evaluatie van het VHP recentere gegevens (over boekjaar 2017) aan te leveren¹². Daarom zijn ook voor dit onderzoek de cijfers uit 2016 gebruikt, voor zowel stichting als vereniging. Dit leidt tot het volgende beeld:

	Financiële kengetallen			
	Resultaat (> 0)	Liquiditeit (> 1)	Solvabiliteit (> 0,25)	TOTAAL
Stichting		7,73	0,38	
Vereniging		3,07	0,84	

Tabel 12 - Financiële kengetallen Deltahal (bron: gemeente Dordrecht)

Op basis van de resultaten en kengetallen lijkt de huidige financiële positie van zowel stichting als vereniging inderdaad goed. Het resultaat is positief, de liquiditeit is ruim op peil en beide organisaties zijn voldoende solvabel. Qua liquiditeit zijn zowel stichting als vereniging in de positie om meer liquide middelen opzij te zetten ten behoeve van de lange termijn, bijvoorbeeld door een extra dotatie aan de onderhoudsreserve. De solvabiliteit is positief omdat bij de bouw relatief veel eigen vermogen is ingezet (vanuit een schadeloosstellingsregeling voor Sporting Delta). Bij de vereniging valt op dat jaarlijks een substantieel bedrag aan opbrengsten wordt gegenereerd door de inzameling van oud papier.

	Financiële verantwoording en meerjarenonderhoud				
	Financieel jaarverslag	Financiële controle	Begroting	MOP	TOTAAL
Stichting					
Vereniging				N.V.T.	

Tabel 13 - Financiële verantwoording en meerjarenonderhoud Deltahal (bron: gemeente Dordrecht)

Ook de financiële verantwoording en het meerjarenonderhoud blijkt bij de Deltahal op orde te zijn. Er zijn van zowel stichting als vereniging actuele, complete financiële jaarverslagen. De financiële

¹² Inmiddels zijn deze cijfers wel beschikbaar gesteld, maar dit was niet meer tijdig genoeg om nog te verwerken in deze evaluatie.

controle is georganiseerd via de kascontrolecommissie, die zowel de cijfers van de stichting als van de vereniging controleert. Er is van zowel stichting als vereniging een actuele begroting en de stichting werkt met een MOP met kostenramingen, waar ook voor wordt gereserveerd.

Relatie vereniging - stichting

Tussen vereniging en stichting bestaan schriftelijke afspraken. Beide organisaties weten elkaar in de dagelijkse praktijk goed te vinden. Wel is het voor de stichting lastiger om vrijwilligers van de vereniging te werven voor activiteiten van andere gebruikers dan de vereniging zelf.

Op basis van het uittreksel van de Kamer van Koophandel lijkt echter wel sprake van overlap in bestuursfuncties en personen tussen vereniging en stichting. Dit kan (bij toepassing van het Sportbesluit door de stichting) bezwaarlijk zijn voor de Belastingdienst.

De vereniging betaalt jaarlijks een vaste bijdrage aan de stichting voor het gebruik van de gehele hal: sportzaal en overige ruimten (allem economisch eigendom stichting). Aansluitend daarop wordt de sportzaal voor een variabel aantal uur per week door de vereniging gehuurd van de stichting.

3.4 Oranje Wit hallen

De Stichting Oranje Wit Hal is economisch eigenaar en exploitant van twee sporthallen. Hal 1 (27 X 47 X 7 meter) is gerealiseerd in 1992 en oorspronkelijk bedoeld voor korfbal (zowel trainingen als wedstrijden). Hal 2 (24 X 44 X 7 meter) is in 2010 opgeleverd en wordt vooral gebruikt als trainingshal. De hallen staan op sportpark Stadspolders, dat ligt aan de rand van de wijk Reeland en grenst aan de wijk Stadspolders. Op sportpark Stadspolders zijn naast korfbalvereniging Oranje Wit ook voetbalvereniging KKV Oranje Wit en voetbalvereniging GSC/ODS gevestigd.

Gebruiksmogelijkheden

In Oranje Wit hal 1 kunnen de volgende sporten worden beoefend:

- Badminton (7 velden)
- Handbal (combiveld)
- Korfbal (combiveld als centercourt)
- Volleybal (4 velden)
- Zaalhockey (combiveld)
- Zaalvoetbal (combiveld)

Hal 1 is vooral geïnitieerd voor korfbal en wordt daar ook vooral voor gebruikt. Daarnaast vindt er gedurende het gehele jaar bewegingsonderwijs van het Insula College.

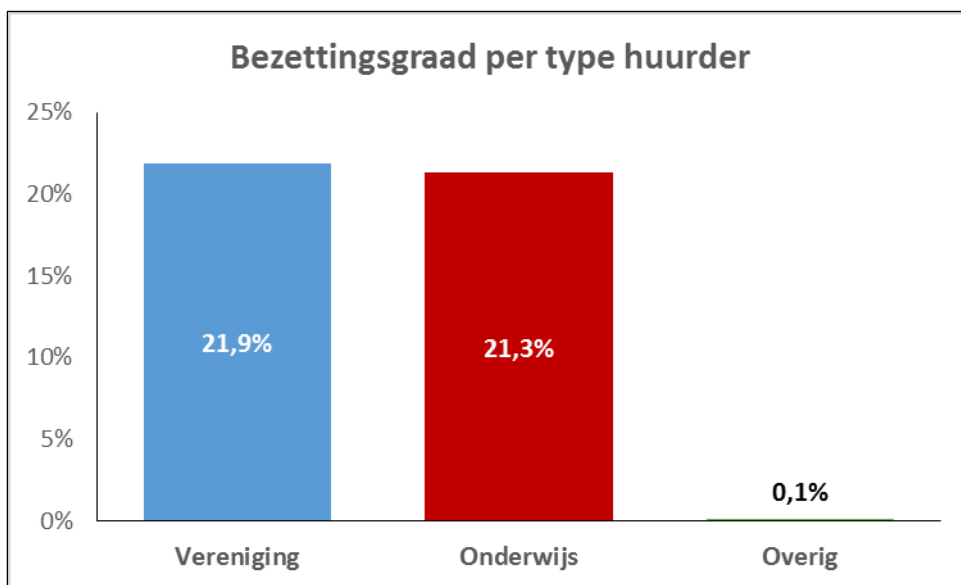
In Oranje Wit hal 2 kunnen de volgende sporten worden beoefend:

- Badminton (9 velden)
- Basketbal (2 velden)
- Handbal (combiveld)
- Korfbal (combiveld als centercourt)
- Tennis (1 veld)
- Zaalhockey (combiveld)
- Zaalvoetbal (combiveld)

Naast korfbal en bewegingsonderwijs wordt hal 2 ook actief gebruikt voor badminton en zaalhockey. Hal 2 is volgens Oranje Wit vooral bedoeld als trainingshal en voldoet ook niet aan de meeste vereisten vanuit onderwijs en bonden. Daarnaast is de vloer in hal 2 ernstig verzakt. Bij de beoordeling van de bouwkundige staat wordt hier verder op ingegaan.

Bezetting

De gemiddeld gewogen bezettingsgraad van de Oranje Wit hallen (gezamenlijk) over het gehele jaar is 43,4%. De bezetting is met 1.729 uur voor hal 1 en 1.740 voor hal 2 vrijwel gelijk verdeeld over beide hallen. Daarmee wordt voldaan aan de richtlijnen van VSG (1.600 uur) en NOC*NSF (1.400 uur). Wanneer wordt ingezoomd op het type gebruiker, dan blijkt dat verenigingen en onderwijs beiden ongeveer de helft van het totale gebruik voor hun rekening nemen. Overig gebruik is minimaal. Van de verenigingen is CKV Oranje Wit met circa 2/3^e van het totale verenigingsgebruik de grootste gebruiker. Daarnaast zijn Selecta en SC Movado voornamelijk afnemers. Het onderwijsgebruik komt bijna volledig voor rekening van het Insula College. De bezettingsgraad per type huurder ziet er als volgt uit:

Figuur 7 - Bezettingsgraad Oranje Wit hallen 2017/2018 per type huurder (bron: gemeente Dordrecht)

De stichting geeft aan dat de hallen tijdens onderwijsuren (doordeweeks overdag) volledig verhuurd zijn aan het Insula College. Om hiervoor ruimte te creëren zijn fysieke aanpassingen gedaan aan hal 2 en zijn andere huurders verplaatst naar momenten buiten schooltijd. De grootste uitdaging voor de stichting blijft het gebruik op zondagen en in de zomer- en vakantieperiodes. Op doordeweekse avonden lijkt de hal relatief goed bezet, al heeft hier op basis van de aangeleverde gegevens geen nadere analyse op plaats kunnen vinden.

Bouwkundige staat

De bouwkundige staat van hal 1 (gebouwd in 1992) is matig tot slecht. De vloer is aan vervanging toe, de inventaris is ontoereikend voor modern bewegingsonderwijs en voor wanden, berging en het lage deel van het dak is groot onderhoud nodig. Het hoge dak (boven de sporthal), de hemelwaterafvoer, de ventilatie en de tribune staan er met een als 'redelijk' beoordeelde toestand relatief het beste voor. De renovatiekosten om hal 1 weer helemaal op niveau te krijgen worden geschat op (gemiddeld) ruim 615.000 euro.

Hal 2 (gebouwd in 2008) is veel jonger dan hal 1, maar is er qua bouwkundige staat veel slechter aan toe. De vloer is verzakt en zal inclusief ondervloer geheel vervangen moeten worden. Ook de wanden en bergingen voldoen niet aan normen en de afmetingen van de hal zijn te klein voor 'officieel' gebruik. De renovatiekosten om hal 2 weer helemaal op niveau te krijgen worden geschat op (gemiddeld) bijna 880.000 euro.

Juridische afspraken met de gemeente

De afspraken met betrekking tot de Oranje Wit hallen kennen voor hal 1 en hal 2 een verschillende looptijd: voor hal 1 is 2023 het jaar waarin de onderliggende overeenkomsten eindigen, voor hal 2 dit in principe 2038 (zie onderstaand overzicht). Daarbij dient wel opgemerkt te worden dat van hal 2 geen definitieve, ondertekende borg- en contraborgstellingsovereenkomsten beschikbaar lijken. Wel zijn er college- en raadsbesluiten zijn in combinatie met een vastgestelde conceptovereenkomst. Van de huur- en VHP-overeenkomst van hal 2 is wel een ondertekende versie beschikbaar.

Stichting / vereniging	Borgstellings-overeenkomst	Contraborgstellings-overeenkomst	Huur-overeenkomst	VHP-overeenkomst
Oranje Wit /	15/3/2023 (hal 1)	15/3/2023 (hal 1)	31/12/2023 (hal 1)	15/3/2023 (hal 1)
Oranje Wit	28/10/2038 (hal 2)	28/10/2038 (hal 2)	1/1/2038 (hal 2)	31/12/2037 (hal 2)

Tabel 14 - Overzicht overeenkomsten VHP - Oranje Wit hallen (bron: gemeente Dordrecht)

Op grond van de VHP-overeenkomsten heeft de gemeente per hal recht op twee gemeenteavonden (in totaal dus vier avonden). Dit is in overleg met de stichting gewijzigd in één gemeenteavond in hal 1 en drie gemeenteavonden in hal 2, die vooral als trainingshal bedoeld is. Daar staat een jaarlijkse financiële bijdrage van in totaal € 73.105 tegenover, waarvan ruim € 20.000 voor hal 1 en ruim € 50.000 voor hal 2.

Binnen het huidige model ervaart de stichting juridische en financiële risico's. In de optiek van de stichting is de gemeente in feite de werkelijke eigenaar van de hallen, omdat deze gebouwd zijn op gehuurde grond. De gemeente is daardoor via natrekking juridisch eigenaar van de hal. Daarnaast is de rol van de 'oorspronkelijke' vereniging (CKV Oranje Wit) door de jaren heen beperkter geworden: de helft van het gebruik van de hallen is voor onderwijs en van het verenigingsgebruik neemt CKV Oranje Wit ongeveer 2/3e voor haar rekening. Stichting en vereniging vragen zich daardoor af of het wel reëel is dat het VHP vooral rust op de schouders van één vereniging, met name in een situatie waarin de bijbehorende stichting zelfs twee hallen exploiteert. Vanwege deze risico's en twijfels is de stichting huiverig om binnen het huidige model extra investeringen voor haar rekening te nemen.

Financiële situatie

Over de financiële situatie van de Stichting Oranje Wit Hal bestaan al enkele jaren zorgen. In 2014/2015 zijn er liquiditeitsproblemen geweest, er is een geschil met de bank ontstaan over het financieel nadeel van rentederivaten en in het rekenkameronderzoek in het voorjaar van 2018 is de financiële situatie van de stichting als 'zorgelijk' bestempeld.

In het kader van deze evaluatie zijn de jaarcijfers over seizoen 2016/2017 van zowel stichting als vereniging uitgebreid geanalyseerd en besproken met de besturen. Voor de financiële kengetallen leidt dit tot het volgende overzicht:

	Financiële kengetallen			
	Resultaat (> 0)	Liquiditeit (> 1)	Solvabiliteit (> 0,25)	TOTAAL
Stichting		0,61	0,09	
Vereniging		0,32	-0,70	

Tabel 15 - Financiële kengetallen Oranje Wit hallen (bron: gemeente Dordrecht)

De zorgen die er zijn over de financiële positie van de stichting (en vereniging) worden hiermee bevestigd. De liquiditeit is beperkt en ook de solvabiliteit is onder de norm, met name bij de vereniging. De negatieve solvabiliteit bij de vereniging wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de activa (kantine) in één keer is afgeboekt, wat ook het resultaat negatief heeft beïnvloed. Het resultaat van de stichting lijkt hoger dan het daadwerkelijk is: er wordt niet afgeschreven en niet gedoteerd aan de onderhoudsvoorziening. In feite is er bij de stichting dan ook sprake van een structureel exploitatietekort.

Wel zijn er bij beide organisaties enkele positieve ontwikkelingen zichtbaar. De liquiditeitspositie van de stichting is verbeterd en biedt perspectief voor de komende jaren. Daarnaast heeft de vereniging een aantal maatregelen genomen om haar financiële positie structureel te verbeteren: contributieverhoging, overdracht van vastgoed aan de stichting en aanscherping van het crediteurenbeleid.

De vereniging heeft de financiële verantwoording op orde. Voor de stichting geldt dat niet (zie onderstaand overzicht):

	Financiële verantwoording en meerjarenonderhoud				
	Financieel jaarverslag	Financiële controle	Begroting	MOP	TOTAAL
Stichting					
Vereniging				N.V.T.	

Tabel 16 - Financiële verantwoording en meerjarenonderhoud Oranje Wit hallen (bron: gemeente Dordrecht)

Er is wel een financieel jaarverslag, maar daarin is bij de stichting geen rekening gehouden met alle relevante posten. Zo wordt er niet afgeschreven op de gebouwen en ontbreekt de toelichting. Voor de financiële controle wordt gewerkt met een financiële commissie, maar de goedkeurende verklaringen zijn niet overlegd aan de gemeente. De financiële controle van de stichting wil men op korte termijn gaan organiseren via een accountantscontrole. Begrotingen zijn er wel, maar bij de stichting is ook daarin geen rekening gehouden met afschrijving (en reservering). Er is voor beide hallen geen MOP en er wordt ook niet gereserveerd voor groot onderhoud. De stichting zet namelijk in op grootschalige renovatie van de hallen medio 2021. Al met al betekent dit dat de stichting haar financiële verantwoording en onderhoudsverplichtingen vrijwel niet op orde heeft. Voor de vereniging geldt dat niet: daar is de financiële verantwoording grotendeels op orde.

Relatie vereniging - stichting

Bij de Oranje Wit hallen is sprake van een nauwe relatie tussen vereniging en stichting. De vereniging heeft een huurovereenkomst met de stichting voor het gebruik van de hallen. Daarnaast benoemt het bestuur van de vereniging het bestuur van de stichting. Ook is er via een financiële commissie wederzijdse inzage in de financiën, waardoor besluitvorming in stichting en vereniging op elkaar kan worden afgestemd. Deze relatie is niet altijd zo hecht geweest: enkele jaren geleden groeiden stichting en vereniging uit elkaar. Via dubbele bestuursfuncties is de relatie weer hersteld. Inmiddels is deze functiemenging beperkt tot één persoon, hoewel dit (nog) niet blijkt uit de gegevens van de Kamer van Koophandel. Uit voorbeelden in het land blijkt dat dit voor de Belastingdienst bezwaarlijk kan zijn, maar volgens zowel stichting als vereniging heeft de Belastingdienst Drechtsteden ingestemd met deze constructie.

3.5 Reeweghal

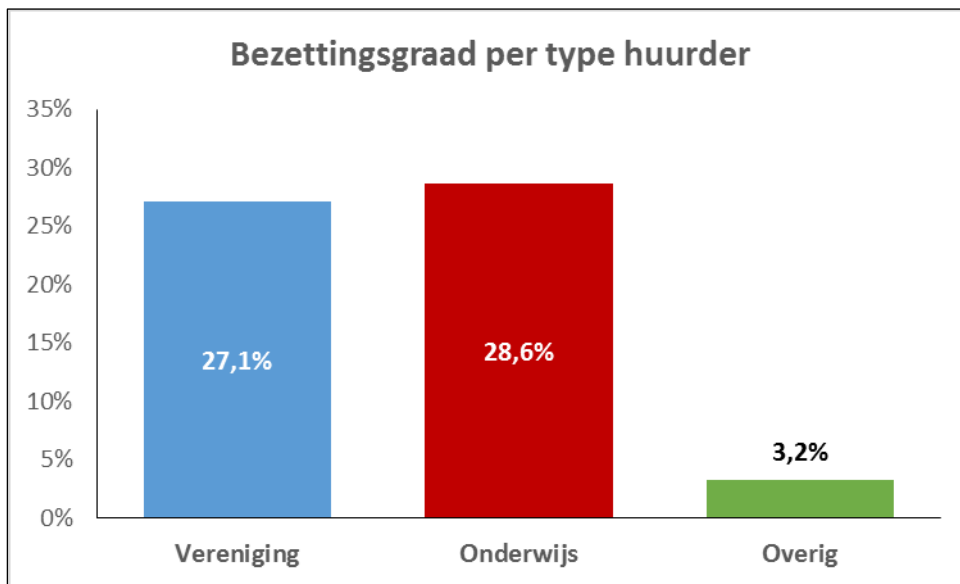
De Reeweghal is in economisch eigendom en exploitatie bij de Stichting Overdekte Accommodatie Reeweghal (SOAR). De hal is gebouwd in 2000 en met een afmeting van 24 X 79 X 7 (tot 10) meter vooral ingericht voor indoor atletiek, ten behoeve van de gelieerde vereniging Fortius. De Reeweghal staat op Sportpark Reeweg aan de rand van de wijk Reeland. Naast de sporthal met de indoor atletiekbahn is er ook een zesbaans buitenbaan. Op het sportpark zijn ook SC Emma (voetbal) en M.O.K. (handbal) gevestigd.

Gebruiksmogelijkheden

De Reeweghal is qua inrichting voornamelijk gericht op atletiek. Er zijn 8 banen beschikbaar voor sprint en horden en er kunnen diverse werp- en springnummers worden beoefend. De buitenste 2 banen worden niet of zeer beperkt gebruikt in verband met de tribune (te dichtbij) en het hoogspringen (overlap in aanloop). Naast atletiek zijn d.m.v. een combiveld ook een aantal andere sporten mogelijk. De volgende sporten kunnen dan ook in de Reeweghal worden beoefend:

- Atletiek
- Badminton (6 velden)
- Handbal (combiveld)
- Korfbal (combiveld)
- Volleybal (4 velden)
- Zaalhockey (combiveld)
- Zaalvoetbal (combiveld)

Bezetting

Figuur 8 - Bezettingsgraad Reeweghal 2017/2018 per type huurder (bron: gemeente Dordrecht)

Het gemiddeld gewogen bezettingspercentage van de Reeweghal is 58,9%. Op jaarbasis komt dit neer op 2.356 uur, waarmee ruimschoots wordt voldaan aan de richtlijnen van VNG (1.600 uur) en NOC*NSF (1.400 uur). Deze bezetting is redelijk gelijk verdeeld over onderwijs en verenigingen. Daarnaast is er beperkt overig gebruik. Naast atletiek wordt de hal door verenigingen ook intensief gebruikt voor badminton en zaalvoetbal. Opvallend t.o.v. andere hallen is dat de bezetting in de maand augustus met bijna 40% redelijk op peil blijft: dit komt vooral door de Vakantie Kinder Feesten ('overig' gebruik). Wat betreft het gebruik voor atletiek is duidelijk te zien dat de hal een brede regionale functie heeft: er huren ook verenigingen uit onder meer Breda, Goes, Rotterdam en Vlaardingen.

Bouwkundige staat

De bouwkundige staat van de Reeweghal is over het algemeen redelijk. De basis van het gebouw is goed en er wordt onderhoud gepleegd op basis van een MOP, maar er zijn een aantal interne aspecten die verbeterd kunnen worden. Zo zijn bergingen qua oppervlakte ontoereikend en is er sprake van ongewenst daglicht. Andere onderdelen die mogelijk extra aandacht behoeven zijn de vrije uitlopen (te beperkt) en de vloer, die eventueel eerder vervangen moet worden dan nu beoogd (2024). Daarnaast is de locatie van de tribune hinderlijk in gebruik, omdat hiervoor de sportvloer overgestoken moet worden. De renovatiekosten om de Reeweghal weer helemaal op niveau te krijgen worden geschat op (gemiddeld) bijna 300.000 euro. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat er vanuit gebruikers weinig geen klachten zijn over de genoemde verbetermogelijkheden.

Juridische afspraken met de gemeente

De overeenkomsten die in verband met het VHP met de SOAR en Fortius zijn gesloten, lopen (op de huurovereenkomst voor de grond na) af in 2030. De huurovereenkomst loopt nog ongeveer anderhalf jaar langer door:

Stichting / vereniging	Borgstellings-overeenkomst	Contraborgstellings-overeenkomst	Huur-overeenkomst	VHP-overeenkomst
SOAR / Fortius	28/2/2030	28/2/2030	1/8/2031	1/1/2030

Tabel 17 - Overzicht overeenkomsten VHP - Reeweghal (bron: gemeente Dordrecht)

De contraborgstellingsovereenkomst(en) is oorspronkelijk afgesloten tussen gemeente en Parthenon en Hercules, de twee voorlopers van fusievereniging Fortius. Net als bij sporthal De Dijk (met Next Volley Dordrecht) hoeft ook hier vanwege rechtsopvolging de overeenkomst niet aangepast te worden.

Binnen het VHP is de Reeweghal de hal die jaarlijks de grootste gemeentelijke financiële bijdrage ontvangt: € 150.643. Deze bijdrage is opgebouwd uit een vaste 'exploitatiebijdrage' (oorspronkelijk 200.000 gulden), een exploitatiebijdrage per gemeenteavond (oorspronkelijk 20.000 gulden per avond, in totaal 60.000 gulden) en een bijdrage voor een grote toeschouwersvoorziening (oorspronkelijk 65.000 gulden). Dit was noodzakelijk om de hal ook geschikt te maken om landelijke atletiekwedstrijden te accommoderen.

Financiële situatie

De financiële kengetallen van stichting SOAR en Fortius zijn op orde. Er is jaarlijks een positief resultaat, waarbij rekening wordt gehouden met afschrijving en onderhoud. Met name de goede financiële positie van de vereniging valt op, terwijl na de fusie 10% minder contributie-inkomsten zijn gerealiseerd. Inmiddels is het ledenaantal echter gestabiliseerd rond 1.600 en zijn er ambities voor ledengroei. De solvabiliteit van de stichting voldoet niet aan de norm. Dit komt doordat de Reeweghal vrij nieuw is en dus nog een hoge boekwaarde kent. Zoals eerder toegelicht is dit een logisch gevolg van het VHP-model. De liquiditeit van de vereniging is van een dusdanig hoog niveau dat de liquide middelen mogelijk meer voor de lange termijn aangewend kunnen worden (via een investering of reservering).

	Financiële kengetallen			
	Resultaat (> 0)	Liquiditeit (> 1)	Solvabiliteit (> 0,25)	TOTAAL
Stichting		1,00	0,20	
Vereniging		7,41	0,94	

Tabel 18- Financiële kengetallen Reeweghal (bron: gemeente Dordrecht)

De financiële verantwoording en meerjarenplanning geven een vergelijkbaar beeld (zie onder):

	Financiële verantwoording en meerjarenonderhoud				
	Financieel jaarverslag	Financiële controle	Begroting	MOP	TOTAAL
Stichting					
Vereniging				N.V.T.	

Tabel 19 - Financiële verantwoording en meerjarenonderhoud Reeweghal (bron: gemeente Dordrecht)

De financiële jaarverslagen zijn beschikbaar en het jaarverslag van de stichting wordt jaarlijks gecontroleerd door een accountant. Bij de vereniging is de controlerende taak belegd bij de kascontrolecommissie, maar de goedkeurende verklaring is niet overlegd t.b.v. deze evaluatie. Stichting en vereniging stellen jaarlijks een begroting op voor het volgende jaar. De stichting werkt ook met een uitgebreid MOP met kostenramingen, maar uit de bouwkundige keuring kwamen wel meer kosten naar voren dan waar nu voor gereserveerd is.

Relatie vereniging - stichting

De stichting en vereniging hebben een nauwe relatie, zonder dat daarbij sprake is van bestuurlijke dubbelfuncties. De verenigingsmanager vervult een spilfunctie: deze is ook voor een beperkt aantal uren per week in dienst bij de stichting. Beide organisaties voeren wekelijks informeel overleg en ieder kwartaal is er een formeel moment. Daarnaast betaalt de vereniging maandelijks een voorschot aan de stichting voor huisvestingskosten. Aan het eind van het jaar vindt een definitieve afrekening plaats.

Met betrekking tot vrijwilligers worden wel problemen ervaren, bij zowel stichting als vereniging. Leden zijn nog wel beschikbaar voor incidentele inzet, maar de invulling van structurele functies is moeizaam. Daarom gaat de verenigingsmanager zich richten op het vrijwilligersbeleid.

3.6 Samenvattend overzicht en inzicht

De hallen zijn naar eigen zeggen 'appels en peren'. Uit voorgaand plaatje per hal blijkt dat dit tot op zekere hoogte ook zo is: de inrichting en gebruiksmogelijkheden zijn zeer divers en de financiële afspraken met de gemeente ook. Ooit ontstaan vanuit een zelfde basisgedachte, maar in de loop der jaren uitgegroeid tot een unieke 'mand' van maatschappelijke behoeften en gemeentelijke (on)mogelijkheden. Om toch te komen tot een overkoepelend beeld wordt per thema een korte samenvatting gepresenteerd van de zeven VHP-hallen.

Gebruiksmogelijkheden

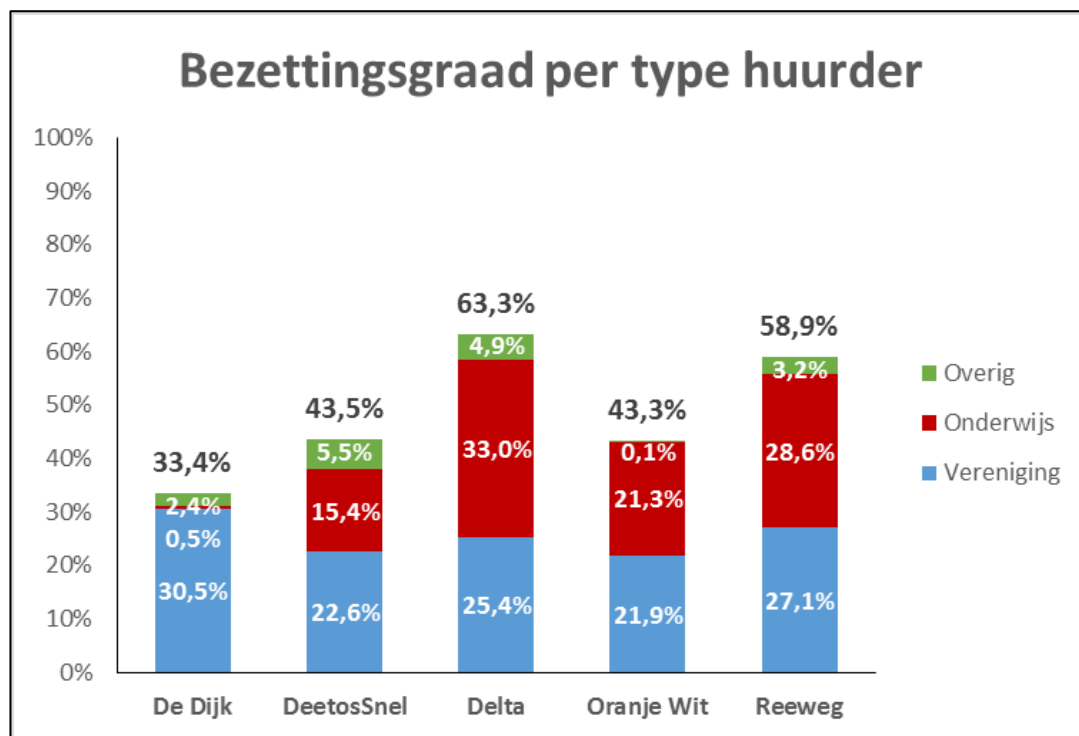
De gebruiksmogelijkheden zijn per hal gepresenteerd. Het is echter ook interessant om per tak van sport inzichtelijk te hebben hoeveel sporthalruimte hiervoor beschikbaar is. Daarom zijn in onderstaand overzicht de mogelijkheden van de zeven hallen samengevoegd per tak van sport¹³:

	De Dijk	Deetosnel	Delta	OW 1	OW 2	Reeweg	TOTAAL
Atletiek	-	-	-	-	-	1	1
Badminton	-	-	4	7	9	6	26
Basketbal	-	-	-	-	2	-	2
Handbal	1	2	1	1	1	1	7
Korfbal	1	2	1	1	1	1	7
Tennis	2	-	-	-	1	-	3
Volleybal	4	4	3	4	-	4	19
Zaalhockey	1	2	-	1	1	1	6
Zaalvoetbal	1	2	1	1	1	1	7

Tabel 20 - Gebruiksmogelijkheden VHP-hallen (bron: gemeente Dordrecht)

Bezetting

De gemiddelde bezettingsgraad van alle VHP-hallen in Dordrecht is 48,7%. Verdeeld over de verschillende typen huurder (vereniging, onderwijs en overig) ziet dit er per hal als volgt uit:

Figuur 9 - Bezettingsgraad VHP-hallen 2017/2018 per type huurder (bron: gemeente Dordrecht)

¹³ Aparte centercourts en minivelden zijn hierbij buiten beschouwing gelaten, omdat deze bestaande belijning 'overlappen'.

De Dijk blijft hierin achter t.o.v. de andere hallen, maar kent daarentegen wel het grootste verenigingsgebruik. Het overige gebruik is bij alle hallen beperkt. Op zondagen en in de zomerperiode is de meeste ruimte voor extra huurders, de doordeweekse avonden zijn over het algemeen goed bezet. Vooral in de winterperiode ontstaan soms knelpunten, omdat seizoensporten als korfbal en hockey dan ook binnen plaats vinden. Toch wordt over het algemeen geen structureel capaciteitstekort ervaren.

In vergelijking met de richtlijnen van VNG en NOC*NSF 'scoren' de hallen qua bezetting als volgt:

Sporthal	DeetosSnel hal	Deltahal	Sporthal De Dijk	Oranje Wit hallen	Reeweghal
Aantal uren	1.736	2.532	1.333	1.735	2.356
Voldoet aan richtlijn VNG (1.600 uur)?	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja
Voldoet aan richtlijn NOC*NSF (1.400 uur)?	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja

Tabel 21 - VHP-hallen en richtlijnen VNG/NOC*NSF (bron: gemeente Dordrecht)

Hieruit blijkt dat alleen Sporthal De Dijk op dit moment niet voldoet aan de richtlijnen van zowel VNG als NOC*NSF. Zoals eerder toegelicht komt dit door een combinatie van beperkte exploitatiemogelijkheden (door de afwijkende afmeting van de hal) en het ontbreken van onderwijsgebruik. De NOC*NSF-richtlijn gaat alleen uit van gebruik door sportaanbieders: daar komt De Dijk nog relatief dicht bij in de buurt. De andere hallen voldoen aan beide richtlijnen, waarbij opvalt dat zowel de DeetosSnel hal en de Oranje Wit hallen als de Reeweghal en de Deltahal een redelijk vergelijkbaar gebruik kennen. De DeetosSnel hal en de Oranje Wit hallen bestaan beide uit twee hallen, de Reeweghal en de Deltahal kennen allebei één enkele hal.

Bouwkundige staat

De bouwkundige staat van alle hallen is beoordeeld door een onafhankelijk deskundige. Op basis van een aantal elementaire onderdelen (o.a. vloer, kleed- en wasruimten, wanden, plafonds) zijn de hallen visueel beoordeeld op kwaliteitsniveau. Daarin spelen zowel bouwkundige als sporttechnische aspecten een rol. Per hal is vervolgens een inschatting gemaakt van de gemiddelde investeringskosten om de hallen weer helemaal 'op niveau' te krijgen. Dat betekent dat de hallen weer volledig aansluiten aan de eisen van deze tijd. In onderstaande tabel zijn de gemiddelde renovatiekosten afgezet tegen het bouwjaar en het bedrag dat de stichtingen op dit moment hebben gereserveerd voor groot onderhoud. Daarbij moet dus wel worden opgemerkt dat de gemiddelde renovatiekosten deels betrekking hebben op andere posten dan die in het MOP zijn opgenomen. Bovendien hoeven niet alle ingeschatte renovatiekosten direct uitgevoerd te worden. De tabel geeft daarom vooral een indicatief beeld van de verhouding tussen beschikbare middelen en benodigd budget:

	De Dijk	DeetosSnel	Delta	OW 1	OW 2	Reeweg	Totaal
Bouwjaar	1995	2010	1998	1992	2008	2001	
Gereserveerd	€ 50.000	€ 115.000	€ 143.000	€ 186.000		€ 83.000	€ 577.000
Renovatiekosten	€ 128.000	€ 175.000	€ 60.000	€ 617.000	€ 880.000	€ 299.000	€ 2.159.000
Vershil +/-	- € 78.000	- € 60.000	+ € 83.000	- € 1.311.000		- € 216.000	- € 1.582.000

Tabel 22 - Indicatie verhouding reservering/renovatiekosten (bron: gemeente Dordrecht)

Uit deze tabel blijkt dat alleen de Deltahal momenteel voldoende heeft gereserveerd om de hal geheel op peil te hebben en te houden. Daarnaast is in ieder geval duidelijk dat vooral bij de Oranje Wit hallen een groot probleem bestaat: er is ruim 1,3 miljoen tekort om beide hallen weer geheel op

niveau te krijgen. Dit is dan ook één van de voornaamste redenen waarom Oranje Wit al enkele jaren werkt aan plannen voor herontwikkeling.

Juridische afspraken

De overeenkomsten die de gemeente vanuit het VHP met de stichtingen en verenigingen heeft gesloten kennen over het algemeen een (vergelijkbare) inhoud en looptijd van 30 jaar. Wel is het zo dat de VHP-overeenkomsten niet meer actueel zijn. Op basis van de besluitvorming over het VHP in 2008 (extra compensatie OZB en energielasten, herverdeling gemeenteavonden en een hogere bijdrage aan Stichting De Dijk) hadden eigenlijk alle VHP-overeenkomsten vernieuwd moeten worden.

Financiële situatie

De financiële situatie per hal is beoordeeld op basis van twee factoren: financiële kengetallen en de wijze waarop de financiële verantwoording en het meerjarenonderhoud worden bijgehouden. Via een aantal criteria heeft beoordeling plaatsgevonden op drie categorieën: op orde (groen), deels op orde (oranje) en niet op orde (rood). Bij elkaar leidt dit voor alle hallen tot het volgende beeld:

	Financiële kengetallen	Financiële verantwoording en MOP
Stichting De Dijk		
Next Volley Dordrecht		
Stichting Deltahal		
Sporting Delta		
Stichting Oranje Wit Hal		
CKV Oranje Wit		
Stichting Overdekte Accommodatie Reeweghal		
Fortius		
Stichting Vorrinklaan		
DeetosSnel		

Tabel 23 - Totaaloverzicht financiële situatie VHP-hallen (bron: gemeente Dordrecht)

Uit dit overzicht blijkt dat de financiële situatie op basis van financiële kengetallen niet op orde is bij twee van de vijf stichtingen. Dit zijn dezelfde stichtingen (Oranje Wit en Vorrinklaan) waarover in het rekenkameronderzoek een vergelijkbare conclusie is getrokken. Uit de nadere analyse die in dit onderzoek is uitgevoerd, blijkt wel dat beide stichtingen concrete stappen hebben gezet om de financiële positie te verbeteren. Daardoor is er geen acuut probleem, maar wel reden tot structurele zorg. De andere stichtingen en verenigingen staan er op basis van kengetallen goed voor, waarbij in de financiële kengetallen van CKV Oranje Wit nog ruimte is voor verbetering. Daarnaast waren voor Next Volley Dordrecht geen volledige financiële gegevens beschikbaar, waardoor over deze vereniging geen conclusies getrokken kunnen worden.

Uit het totaalbeeld met betrekking tot de financiële verantwoording en meerjarenonderhoud blijkt dat dit grotendeels op orde is. Dit komt vooral door de financiële verslaglegging en controle, want uit een nadere analyse blijkt dat het MOP bij slechts drie van de vijf stichtingen actueel is. Bovendien bleek bij de beoordeling van de bouwkundige staat dat niet al het noodzakelijk onderhoud in de MOP's is opgenomen.

Relatie vereniging-stichting

De relatie tussen vereniging en stichting wordt wisselend ingevuld. Bij iedere hal is sprake van een wisselwerking tussen stichting en vereniging, zowel formeel als informeel. Bij meerdere hallen wordt het financieel jaarverslag van de stichting ook beoordeeld door de kascontrolecommissie van de vereniging. Daarnaast worden de besturen van de verenigingen bij de stichtingen betrokken door het

openstellen van de bestuursvergaderingen (door aanwezigheid en/of door het delen van de verslaglegging). Bij twee stichtingen is beperkte overlap in bestuursfuncties tussen vereniging en stichting. De relatie tussen vereniging en stichting is bij de meeste hallen schriftelijk vastgelegd.

3.8 Conclusies

Naar aanleiding van het plaatje per hal kunnen een aantal overkoepelende conclusies worden getrokken. Deze conclusies zijn als volgt:

1. Met gerichte fysieke aanpassingen kunnen gebruiksmogelijkheden worden vergroot.

In iedere hal ligt een combiveld, waardoor multifunctioneel gebruik in grote mate mogelijk is. Toch kan met een aantal fysieke aanpassingen een nog multifunctionelere inzetbaarheid van de hallen worden gerealiseerd. Voorbeelden hiervan zijn een beperkte uitbreiding van De Dijk (waardoor twee combivelden mogelijk worden) en de Reeweghal (waardoor de atletiekbaan 100 meter wordt in plaats van 80 meter). Daarnaast zijn investeringen in 'losse' inventaris mogelijk, zoals hockeybalken in de Deltahal. Dit vergroot de gebruiksmogelijkheden zonder aanpassingen aan het gebouw.

Om de hallen nog geschikter te maken voor het bewegingsonderwijs zijn wel aanpassingen aan de gebouwen noodzakelijk (zoals Oranje Wit al heeft gedaan). De vrije wanden tot 2 meter boven de vloer ontbreken bijvoorbeeld in iedere hal, terwijl ook de opslagruimten niet altijd toereikend zijn. Dat de hallen niet altijd voldoen aan deze eisen komt ook doordat de normen voor bewegingsonderwijs in de loop der jaren aangescherpt zijn. Daarnaast worden de gebruiksmogelijkheden voor onderwijs ook bepaald door de geografische ligging ten opzichte van de scholen, met name in het basisonderwijs. In hoofdstuk 4 wordt hier verder op ingegaan.

2. De VHP-overeenkomsten zijn niet allemaal actueel.

De overeenkomsten die zijn afgesloten om het VHP mogelijk te maken (borgstellingsovereenkomst, contraborgstellingsovereenkomst, huurovereenkomst en VHP-overeenkomst), kennen allemaal een looptijd van 30 jaar. Dit is gebaseerd op de financiering die door de stichtingen voor de bouw van de hallen is afgesloten bij de bank. De VHP-overeenkomsten zijn echter niet allemaal meer actueel: sommige aanpassingen uit 2008 zijn nooit contractueel bevestigd (zoals het bedrag bij sporthal De Dijk) en in een enkel geval (Oranje Wit hal 2) is geen ondertekende borg- en contraborgovereenkomst beschikbaar.

3. De stichtingen voeren het onderhoud onvoldoende uit.

Afgaande op de uitkomsten van de bouwkundige keuringen, wordt het onderhoud door de stichtingen over het algemeen onvoldoende uitgevoerd. Bij drie van de vijf stichtingen is sprake van een actueel MOP met kostenramingen. In totaal is er echter bijna 2,2 miljoen euro nodig om de hallen weer geheel op niveau te krijgen, terwijl slechts bijna 6 ton is gereserveerd. Dit gat van ruim 1,5 miljoen heeft voor 1,3 miljoen betrekking op de Oranje Wit hallen, maar ook bij de andere hallen is dus ruimte voor verbetering. De stichtingen beperken het onderhoud om de jaarlijkse kosten zo laag mogelijk te houden. Voor de exploitatie op de korte termijn is dit een oplossing, op de lange termijn echter niet.

4. De financiële situatie van de hallen is verbeterd, maar blijft zorgwekkend.

Ten opzichte van eerdere jaren is de financiële situatie van de hallen (stichtingen en verenigingen) verbeterd. Hallen waar in het verleden financiële problemen zijn ontstaan, hebben verbeteringen doorgevoerd in financieel beleid en exploitatie. Dit heeft effect gehad. Dat betekent echter niet dat de zorgen zijn verdwenen: de basis blijft kwetsbaar. Daarom vraagt de financiële situatie om continue aandacht en alertheid, helemaal in combinatie met de matige staat van onderhoud. Primair vanuit stichting en vereniging, maar ook vanuit de borgstelling door de gemeente. Als er acute problemen ontstaan dan kunnen deze waarschijnlijk niet altijd door de stichting en vereniging worden opgelost. Bovendien blijkt er op dit moment dus onvoldoende gereserveerd om het benodigde onderhoud aan de hallen uit te kunnen voeren.

5. Bij iedere hal is actief contact tussen vereniging en stichting.

Iedere hal heeft mechanismen ingebouwd waardoor er actief contact is tussen vereniging en stichting, zowel bestuurlijk als op uitvoerend niveau. Vaak vervult de beheerder of onderhoudscommissie hier een cruciale rol in. Daarnaast worden notulen van bestuursvergaderingen en bijbehorende (financiële) stukken met elkaar gedeeld. In een enkel geval vervullen bestuurders een rol bij zowel stichting als vereniging. Toch lijkt het erop dat er lessen zijn geleerd uit het verleden, waarin de relatie tussen stichting en vereniging soms te afstandelijk of juist te nauw was. Wel is er ruimte voor verbetering in de communicatie over het functioneren van de stichting richting de leden van de vereniging, bijvoorbeeld via de ALV. De vereniging is namelijk de organisatie waar oorspronkelijk de wens voor een hal vandaan kwam, en heeft dus een nadrukkelijke verantwoordelijkheid richting stichting om de hal draaiende te houden (zie ook het volgende punt).

6. Afhankelijkheid van vrijwilligers is een bedreiging voor de huidige vorm van het VHP.

Vrijwel alle stichtingen (en verenigingen) ervaren de structurele invulling van vrijwilligersfuncties als een probleem. Het kost erg veel moeite om mensen te vinden die zich voor een langere tijd conformeren aan een bepaalde rol of taak. Consequentie hiervan is onder andere dat bepaalde werkzaamheden professioneel worden uitbesteed. Voorbeelden daarvan zijn het onderhoud bij de Deltahal en de schoonmaak bij Oranje Wit (dat bij de meeste andere hallen sowieso al wordt uitbesteed). Hierdoor stijgen de kosten voor de stichtingen, waardoor het sporten uiteindelijk alsnog duurder wordt. Terwijl juist de relatief lage kosten bij beheer door vrijwilligers oorspronkelijk aanleiding waren voor het VHP. Deze ontwikkeling wordt daarom ervaren als een bedreiging voor de toekomst van het VHP. Aan de andere kant is het wel zo dat de besturen van verenigingen en stichtingen momenteel vrij goed bezet zijn, maar de ervaring leert dat dit een momentopname is.

4. Vraag en aanbod 2018 en verder

De verenigingshallen zijn gerealiseerd om te voorzien in de vraag naar sporthalruimte, die van oudsher vooral vanuit sportverenigingen afkomstig was. Verenigingen die daartoe in staat waren, hebben via een zelf opgerichte stichting één (of meerdere) hal(len) gerealiseerd. De gemeente heeft daarbij vooral een faciliterende rol op zich genomen, door middel van de borgstellingen en de jaarlijkse financiële bijdrage. Bij vervanging en/of uitbreiding van hallen (zoals in 2000 met de Reeweghal en in 2008 met de DeetosSnel hal) is per hal een apart besluit genomen over de voorwaarden waaronder dit gebeurt. De VHP-gedachte is daarbij wel altijd leidend geweest: een (contra)borgstelling voor de financiering en - in combinatie met een beperkte exploitatiebijdrage - bepaalde 'gemeenteavonden' waarop andere verenigingen in de sporthal terecht kunnen.

Om te kunnen beoordelen of vraag en aanbod aan zaalruimte anno 2018 nog steeds voldoende op elkaar aansluiten, is het noodzakelijk om stil te staan bij de huidige binnensportvoorzieningen en ontwikkelingen in Dordrecht.

Daarom wordt in dit hoofdstuk eerst een overzicht gegeven van het huidige aanbod aan zaalruimte: gymzalen, sportzalen en sporthallen (zowel verenigingshallen als overige hallen). Vervolgens wordt ingezoomd op de sportparticipatie nu en in de toekomst. Wat is de (verwachte) vraag op basis van ledenontwikkeling en andere relevante ontwikkelingen? Aan de vraag vanuit het bewegingsonderwijs wordt in een aparte paragraaf aandacht besteed.

4.1 Actueel aanbod aan gymzalen, sportzalen en sporthallen

De aantallen gymzalen, sportzalen en sporthallen in de gemeente Dordrecht zijn anno 2018 als volgt:

Type accommodatie	Gemeente	Stichting (VHP)	Onderwijs	Overig	TOTAAL
Gymzaal	24	-	16	3	43
Sportzaal	5	-	1	-	6
Sporthal	1	7	-	-	8

Tabel 24 - Aantal en eigendom binnensportaccommodaties Dordrecht 2018 (bron: gemeente Dordrecht)

Voor een aantal gymzalen in (economisch) eigendom van gemeente en onderwijs is in de periode tot 2025 renovatie of vervanging gepland. Per gymzaal kan een afweging gemaakt worden of dit noodzakelijk is, of dat het bewegingsonderwijs dat hier plaats vindt ook verhuisd kan worden naar de dichtstbijzijnde sporthal. In paragraaf 4.3 wordt hier dieper op ingegaan.

4.2 Sportparticipatie nu en in de toekomst

Ontwikkeling sportdeelname via verenigingen

De landelijke sportdeelname kan (deels) worden afgemeten aan het aantal leden van sportverenigingen dat (via sportbonden) is aangesloten bij NOC*NSF. Over heel Nederland was dit in 2017 25,6%¹⁴. Het lidmaatschapspercentage van sportverenigingen in Dordrecht was in 2017 22,5%: op een totaal van ruim 118.000 inwoners zijn dit 26.635 lidmaatschappen, waarbij sommige mensen lid zijn van meerdere sportverenigingen. Het lidmaatschapspercentage in Dordrecht ligt dus enkele procenten lager dan gemiddeld in Nederland. Bovendien is sprake van een licht dalende lijn. Ook ten opzichte van de provincie Zuid-Holland (22,9%) zijn minder mensen lid van een sportvereniging, zoals blijkt uit de tabel op de volgende pagina:

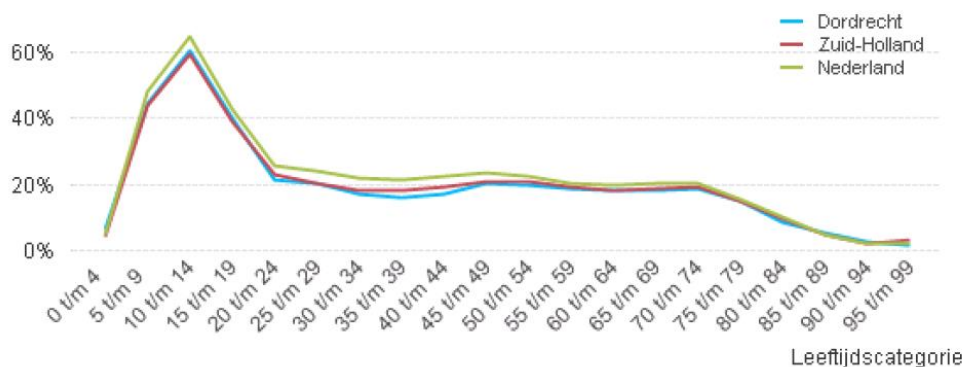
¹⁴ Gebaseerd op KISS-rapportage gemeente Dordrecht 2017 (NOC*NSF).

Jaar	Dordrecht	Nederland	Zuid-Holland
2015	22,9%	25,8%	-
2016	22,6%	25,8%	-
2017	22,5%	25,6%	22,9%

Tabel 25 - Ledenpercentage sportverenigingen 2015-2017 (bron: KISS-rapportage gemeente Dordrecht 2017, NOC*NSF)

De verdeling van deze lidmaatschappen over de verschillende leeftijden vertoont voor Dordrecht een vergelijkbaar beeld met Zuid-Holland en heel Nederland (de zogenoemde 'skihelling'):

Vergelijking ledenpercentage gemeente Dordrecht, provincie Zuid-Holland en Nederland (2017)

Figuur 10 - Ledenpercentage sportverenigingen 2017 (bron: KISS-rapportage gemeente Dordrecht 2017, NOC*NSF)

Tot circa 14 jaar neemt de sportdeelname toe tot ongeveer 60%, daarna daalt het bij 20-jarigen tot circa 20%. Dit percentage blijft tot 75 jaar redelijk stabiel, waarna een geleidelijke daling plaats vindt tot het einde van de levensduur. Gemeten op basis van het aantal lidmaatschappen bij sportverenigingen ligt het aantal leden in Dordrecht dus lager dan gemiddeld in Nederland, maar vertoont de sportdeelname wel een vergelijkbaar verloop.

Deze sportdeelname komt voor een groot deel voor rekening van de 10 grootste sporten in Dordrecht:

Top 10 sportbonden Dordrecht		2015	2016	2017	
1	Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond	6.177	6.271	6.263	1,4%
2	Sportvisserij Nederland	3.802	3.677	3.615	-4,9%
3	Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond	3.187	3.103	3.026	-5,1%
4	Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie	3.009	3.016	2.993	-0,5%
5	Koninklijk Nederlands Korfbal Verbond	1.869	1.850	1.790	-4,2%
6	Nederlandse Golf Federatie	1.446	1.508	1.511	4,5%
7	Atletiekunie	1.260	1.197	1.157	-8,2%
8	Koninklijke Nederlandse Hockey Bond	1.075	1.020	1.007	-6,3%
9	Koninklijke Nederlandse Zwembond	991	922	974	-1,7%
10	Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie	987	961	892	-9,6%
Totaal		23.803	23.525	23.228	-2,4%

Tabel 26- Top 10 sportbonden 2015-2017 (bron: KISS-rapportage gemeente Dordrecht 2017, NOC*NSF)

Op voetbal en golf na is het aantal leden vanaf 2015 bij alle sporten uit de top 10 van Dordrecht gedaald. Dit is in lijn met de krimp van het totaal aantal lidmaatschappen in Dordrecht.

Inzoomen op de binnensport

In deze top 10 staan ook een aantal sporten die relevant zijn voor het VHP: (zaal)voetbal, gymnastiek, korfbal, atletiek en (zaal)hockey. Op voetbal na dalen de ledenaantallen van al deze sporten in Dordrecht, waarbij met name atletiek de laatste jaren relatief veel leden verloren heeft (ruim 8% tussen 2015 en 2017). Daarbij moet wel worden opgemerkt dat voor de sporten die zowel binnen als buiten worden beoefend geen specifieke informatie beschikbaar is over het aantal binnensporters.

Naast de binnensporten uit de algemene Dordtse top 10, zijn er natuurlijk nog meer binnensporten relevant in het kader van het VHP. Sporten als volleybal en handbal horen niet bij de 10 grootste sporten, maar zijn doorgaans wel sporten die een (groot) deel van het jaar in sporthallen worden beoefend. Daarom is in onderstaande tabel de ontwikkeling van een aantal grote binnensporten¹⁵ in Dordrecht uiteen gezet:

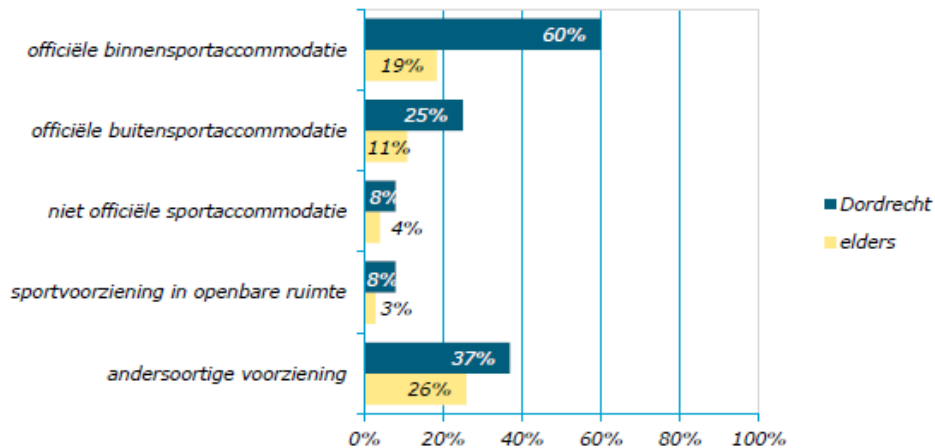
(Binnen)sportbond	2015	2016	2017	
Atletiekunie	1.260	1.197	1.157	-8,2%
Badminton Nederland	131	125	114	-14,9%
Judo Bond Nederland	182	163	157	-15,9%
Koninklijk Nederlands Korfbalverbond	1.869	1.850	1.790	-4,4%
Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie	3.009	3.016	2.993	-0,5%
Nederlands Handbal Verbond	114	113	115	0,9%
Nederlandse Basketball Bond	230	247	239	3,8%
Nederlandse Volleybalbond	393	414	416	5,5%
Totaal	7.188	7.125	6.981	-3,0%

Tabel 27 - Ledenaantallen binnensportbonden 2015-2017 (bron: KISS-rapportage gemeente Dordrecht 2017, NOC*NSF)

¹⁵ Atletiek is ook meegenomen als 'binnensport' omdat hier met de Reeweghal een binnensportvoorziening voor is

Uit deze tabel blijkt dat met name judo (-15,9%), badminton (-14,9%) en atletiek (-8,2%) een substantiële daling van het ledenaantal kennen. Volleybal en basketbal kennen een lichte groei. Toch daalt het aantal leden van binnensporten in Dordrecht, met gemiddeld 3% in de periode 2015-2017. Dit is in lijn met de landelijke trend. Daarbij zijn zaalvoetbal en zaalhockey overigens wel buiten beschouwing gelaten, terwijl met name zaalhockey in opkomst is.

Uit de Sportmonitor 2018 blijkt dat Dordtse sporters voor het beoefenen van hun sport het meest gebruik maken van de 'officiële' binnensportaccommodaties, waar ook de VHP-hallen onder vallen:

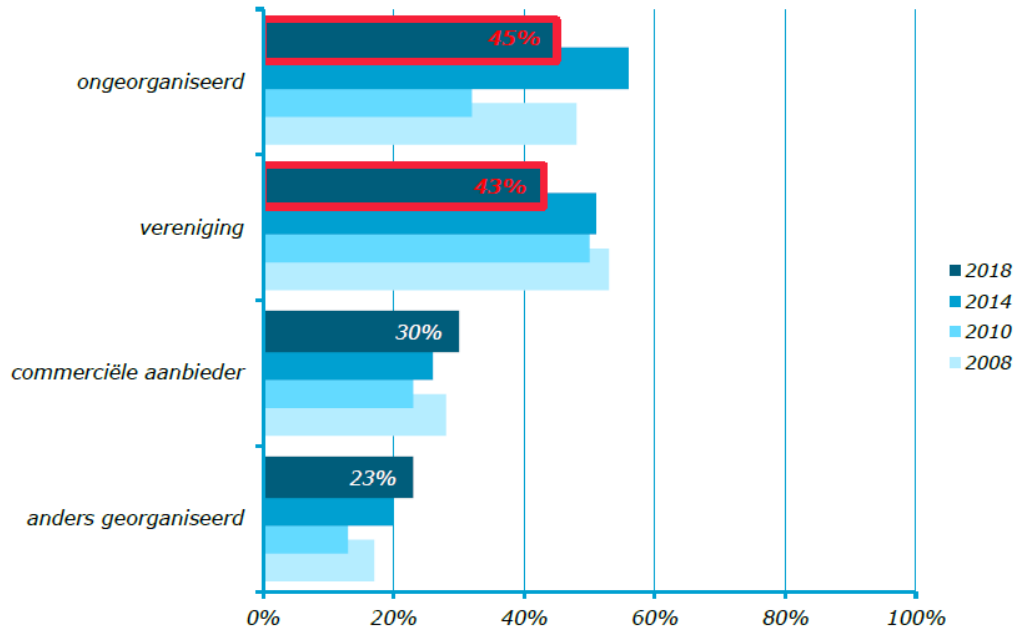
Figuur 11 - Verdeling gebruik sportlocaties Dordrecht (bron: Sportmonitor 2018, Onderzoekscentrum Drechtsteden)

Over de aanwezigheid van binnensportaccommodaties zijn de Dordtenaren tevreden: op de vraag of men iets mist op het gebied van sport in Dordrecht, worden voornamelijk zwem- en buitensportvoorzieningen genoemd¹⁶.

Ongeorganiseerde sport

Landelijk is er tegenwoordig ook veel aandacht voor 'ongeorganiseerd' sportaanbod: alleen of in groepsverband sporten, georganiseerd door iemand zelf en/of bekenden. Vaak vindt dit plaats in de openbare ruimte (al dan niet op een sportvoorziening), bijvoorbeeld via informele hardlopgroepjes of fietsclubs. In Dordrecht sport zelfs de meerderheid van de sporters op deze manier, zoals blijkt uit de Sportmonitor 2018 (zie onderstaande figuur):

¹⁶ Bron: Sportmonitor 2018 (Onderzoekscentrum Drechtsteden)

Figuur 12 - Sportverband Dordrecht 2-08-2018 (bron: Sportmonitor 2018, Onderzoekcentrum Drechtsteden)

Ongeorganiseerd sportaanbod is daarmee een cruciale factor in het sportgedrag van de Dordtenaar. De sporten die het meest op deze manier worden beoefend zijn hardlopen, wandelen en wielrennen¹⁷. Dit zijn normaal over het algemeen sporten die grotendeels buiten worden beoefend. Het ongeorganiseerd sporten vindt in Dordrecht dus voor een groot deel buiten plaats.

Demografische ontwikkelingen

Het inwoneraantal en de verdeling van inwoners over de stad is ook een factor van belang bij het bepalen van de behoefte aan binnensportaccommodaties. Op basis van de Planologische Kengetallen voor sportaccommodaties wordt landelijk uitgegaan van één sporthal per 15.000-20.000 inwoners boven de 6 jaar¹⁸. Anno 2017 had de gemeente Dordrecht ongeveer 113.000 inwoners vanaf 6 jaar. Op basis van het planologisch kengetal zouden er dan 6 tot 8 sporthallen moeten zijn. Er zijn er 8: Dordrecht kent één sporthal per 14.125 inwoners. Ten opzichte van dit landelijke kengetal is er dus relatief veel sporthalruimte in Dordrecht. In de praktijk zijn er landelijk echter ook meer sporthallen: gemiddeld zelfs één per ruim 9.000 inwoners¹⁹. Dit lijkt vooral te komen door de verschillen tussen een landelijke en een stedelijke omgeving: op het platteland wordt een draagvlak van 4.000 inwoners soms al voldoende bevonden voor een sporthal. Dit komt doordat er anders in de nabije omgeving geen sporthal beschikbaar is. Een andere mogelijke verklaring die wordt genoemd voor het relatief hogere landelijke aantal sporthallen (t.o.v. het planologische kengetal) is de bouw van sporthallen voor bewegingsonderwijs. Omdat een sporthal in feite de ruimte biedt waar anders drie gymzalen voor nodig zijn, wordt steeds vaker gekozen voor één sporthal in plaats van diverse losse gymzalen.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de totale bevolking van Dordrecht de komende decennia licht groeit: 2,5% tot 2025 en tussen 2025 en 2040 met in totaal 1,4%. Daardoor zou - op basis van het planologische kengetal - ook in 2040 het huidige aantal sporthallen nog voldoende zijn.

¹⁷ Bron: Sportmonitor 2018 (Onderzoekscenrum Drechtsteden)

¹⁸ Bron: Planologische kengetallen 2002 (Kluwer BV)

¹⁹ Bron: Sportaccommodaties in Nederland 2016 (Mulier Instituut)

Leeftijd	Jaar	Bevolking	%
0 tot 20 jaar	2017	27.000	22,6%
20 tot 65 jaar	2017	70.900	59,3%
65 jaar of ouder	2017	21.700	18,1%
Totaal	2017	119.600	100,0%
0 tot 20 jaar	2025	27.100	22,1%
20 tot 65 jaar	2025	69.600	56,8%
65 jaar of ouder	2025	25.800	21,1%
Totaal	2025	122.500	100,0%
T.o.v. 2017		2,4%	
0 tot 20 jaar	2040	27.200	21,9%
20 tot 65 jaar	2040	64.900	52,2%
65 jaar of ouder	2040	32.300	26,0%
Totaal	2040	124.300	100,1%
T.o.v. 2025		1,5%	

Tabel 28 - Demografische ontwikkeling Dordrecht 2017-2040 (bron: CBS Statline, d.d. 15/10/2018)

In de bevolkingsprognose van het CBS wordt echter geen rekening gehouden met lokale woningbouwambities. In het coalitieakkoord is 2018-2022 is de ambitie opgenomen om in vier jaar 4.000 woningen te bouwen. Met een gemiddelde grootte van 2,1 per huishouden betekent dit een beoogde bevolkingsgroei van bijna 9.000 inwoners. Wanneer we dit optellen bij het huidige totaal aantal inwoners van 119.600 zou Dordrecht in 2022 bijna 129.000 inwoners hebben (inclusief 0-5 jarigen). Bij de huidige 8 sporthallen komt dit neer op een gemiddelde van ruim 16.000 inwoners per sporthal, wat nog steeds binnen de landelijke kengetallen valt (een sporthal per 15.000-20.000 inwoners).

Naast het aantal sporthallen kan ook de spreiding van de sporthallen over de stad een factor van belang zijn, bijvoorbeeld als dit wordt gezien in relatie tot het percentage sporters per wijk. De tabel op de volgende pagina geeft hier inzicht in:

Wijk	% leden	# sporthallen
Stadspolders	28,9%	
Dubbeldam	27,5%	2
Staat	24,5%	
Verspreide bebouwing	23,9%	
Wielwijk	20,9%	
Sterrenburg	20,6%	1
Industriegebied West	20,6%	
Het Reeland	19,6%	3
Binnenstad	19,1%	
Noordflank	19,1%	
Oud Krispijn	16,5%	
Nieuw Krispijn	16,5%	
Crabbehof/Zuidhoven	15,4%	2

Tabel 29 - Ledenpercentage en sporthallen per wijk (bron: KISS-rapportage gemeente Dordrecht, NOC*NSF en eigen bewerking)

Stadspolders is de wijk met het hoogste lidmaatschapspercentage, maar hier zijn formeel geen sporthallen gevestigd. Sportpark Stadspolders (met de twee Oranje Wit hallen) ligt officieel namelijk in de wijk Het Reeland (net als de Reeweghal). In Dubbeldam zijn de Deltahal en sporthal De Dijk gevestigd. In Crabbehof staat de DeetosSnel hal (die bestaat uit twee delen) en in Sterrenburg de hal in de Sportboulevard. Crabbehof/Zuidhoven kent het laagste ledenpercentage van de gemeente

Dordrecht. In deze wijk staat met de DeetosSnel hal wel een sporthal met die bestaat uit twee delen. Het Reeland en Sterrenburg vallen qua lidmaatschapspercentage in de middenmoot. Dubbeldam kent het op één na hoogste percentage leden en beschikt over twee sporthallen.

De locaties van de hallen zijn gebaseerd op historische keuzes. Er zijn gemeenten waar de keuze voor de spreiding van sporthallen direct gerelateerd wordt aan maatschappelijke indicatoren, zoals het aantal sporters (hoog of juist laag) en/of de sociaaleconomische status. Een andere factor kan de reisafstand zijn: de gemiddelde afstand tussen huis en sporthal. In heel Nederland is dit 1,6 kilometer, in de (VSG-)regio Zuid-Holland-Zuid is de gemiddelde afstand 1,5 kilometer. De 8 sporthallen in Dordrecht bevinden zich allen in de bebouwde omgeving en zijn over het algemeen vanuit de hele stad 'op fietsafstand'.

4.3 Vraag vanuit het bewegingsonderwijs

Zoals toegelicht in hoofdstuk 2 heeft de gemeente een wettelijke verplichting in het voorzien in voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs. Bij basisonderwijs is de gemeente verantwoordelijk voor realisatie en exploitatie, bij voortgezet onderwijs is de investering voor de gemeente en is exploitatie de verantwoordelijkheid voor de school. Dit is vastgelegd in de 'Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Dordrecht'. Per type onderwijs (basis, voortgezet en speciaal) zijn hierin de maximaal af te leggen afstanden tussen school en gymzaal vastgelegd. Deze afstanden zijn als volgt:

Type school	Minimum aantal klokuren / groepen	Maximale afstand
Basisonderwijs / speciaal basisonderwijs	20 klokuren	1 km
	15 klokuren	3,5 km
	5 klokuren	7,5 km
Speciaal (voortgezet) onderwijs	10 groepen (speciaal onderwijs)	1 km
	10 groepen (voortgezet speciaal onderwijs)	2 km
	6 groepen (speciaal onderwijs)	3,5 km
	3 groepen (speciaal onderwijs)	7,5 km
Voortgezet onderwijs	N.v.t.	3 km

Tabel 30 - Afstanden bewegingsonderwijs (bron: Verordening voorzieningen huisvestingsonderwijs, gemeente Dordrecht)

In het vorige hoofdstuk is het plaatje per hal geschetst. Daaruit bleek dat op sporthal De Dijk na in alle hallen sprake is van bewegingsonderwijs: dit wordt zelfs als een kritische succesfactor gezien. Wel worden door de hallen zelf mogelijkheden gezien voor optimalisatie. Een voorbeeld hiervan is de gymzaal bij de Don Boscoschool aan de Nolensweg 2, die op 300 meter loopafstand van de DeetosSnel hal gevestigd is. Het bewegingsonderwijs van de school vindt echter plaats in de 'eigen' gymzaal, terwijl de hal ruim binnen de vastgestelde afstanden ligt. De school vindt de hal met de huidige mogelijkheden ook ongeschikt voor bewegingsonderwijs: het aantal toestellen (touwen, wandrekken, etc.) is beperkt en de zaaloppervlakte is groter dan noodzakelijk. Lessen worden daardoor lastig beheersbaar. Omdat in 2025 renovatie van de school gepland staat, kan in de voorbereiding daarop een afweging worden gemaakt tussen aanpassen van de DeetosSnel hal of renoveren van de bestaande gymzaal.

Bij sporthal De Dijk is helemaal geen sprake is van structureel onderwijsgebruik. Daarom is voor deze sporthal onderzocht welke mogelijkheden er zijn om 'quick wins' in het onderwijsgebruik te realiseren. Voor het basis- en speciaal onderwijs ligt echter geen enkele school binnen de minimale afstand van 1 kilometer. Voor het voortgezet onderwijs is dat anders: diverse vestigingen van het Dalton Lyceum (Eulerlaan, Kapteynweg en Overkampweg) liggen binnen de maximale afstand van 3 kilometer. De sporthal aan de Sportboulevard is voor het Dalton Lyceum echter veel dichterbij (op enkele honderden meters). Naast eigen gymzalen bij de locatie Kapteynweg wordt daar dan ook gebruik van gemaakt. Over 10 jaar is echter wel herontwikkeling van de huisvesting van het Dalton

Lyceum voorzien (zowel Kapteynweg als Overkampweg). Dit biedt kansen voor aansluiting tussen het bewegingsonderwijs en de bestaande hallen: zowel de Sportboulevard als De Dijk valt binnen de maximale wettelijke afstand. Structureel onderwijsgebruik in sporthal De Dijk lijkt daardoor - op incidentele, tijdelijke huisvesting na - op korte termijn niet mogelijk, op de lange termijn wellicht wel.

Ook de leerlingenprognoses bieden weinig perspectief, zoals blijkt onder andere uit onderstaande figuur:

Wijknr	Wijknaam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
01	Binnenstad	449	446	449	449	458	462	461	456	454	453	449	442	442	440	439	440	436	439	431	432	
02	Noordflank	590	570	571	569	570	568	563	567	569	571	573	571	570	573	572	571	571	571	572	571	572
03	Oud Krispijn	1225	1233	1223	1236	1242	1245	1240	1231	1228	1218	1216	1204	1197	1191	1188	1185	1182	1179	1176	1171	1166
04	Nieuw Krispijn	473	469	473	481	491	502	510	519	525	525	527	530	530	528	532	531	529	529	528	527	527
05	Het Reeland	1125	1130	1144	1137	1159	1166	1175	1185	1198	1210	1212	1228	1233	1240	1245	1252	1252	1255	1258	1259	1260
06	Staart	405	401	395	400	403	403	402	396	396	396	398	398	395	393	392	391	391	387	386	384	384
07	Wielwijk	592	597	607	624	637	643	646	648	652	654	652	650	650	649	644	643	640	638	636	633	628
08	Crabbehof / Z-hoven	802	822	843	866	878	889	896	888	881	874	874	868	864	855	852	846	839	835	831	826	823
09	Sterrenburg	1885	1902	1909	1913	1944	1933	1929	1918	1914	1903	1899	1891	1886	1879	1876	1873	1871	1867	1861	1858	1852
10	Dubbeldam	1122	1111	1107	1127	1125	1122	1118	1117	1111	1109	1104	1098	1098	1096	1089	1087	1085	1079	1077	1073	1068
11	Stadspolders	1818	1753	1691	1628	1617	1602	1584	1568	1558	1557	1556	1556	1558	1560	1564	1562	1562	1559	1556	1552	1552
12	Buitengebied	103	105	106	108	113	106	105	103	100	96	92	92	91	92	91	90	92	89	87	89	87
13	Nwb Stadswerven	0	0	0	1	2	13	20	24	32	40	47	56	62	72	79	89	87	92	90	92	90
14	Wilgenwende	0	5	39	66	78	92	112	126	142	158	173	186	199	204	201	193	189	181	172	165	156
Totaal		10589	10544	10557	10605	10717	10746	10761	10746	10760	10764	10776	10777	10775	10774	10765	10752	10730	10700	10672	10635	10597

Figuur 13 - Leerlingenprognose basisonderwijs 2016 op wijkniveau (bron: gemeente Dordrecht)

Het aantal leerlingen in het basisonderwijs in Dordrecht blijft tot 2036 nagenoeg gelijk. Het aantal fluctueert uiteraard per jaar, maar de jaarlijkse verschillen zijn zeer minimaal. De verdeling over de wijken wordt wel iets anders: het aantal basisschoolleerlingen in Het Reeland, Stadswerven (nieuwbouw) en Wilgenwende neemt toe, terwijl in Stadspolders de grootste daling plaats vindt. In absolute aantallen blijven de wijzigingen echter relatief beperkt, waardoor de claim op ruimte voor bewegingsonderwijs door de basisscholen tot 2036 (op basis van leerlingenprognoses) niet substantieel zal veranderen.

In het voortgezet onderwijs is een andere trend zichtbaar, zoals blijkt uit de figuur op de volgende pagina: op basis van de leerlingenprognoses is hier tot 2036 sprake van een daling van bijna 9%. Bij iedere middelbare school zal het aantal leerlingen in 2036 lager zijn dan in het peiljaar 2016. Dit zal in principe ook gevolgen hebben voor de 'druk' die vanuit middelbare scholen wordt uitgeoefend op de beschikbare zaalruimte: bij een gelijk blijvend aantal uren bewegingsonderwijs per klas daalt de

Instnr	Naam	Historie		Prognose							
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2026	2031	2036
00PG04	WARTBURG COLLEGE LOKATIE MARNIX	812	772	760	748	739	725	718	694	687	706
01OE11	Wellant College VMBO/TLW Stek	372	327	317	309	305	297	291	281	280	279
01OE12	Wellant College GLW/BLW Dordrecht	671	674	695	689	683	666	655	636	632	634
02CI00	Insula College	1131	1169	1190	1192	1194	1178	1155	1117	1110	1107
02CI01	Insula College	597	523	528	521	517	503	496	482	479	477
02CI02	Insula College	781	777	780	772	764	745	730	708	704	701
20KZ00	JOHAN DE WITT-GYMNASIUM	778	813	837	840	840	829	816	785	777	789
24PY00	Stedelijk Dalton Lyceum	845	799	766	746	736	717	703	679	675	674
24PY02	Stedelijk Dalton Lyceum incl py08	559	582	589	585	580	566	559	547	545	545
24PY05	Stedelijk Dalton Lyceum	954	990	1005	999	991	966	950	923	919	915
27VF00	HANS PETRI PRAKTIJKSCHOOL	279	272	263	258	255	248	245	240	240	239
Totaal		7779	7698	7730	7659	7604	7440	7318	7092	7048	7066

Figuur 14 - Leerlingenprognose voortgezet onderwijs 2016 op schoolniveau (bron: gemeente Dordrecht)

vraag vanuit het middelbaar (bewegings)onderwijs.

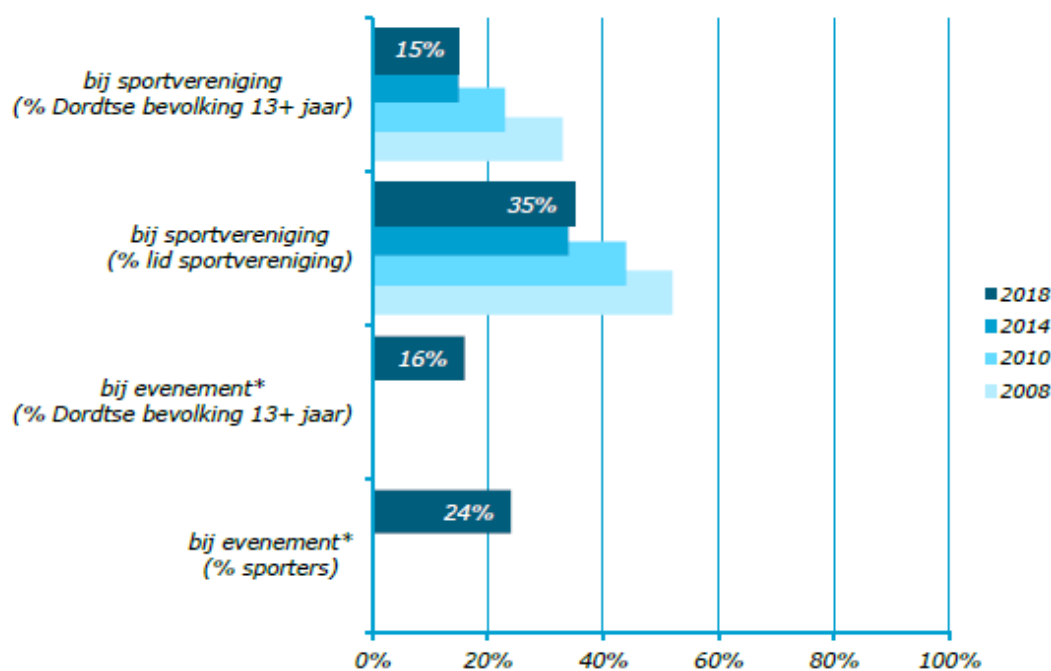
Ook bij de leerlingenprognoses wordt echter geen rekening gehouden met de woningbouwambitie uit het coalitieakkoord, waardoor het totale inwoneraantal in de komende vier jaar met ongeveer 9.000 kan toenemen. Van de totale bevolking in Dordrecht is momenteel circa 13% tussen de 5 en 16 jaar. Op een totale potentiële groei van 9.000 betekent dit (afgerond) 1.200 extra leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs samen. In hoeverre dit van invloed is op de totaal benodigde capaciteit aan ruimte voor het bewegingsonderwijs is echter enigszins ongewis, omdat dit

samenhangt met de verdeling over de verschillende scholen. Bovendien - zo bleek uit de analyse van de bezetting bij het plaatje per hal - is er overdag nog ruimte beschikbaar in de sporthallen. De beoogde woningbouw is daardoor ook via het bewegingsonderwijs nog geen directe aanleiding om het totaal aan zaalruimte te vergroten.

4.4 Overige ontwikkelingen: vrijwilligers, consumentisme en een extra uur gym?

De stichtingen en verenigingen die het VHP mogelijk maken geven aan dat terugloop van vrijwilligers een fundamentele bedreiging vormt voor het VHP-model. Uit landelijke cijfers blijkt dat het aantal vrijwilligers stabiel is: ruim 15% van de landelijke bevolking (vanaf 15 jaar) is actief als vrijwilliger voor de sportvereniging²⁰. Het percentage Dordtenaren dat vrijwilligerswerk doet voor een sportvereniging (vanaf 13 jaar) ligt ook op 15%, maar is sinds 2008 wel fors teruggelopen. In 2008 was namelijk nog 33% van de Dordtenaren actief als vrijwilliger voor de sportvereniging. Ook onder Dordtse leden van sportverenigingen is deze trend zichtbaar: in 2008 deed nog 52% vrijwilligerswerk voor de vereniging, in 2018 is dat 35%. Wel lijken deze percentage zich nu te stabiliseren, zoals blijkt uit de figuur op de volgende pagina.

Naast de afname van vrijwilligers in Dordrecht, wordt landelijk geconstateerd dat de invulling van vrijwilligerswerk verandert. Mensen zijn steeds minder bereid om structurele functies in te vullen en zetten zich liever incidenteel als vrijwilliger in.²¹ Deze trend wordt ook door de stichtingen en verenigingen in het VHP herkend.

Figuur 15 - % Vrijwilligers in de Dordtse sport (bron: Sportmonitor 2018, Onderzoekscentrum Drechtsteden)

Aansluitend daarop wordt meer 'consumentengedrag' onder leden van de verenigingen ervaren. Sporters zien de vereniging daarbij vooral als faciliteit die het sporten mogelijk maakt, en minder als een sociale ontmoetingsplaats met een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Uit onderzoek blijkt echter dat dit de verenigingen niet per sé hoeft aan te tasten: verenigingen die inspelen op deze trend zijn juist degenen die succesvol zijn²². Ook binnen het VHP zijn daar voorbeelden van, zoals de beachvelden bij Next Volley Dordrecht, de talloze takken van sport die bij Fortius beoefend kunnen

²⁰ Bron: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/50/meeste-vrijwilligers-actief-voor-sportverenigingen>, d.d. 17/1/2019

²¹ Bron: Nationaal Sportakkoord 2018

²² Bron: From participation to consumption? : Consumerism in voluntary sport clubs (Universiteit Utrecht, 2015)

worden en de gesprekken over een omni-lidmaatschap bij CKV Oranje Wit. Dit draagt bij aan stabiele verenigingen die in staat zijn ook in de toekomst aan te blijven sluiten bij hun omgeving.

Een andere ontwikkeling die van invloed kan zijn op vraag en aanbod naar binnensportvoorzieningen is de (landelijke) discussie over een extra uur bewegingsonderwijs (het '3^e uur gym') in het basisonderwijs. Er wordt al jaren vanuit diverse partijen en organisaties gepleit voor uitbreiding van het aantal uur gym in het basisonderwijs van twee naar drie. Dit is echter niet in het regeerakkoord opgenomen, maar de verwachting is wel dat hier deze kabinetsperiode een besluit over wordt genomen. Dit kan grote gevolgen hebben voor de vraag naar binnensportvoorzieningen. Op dit moment is de onzekerheid echter te groot om hier ook kwantitatieve conclusies aan te verbinden.

4.5 Conclusies

Op basis van de in dit hoofdstuk gepresenteerde inzichten over vraag en aanbod zijn een aantal conclusies te trekken. Het gaat om het volgende:

1. Het huidig aantal sporthallen is voorlopig toereikend.

In vergelijking met de landelijke Planologische Kengetallen kent Dordrecht een relatief hoog aantal sporthallen. Op basis van demografische ontwikkelingen en leerlingenprognoses blijft dit in de toekomst zo: Dordrecht kent tot 2040 een zeer beperkte stijging van het aantal inwoners en basisschoolleerlingen, waarbij het aantal middelbare scholieren daalt. Ook het aantal binnensporters vertoont de laatste jaren een licht dalende trend. Op basis van deze ontwikkelingen kan de conclusie getrokken dat - bij gelijk blijvende omstandigheden - het huidig aantal sporthallen toereikend is. Ook wanneer rekening wordt gehouden met de woningbouwambitie voor de komende vier jaar is nog niet direct extra zaalruimte noodzakelijk. Dit wordt bevestigd door de dekkingspercentages uit het vorige hoofdstuk. Wel kunnen veranderingen in het sportgedrag en in het bewegingsonderwijs aanleiding zijn voor een mogelijke vraag om extra ruimte. Deze ontwikkelingen zijn op dit moment echter te onzeker om conclusies aan te verbinden.

2. Bij (her)ontwikkeling van gymzalen t.b.v. bewegingsonderwijs dient eerst de beschikbaarheid van sporthallen onderzocht te worden.

De gemeente heeft de verplichting om te voorzien in ruimte voor bewegingsonderwijs voor basis- en middelbare scholen. Uit het vorige hoofdstuk bleek dat het gebruik van de sporthallen overdag - wat met name door scholen gebeurt - een bepalende factor is in bezetting en (haalbaarheid van) exploitatie. Op basis van deze evaluatie lijkt hier ruimte voor verbetering. Gymzalen (en sporthallen) worden gebouwd en bekostigd voor een lange periode en kunnen daardoor niet 'zomaar' worden afgestoten. Er zijn echter wel voorbeelden van sporthallen die binnen de wettelijke afstanden voor bewegingsonderwijs staan, terwijl de desbetreffende scholen hier geen gebruik van maken. Deze 'dubbeling' in voorzieningen leidt dus tot ook tot dubbele kosten, terwijl dit niet altijd nodig is. Daarom dient bij (her)ontwikkeling, renovatie en groot onderhoud van gymzalen voor het bewegingsonderwijs voortaan eerst de beschikbaarheid van nabij gelegen sporthallen te worden onderzocht. Dit draagt bij aan een efficiëntere besteding van publieke middelen en zorgt voor verbetering van de exploitatie van de desbetreffende sporthal.

3. Voor sporthal De Dijk is voorlopig geen structureel onderwijsgebruik mogelijk.

Uit de quickscan dit in dit hoofdstuk is uitgevoerd, blijkt dat voor sporthal De Dijk voorlopig geen mogelijkheden bestaan voor structureel gebruik door onderwijsinstellingen. De dichtstbijzijnde basisscholen liggen te ver van de sporthal af (buiten de geldende normen) en de dichtstbijzijnde middelbare school (Dalton Lyceum) maakt gebruik van een sporthal die op loopafstand ligt (de Sportboulevard). Een verhuizing van het bewegingsonderwijs van deze school naar De Dijk zou daardoor een kannibaliserend effect hebben op de Sportboulevard, terwijl het voorkomen hiervan juist één van de initiële uitgangspunten van het VHP is. Bij de beoogde herontwikkeling van het

Dalton Lyceum kan de behoefte aan en verdeling van ruimte voor bewegingsonderwijs wel heroverwogen worden.

4. De inzet van vrijwilligers vermindert en verandert van structureel naar incidenteel.

Hoewel dit hoofdstuk voornamelijk gaat over de verhouding tussen vraag en aanbod voor de sporthallen, is ook gebleken dat het percentage vrijwilligers in Dordrecht sinds 2008 drastisch is afgenomen. In 2008 zette nog meer dan de helft van de leden van een Dordtse sportvereniging zich in als vrijwilliger, anno 2018 is dat nog circa 35%. Bovendien - zo geven stichtingen en verenigingen zelf aan - is ook de invulling van vrijwilligerswerk anders geworden. Voor structurele taken is steeds minder animo, voor incidentele werkzaamheden zijn meestal nog wel mensen te vinden. Dit maakt het in stand houden van het aanbod onder het VHP-model moeilijker en kostbaarder, doordat voor steeds meer taken professionele partijen ingehuurd moeten worden.

5. Analyse op thema's

De voorgaande bevindingen hebben een grote diversiteit aan inzichten opgeleverd. Daarmee is een veelomvattend beeld ontstaan van de historie, huidige situatie en toekomstige mogelijkheden van de VHP-hallen. In dit hoofdstuk vindt aan de hand van een aantal overkoepelende thema's een nadere analyse plaats.

5.1 Financiering en rol gemeente

Samen met de stichtingen en verenigingen is de gemeente de organisatie die het VHP mogelijk maakt. De borgstelling, contraborgstelling en verhuur van de grond voor de hal zijn daarin essentiële randvoorwaarden. Dat geldt uiteraard ook voor de VHP-overeenkomsten, waarin naast de organisatorische voorwaarden ook financiële afspraken zijn opgenomen. Deze financiële afspraken zijn in hoofdstuk 2 en 3 inzichtelijk gemaakt. Er blijkt nogal verschil te zijn in de hoogte van deze bijdragen. Van oudsher is de VHP-bijdrage gerelateerd aan het aantal gemeenteavonden, met een bedrag van 20.000 gulden per avond (ruim € 9.000). Deze lijn is in de loop der jaren echter niet consequent gehanteerd. In feite is er momenteel geen enkele stichting die op basis van de oorspronkelijke uitgangspunten van het VHP functioneert. Dit blijkt uit het volgende:

- De financiële bijdrage aan Stichting De Dijk is in 2008 verhoogd met € 20.000 t.b.v. instandhouding van de hal. Daarvoor ontving De Dijk al een bijdrage die circa € 5.000 hoger was dan het bedrag voor 2 gemeenteavonden, omdat sporthal De Dijk grotere afmetingen kent.
- De Stichting Deltahal hoeft de hal sinds 2008 maar 1 gemeenteavond beschikbaar te stellen i.p.v. de oorspronkelijke 2 avonden. De VHP-bijdrage is daarop echter niet aangepast.
- De Stichting CKV Oranje Wit Hal stelt in totaal 4 gemeenteavonden één van beide hallen beschikbaar (1 avond hal 1 en 3 avonden hal 2). Naast de oorspronkelijke bijdrage van € 9.000 per avond t.b.v. hal 1 ontvangt de stichting daarvoor € 50.000 als bijdrage in de kapitaallasten voor hal 2.
- De SOAR ontvangt in totaal € 150.643 per jaar. Daarvan is een kleine € 30.000 (oorspronkelijk 60.000 gulden) bedoeld als vergoeding voor 3 gemeenteavonden. Een ander deel van circa € 30.000 (oorspronkelijk 65.000 gulden) is bestempeld als bijdrage voor de indoor toeschouwersgelegenheid. De overige ongeveer € 90.000 is een jaarlijkse bijdrage voor de exploitatiekosten. Daar is bij de gesprekken rond de realisatie toe besloten omdat de Reeweghal een relatief grote atletiekhal is waar nationale wedstrijden gehouden kunnen worden.
- De Stichting Vorrinklaan ontvangt jaarlijks € 30.131. De hal beschikt over twee zalen, waarvan 1 zaal 1 avond aan de gemeente beschikbaar wordt gesteld. De bijdrage wordt in de VHP-overeenkomst betiteld als bijdrage in de kapitaallasten. De oorspronkelijke bijdrage van ruim € 9.000 voor de ene gemeenteavond is bij het besluit over renovatie in 2008 verhoogd met € 20.000.

Met de oorspronkelijke gedachte van een vast bedrag per gemeenteavond is in de loop der tijd dus steeds soepeler omgegaan: vanaf de bouw van de Reeweghal verstrekt de gemeente ook exploitatiebijdragen. Dit is bij de afzonderlijke besluiten per hal onderbouwd, maar draagt wel bij aan een gevoel van willekeur over de gemeentelijke bijdragen.

In onderstaand overzicht zijn de VHP-bijdragen per hal weergegeven in relatie tot het aantal gemeenteavonden, het aantal vierkante meters en de bouwkosten.

VHP-bijdragen in perspectief							
Stichting (bouwjaar hal)	Jaarlijkse bijdrage ²³	Aantal avonden	Bijdrage / avond	Aantal m ² hal	Bijdrage / m ²	Stichtings- kosten ²³	Bijdrage / stichtingskosten
De Dijk (1995)	€ 46.000	2	€ 23.000	1.425	€ 32	€ 992.000	5%
Deltahal (1998)	€ 19.000	1	€ 19.000	1.056	€ 18	€ 778.000	2%
Oranje Wit hallen (1992 en 2008)	€ 23.000 € 50.000	1 3	€ 23.000 € 17.000	1.269 1.056	€ 18 € 47	€ 413.000 € 1.050.000	6% 5%
Reeweghal (2001)	€ 151.000	3	€ 50.000	1.896	€ 79	€ 3.900.000	4%
Vorrinklaan (2011)	€ 30.000	1	€ 30.000	2.112	€ 14	€ 3.273.000	1%
TOTAAL	€ 319.000	11	€ 29.000	8.814	€ 36	€ 10.406.000	3%

Tabel 31 - VHP-bijdragen en indicatoren per hal (bron: gemeente Dordrecht)

Op basis van dit overzicht valt geen eenduidige conclusie te trekken over een doorslaggevende factor in de hoogte van de VHP-bijdrage. Berekend op basis van het aantal gemeenteavonden (het oorspronkelijke uitgangspunt) ontvangt de Reeweghal de hoogste bijdrage per avond. Op basis van het aantal vierkante meters ook: meer dan het dubbele dan de andere hallen. De Reeweghal is echter ook de hal met de hoogste bouwkosten, gevolgd door de DeetosSnel hal aan de Vorrinklaan. Deze hal bestaat uit twee zalen, maar ontvangt per vierkante meter de laagste bijdrage. Ook wanneer wordt gekeken naar de verhouding tussen de jaarlijkse bijdrage en de bouwkosten komt de DeetosSnel hal als laagste uit de bus (1%).

Deze analyse roept zowel een actuele vraag als een vraag voor de toekomst op. Actueel is de vraag of de gemeente de stichtingen met de huidige afspraken wel voldoende gelijk behandelt. De stichtingen geven zelf aan 'appels en peren' te zijn, maar de oorspronkelijke basis per stichting is gelijk: op basis van een (contra)borgstelling van de gemeente realiseert en exploiteert de stichting de hal, waar tegen een vergoeding enkele avonden aan de gemeente beschikbaar worden gesteld. De bouwjaren en omstandigheden ten tijde van de realisatie van de hal zijn echter wel zeer verschillend geweest. Zo is sporthal De Dijk tegen relatief lage kosten gebouwd, was er bij de Deltahal eigen vermogen beschikbaar en bestonden er bij de bouw van de Reeweghal ambities om een hal te realiseren waarin ook nationale atletiekevenementen plaats konden vinden. Tot op zekere hoogte blijven de verenigingshallen dan ook 'appels en peren'.

Daarnaast ontstaat richting toekomst de vraag waar de gemeente de bijdrage aan VHP-stichtingen op gaat baseren bij het afsluiten van nieuwe overeenkomsten. Een percentage van de bouwkosten in combinatie met een vergoeding per gemeenteavond kan daarvoor een oplossing zijn, waarbij de gemeente voorwaarden blijft stellen aan de fysieke inrichting van de hallen. Ook dit is in het verleden niet altijd gedaan.

²³ Bedragen afgerond op duizendtallen.

5.2 Fysieke vereisten sporthallen

Bij de start van het VHP begin jaren '90 zijn door de gemeente eisen gesteld aan de inrichting van de sporthallen door de stichtingen. Op grond van de 'Voorwaarden verenigingshallenplan Dordrecht' (zie bijlage 2) dienen de hallen goedgekeurd te worden door NOC*NSF en qua inrichting te voldoen aan eisen op het gebied van onder andere afmetingen, vloer, verlichting, ventilatie en akoestiek. Deze voorwaarden zijn als bijlage toegevoegd aan de VHP-overeenkomsten die met diverse stichtingen zijn gesloten. Bij de meest recente VHP-overeenkomsten (Oranje Wit hal 2 en DeetosSnel hal) ontbreken deze voorwaarden echter. Daardoor staat de gemeente via de borgstellingsovereenkomst wel garant voor de lening die de stichting heeft afgesloten, maar heeft de gemeente - buiten de besluitvorming over de lening - in feite geen invloed meer op de fysieke inrichting van de sporthal. Met andere woorden: als deze voorwaarden geen onderdeel zijn van de VHP-overeenkomst, kan de gemeente alleen bij de bouw invloed uitoefenen op de inrichting. De stichtingen hebben vervolgens alle vrijheid om tijdens de looptijd aanpassingen te doen. Gezien de financiële en maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeente lijkt dit een onwenselijke situatie.

Met betrekking tot de fysieke vereisten speelt nog een ander aspect: de normering waar de inrichting op wordt gebaseerd en de actualiteit van deze normering. In het VHP is in het verleden gekozen voor normering op basis van bondsnormen (NOC*NSF). Uit het plaatje per hal blijkt echter dat medegebruik door onderwijs voor een gezonde exploitatie van de sporthallen cruciaal is. De normen voor de sporttechnische inrichting die in het onderwijs worden gehanteerd, zijn de normen van de KVLO. Deze komen grotendeels overeen met de normen van NOC*NSF: in feite wijken alleen de KLVO-afmetingen voor opslag- en omkleedruimten af (voor bewegingsonderwijs is meer ruimte nodig). Relatief zijn dit echter de voordeligste vierkante meters bij de bouw van een sporthal, waardoor de meerkosten (circa € 10.000 per kleedkamer) normaal gesproken altijd opwegen tegen de extra exploitatiemogelijkheden die ontstaan bij onderwijsgebruik. Bovendien hoeven in dat geval geen aparte gymzalen of sporthallen voor bewegingsonderwijs te worden gerealiseerd. Tot slot is het met betrekking tot normen goed om te realiseren dat deze in de loop der tijd ook kunnen veranderen. Zoals bleek uit het plaatje per hal voldoet geen enkele hal momenteel aan de actuele normen. In de praktijk fungeren de normen dan ook vooral als richtlijnen.

Een derde fysieke element met betrekking tot de sporthallen vloeit voort uit de steeds grotere maatschappelijke aandacht voor duurzaamheid: op welke manier kan gebruik van fossiele brandstoffen en de uitstoot van broeikasgassen zoveel mogelijk geminimaliseerd worden? Dit is zowel onderdeel van het gemeentelijk (huisvestings- en duurzaamheids)beleid als een nadrukkelijke ambitie van de stichtingen die de sporthallen exploiteren. Bij alle stichtingen is al onderzoek gedaan naar de duurzame mogelijkheden en/of zijn al concrete maatregelen genomen, zoals LED-verlichting of zonnepanelen. Sommige maatregelen worden echter nog niet genomen in verband met onzekerheid over de toekomst of onvoldoende financiële middelen. Gezien de gemeentelijke ambities is het een overweging om de stichtingen nadrukkelijker te ondersteunen bij hun duurzame ambities. Dit kan bijvoorbeeld door gezamenlijke inkoop te faciliteren, mee te denken over financieringsmogelijkheden of bestaande gemeentelijke stimuleringsmogelijkheden ook voor de sporthalstichtingen mogelijk te maken. Daarnaast kan de gemeente duurzaamheidseisen stellen bij nieuwbouw of renovatie van hallen.

5.3 Kader voor tariefstelling

In de gesprekken met verenigingen en stichtingen komt de tariefstelling op gemeenteavonden veelvuldig naar voren als verbeterpunt. Op grond van de VHP-overeenkomsten zijn de hallen hierin gehouden aan het tarief dat de gemeente jaarlijks vaststelt voor de Sportboulevard. Dit is voor een volledige sporthal zonder korting in 2017/2018 € 115,52 per uur. De grondslag van dit tarief is niet meer feitelijk te achterhalen, maar uit gesprekken met betrokkenen blijkt dat dit gebaseerd is op de tarieven in de voormalige sporthallen Wielwijk en Sterrenburg.

Over het algemeen krijgen verenigingen echter wel korting op dit tarief. Afhankelijk van het aantal weken dat aaneengesloten wordt gehuurd, wordt een kortingspercentage van 61% (26 weken of minder) of 77% gehanteerd (27 weken of meer). Dit betekent dat het tarief voor een vereniging die een 'los' uur wil huren, in feite € 45,05 is (39% van € 115,52) bij zowel de Sportboulevard als de verenigingshallen. In de ogen van de stichtingen is dit tarief te laag en verre van kostendekkend. Dat de kosten hiermee niet volledig gedekt kunnen worden is een terechte constatering: dit is vrijwel overal het geval. Of het tarief te laag of te hoog blijft tot op zekere hoogte een subjectieve beoordeling. Wel helpt het om de tarieven te vergelijken met andere gemeenten. Daarom is voor een aantal omliggende gemeenten en voor een aantal grotere gemeenten in Nederland het tarief voor één uur sporthal in beeld gebracht en vergeleken met Dordrecht. De uitkomsten daarvan zijn opgenomen in onderstaande tabellen:

	Papendrecht ²⁴	Sliedrecht ²⁵	Zwijndrecht ²⁶	Gemiddeld	Dordrecht
Tarief per uur	€ 42,00	€ 54,30	€ 66,50	€ 54,26	€ 45,05

Tabel 32 - Vergelijking uurtarief sporthal met omliggende gemeenten (bron: gemeente Dordrecht)

	Breda ²⁷	Rotterdam ²⁸	Zwolle ²⁹	Gemiddeld	Dordrecht
Tarief per uur	€ 48,19	€ 57,00	€ 76,98	€ 60,72	€ 45,05

Tabel 33 - - Vergelijking uurtarief sporthal met grote gemeenten (bron: gemeente Dordrecht)

Hieruit blijkt dat Dordrecht zowel in vergelijking met omliggende gemeenten als in vergelijking met andere grote gemeenten een relatief laag tarief voor verenigingen hanteert. Zoals eerder gesteld is niet meer te herleiden waar dit tarief op gebaseerd is: er is geen volledig zicht op de kosten voor de sportaccommodaties. De kostendekkendheid (de verhouding tussen opbrengsten en kosten) is dan ook niet vast te stellen, terwijl gemeenten bij het vaststellen van tarieven op grond van de Wet Markt & Overheid wel geacht worden om dit te relateren aan de kostprijs. Dat betekent niet dat de volledige kostprijs doorberekend moet worden: dit kan via een DAEB-besluit (Diensten in het Algemeen Economisch Belang) door de gemeenteraad worden besloten. In Dordrecht is de exploitatie van sportaccommodaties en de verhuur van gemeentelijk vastgoed op 11 november 2014 vastgesteld als economische activiteit in het algemeen belang³⁰.

De stichtingen hebben uiteraard wel scherp zicht op de jaarlijkse kosten van de hallen. Zij geven aan dat het gemeentelijk tarief verre van kostendekkend is en willen meer vrijheid in het bepalen van het tarief dat op gemeenteavonden wordt gehanteerd. Dat heeft voor- en nadelen. Voordeel voor de stichtingen is dat zij het tarief kunnen koppelen aan de daadwerkelijke kosten die zij jaarlijks maken. Omdat de kostenstructuur per hal verschillend is, zal dit leiden tot uiteenlopende tarieven. Deze zullen waarschijnlijk hoger zijn dan het gemeentelijke tarief. Bovendien wordt op deze manier onderlinge prijsconcurrentie gestimuleerd. Een ander nadeel voor de gemeente is dat - bij volledige 'vrijgave' - de invloed op de tarieven voor sporthallen zeer beperkt is. Voordeel op de lange termijn kan wel zijn dat de tarieven meer kostendekkend worden, waardoor de gemeentelijke bijdrage wellicht minder snel verhoogd hoeft te worden.

Tussen het huidige model en volledige vrijgave van de tarieven ligt echter ook nog een middenweg, door bijvoorbeeld de VHP-stichtingen en de exploitant van de Sportboulevard te betrekken bij het

²⁴ Bron: <https://www.sportpapendrecht.nl/verhuur/sporthal-huren/>, d.d. 7/1/2019

²⁵ Bron: <https://www.optisport.nl/bronbaddelockhorst/accommodatie-aanbod?groep=binnensporten&activiteit=sporthal>, d.d. 7/1/2019

²⁶ Bron: <https://www.zwijndrecht.nl/Inwoners/Sportaccommodaties>, d.d. 7/1/2019

²⁷ Bron: <https://www.breda.nl/gymzalen-en-sporthallen-huren#section-2>, d.d. 7/1/2019

²⁸ Bron: <https://www.sportbedrijfrotterdam.nl/huurtarieven-gymzalen-sporthallen-horeca-en-vergaderruimtes>, d.d. 21/1/2019

²⁹ Bron: <http://sportservicezwolle.nl/uploads/2018-Tarieven-sportaccommodaties-Zwolle.pdf>, d.d. 7/1/2019

³⁰ RIS-nummer 1384872

vaststellen van de tarieven. Zij kunnen - begeleid door de gemeente - in onderling overleg jaarlijks een voorstel doen voor het te hanteren maatschappelijk- of kortingstarief voor sporthallen. Voordeel hiervan is dat de exploitanten meer inspraak krijgen over de te hanteren tarieven, terwijl de gemeente wel de (jaarlijkse) beslissingsbevoegdheid over het tarief behoudt.

5.4 Invulling gemeenteavonden

De zogeheten 'gemeenteavonden' geven de gemeente de mogelijkheid om ook verenigingen die niet deelnemen aan het VHP in een sporthal te laten sporten. Voor de stichtingen en aan hen gelieerde verenigingen betekent dit dat zij niet alle avonden van de 'eigen' hal gebruik kunnen maken: de gemeente koopt avonden vrij. Voor sommige VHP-verenigingen vormt dit een belemmering. Zij kunnen niet al hun eigen sportactiviteiten kwijt in de eigen hal, waardoor zij op andere locaties ruimte moeten huren. Bij een aantal hallen (De Dijk, DeetosSnel en Oranje Wit) zijn afspraken gemaakt over het aantal leden in relatie tot het aantal gemeenteavonden: hoe meer of minder leden, hoe meer of minder gemeenteavonden beschikbaar gesteld hoeven te worden. Bij De Dijk geldt dat principe niet: in ruil voor de hogere bijdrage vanaf 2008 blijft het aantal gemeenteavonden ook gelijk wanneer het ledenaantal van Next Volley Dordrecht stijgt. De vraag is of deze afspraak anno 2018 nog steeds in stand gehouden moet worden. Naast Next Volley Dordrecht maakt vooral Movado gebruik van De Dijk. Zij spelen echter ook in de Oranje Wit hallen. Next Volley huurt haar benodigde extra ruimte in het Palet. Wanneer een andere locatie voor Movado bespreekbaar is, kan de in het verleden gemaakte (maar nooit formeel vastgelegde) afspraak met Stichting De Dijk vervallen. Daardoor kan Next Volley volledig van sporthal De Dijk gebruik maken.

Meer flexibiliteit op de gemeenteavonden is vanuit meerdere stichtingen een wens. Vooral de avond(en) in de week en de indeling op die avond(en) zijn onderwerpen waar de stichtingen graag over in gesprek gaan met de gemeente. Zo is er voor vrijdagavond vaak minder animo dan op andere doordeweekse avonden. Op basis van de huidige analyse is echter niet vast te stellen in hoeverre 'winst' behaald kan worden door het aanpassen van de planning. Wijziging van gemeenteavonden of tijden kan namelijk weer gevolgen hebben voor andere verenigingen, waarvan de wensen op dit moment onbekend zijn. Wel is bekend dat verenigingen over het algemeen het liefst sporten in de hal die het dichtst bij hun reguliere (buitensport)locatie ligt.

5.5 Juridische randvoorwaarden en rekenkameronderzoek

Het huidige juridische construct vormt de contractuele basis voor het VHP en wordt - zoals toegelicht in hoofdstuk 1 - gevormd door de VHP-overeenkomst, de huurovereenkomst voor de grond en de borg- en contraborgstellingsovereenkomst. Deze overeenkomsten zijn afgesloten voor 30 jaar en kennen beperkte opzeggingsmogelijkheden. Wel is het altijd mogelijk om in onderling overleg aanpassingen overeen te komen. Daarnaast zal er op grond van het rekenkameronderzoek een subsidiekader voor toekomstige VHP-hallen moeten komen. In het volgende hoofdstuk wordt dit nader toegelicht.

Ondertussen biedt het bestaande subsidiebeleid - aansluitend op het rekenkameronderzoek - mogelijkheden om de jaarlijks verplichte verantwoording op basis van de huidige overeenkomsten meer te stroomlijnen, zowel qua inhoud als qua proces. Uit de analyse in hoofdstuk 1 bleek dat de stichtingen qua subsidiebeleid niet allemaal onder hetzelfde regime zouden vallen: de gemeentelijke bijdragen variëren van onder de € 20.000 tot boven de € 100.000. Bovendien zijn ook de afspraken in de borg- en contraborgstellingsovereenkomst wisselend: op de Reeweghal (stichting) na volstaan op grond van de overeenkomst verklaringen van bestuur of kascontrolecommissie, ook bij de stichtingen. Ook de boekjaren zijn niet bij allemaal gelijk: bij de Deltahal en de Reeweghal worden kalenderjaren als boekjaar gehanteerd, bij de andere hallen gaat het om gebroken boekjaren. Alle stichtingen zijn verplicht de goedgekeurde jaarcijfers uiterlijk 6 maanden na afsluiting van het boekjaar aan de gemeente te overleggen.

Voor de verenigingen geldt - op Next Volley Dordrecht (De Dijk) na - hetzelfde, waarbij ook nergens een accountantsverklaring verplicht is. In de contraborgstellingsovereenkomst die met (de rechtsgeldige voorganger van) Next Volley Dordrecht is afgesloten, is geen enkele verplichting over jaarlijkse financiële verantwoording opgenomen.

De gemeenteraad heeft bij de besluitvorming over het rekenkameronderzoek echter wel aangegeven dat de VHP-bijdragen in het subsidiebeleid geïntegreerd dienen te worden, zodat van de voordelen van de subsidiemethodiek gebruik gemaakt wordt. Samen met het subsidiebureau is onderzocht in hoeverre de huidige afspraken in te passen zijn in de jaarlijkse systematiek van verantwoording. Dit heeft vooral betrekking op het proces: bij andere subsidierelaties is het subsidiebureau de gesprekspartner voor de subsidieontvanger. Bij de verenigingshallen hebben Sportbedrijf en daarna gemeente (team sport) echter als gesprekspartner voor de stichtingen opgetreden. In lijn met het rekenkameronderzoek lijkt het echter logischer om deze rol voortaan bij het subsidiebureau te beleggen. Het subsidiebureau kan dan - op vergelijkbare wijze met andere subsidierelaties - toezien op tijdige en volledige aanlevering van jaarstukken. Vervolgens vindt in overleg met interne specialisten financiën en sport inhoudelijke beoordeling en het gesprek met de stichting plaats. In de volgende paragraaf wordt dit verder toegelicht.

Daarnaast staan meerdere stichtingen open voor een jaarlijkse accountantscontrole, maar doen zij dit (op de Reeweghal na, waar het op grond van de borgstellingsovereenkomst verplicht is) naar eigen zeggen niet vanwege de relatief hoge kosten. Vanuit risicomanagement kan de stichtingen voortaan wel om een accountantsverklaring worden gevraagd, waarbij compensatie van de kosten eventueel een optie is.

Uit dit onderzoek zijn nog enkele andere juridische bevindingen naar voren gekomen. Zo blijken de aanpassingen waar in 2008 - met de Nota Zaalaccommodaties - over besloten is, niet verwerkt te zijn in de VHP-overeenkomsten. De hoogte van de bedragen ligt daardoor formeel niet altijd vast, al wordt er in de praktijk wel op die manier gewerkt. Deze wijzigingen kunnen tegelijk met eventuele aanpassingen op basis van deze evaluatie worden verwerkt. Verder is gebleken dat van hal 2 bij Oranje Wit geen ondertekende borg- en contraborgstellingsovereenkomsten beschikbaar zijn.

Een ander onderwerp dat extra aandacht behoeft is de duur van de overeenkomsten die worden afgesloten. De (contra)borgstellingsovereenkomst is gekoppeld aan de lening die de stichting afsluit bij de bank. Deze kent normaal gesproken een looptijd van 30 jaar, waardoor ook de (contra)borgstellingsovereenkomst deze looptijd kent. Voor een sporthal is 40 jaar echter een gangbare levensduur, waardoor de financiering niet parallel loopt met de realiteit. Dit zorgt ervoor dat de stichtingen na circa 25 jaar met de gemeente in gesprek willen over de toekomst van de hal. Vanuit financieel perspectief is dat logisch, maar technisch gezien zou dit niet nodig moeten zijn.

Naast de (contra)borgstellingsovereenkomsten, kennen ook de grondhuur- en de VHP-overeenkomsten een looptijd van 30 jaar. Voor de grondhuurovereenkomst is dit logisch, omdat het aansluit bij de financiering van de accommodatie. De stichtingen blijven echter ook met de langdurige grondhuurovereenkomst onzekerheid ervaren over eigendom en verantwoordelijkheden. Zij willen graag meer zekerheid over de juridische positie van de opstallen. Dit kan bijvoorbeeld door een recht van opstal te vestigen voor de sporthal. Dit verduidelijkt de situatie rond eigendom en aansprakelijkheid: er komt meer verantwoordelijkheid bij de stichting te liggen. Groot onderhoud is in dat geval per definitie voor de stichting, waar dat op dit moment nog onduidelijk is (al wordt er in de praktijk vanuit gegaan dat dit bij de stichting ligt). Ook aansprakelijkheid is bij een recht van opstal duidelijker belegd dan in de huidige situatie het geval is. Voor de stichtingen betekent recht van opstal echter ook extra kosten: onder andere een vergoeding voor het opstalrecht en het eigenaarsdeel van de onroerendezaakbelasting (OZB).

Ook voor de VHP-overeenkomst bestaat een alternatieve invulling, door deze voor een kortere periode af te sluiten. Het huidige VHP-model loopt al vanaf begin jaren '90. Dat is bijna 30 jaar. In die periode is er veel veranderd ten aanzien van financiering en gebruik van sportaccommodaties, de rol van de gemeente en de positie van sport in de samenleving. De VHP-overeenkomsten zijn echter nog steeds gebaseerd op een situatie in het verleden. Daardoor wordt weinig flexibiliteit ervaren met betrekking tot gemeenteavonden, inrichting en financiële afspraken. Wanneer de VHP-overeenkomsten voor bijvoorbeeld 10 jaar worden afgesloten, kan periodiek besloten worden of de bestaande afspraken nog aansluiten bij de realiteit.

Een laatste overweging met een nadrukkelijk juridisch aspect heeft betrekking op de contraborgstelling. Verenigingen staan contraborg voor de lening en borgstelling die de stichting bij respectievelijk bank en gemeente heeft afgesloten. Voor het afdekken van financieel risico lijkt dit echter weinig waarde te hebben: de verenigingen hebben over het algemeen onvoldoende middelen om de openstaande schuld in te lossen. Inhoudelijk wordt op deze manier echter wel betrokkenheid van de vereniging bij de stichting en de sporthal afgedwongen: de exploitatie van de hal is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van stichting en vereniging. Vanuit sommige stichtingen wordt echter de vraag gesteld of deze constructie nog wel van deze tijd is. Het gebruik van de hal is soms voor minder dan de helft door de gelieerde vereniging, dus waarom zouden alle organisatorische taken rond de hal dan de verantwoordelijkheid van alleen deze vereniging zijn? Dit speelt vooral wanneer sprake is van relatief grote structurele gebruikers uit het onderwijs. In het verleden zijn ook contraborgstellingsovereenkomsten afgesloten met meerdere verenigingen voor één hal. Een optie kan zijn om dit in de toekomst ook mogelijk te maken voor onderwijsinstellingen, wat momenteel niet is toegestaan op grond van het garantstellingsbeleid.

5.6 Interne organisatie

Uit de evaluatie zijn ook enkele elementen naar voren gekomen die betrekking hebben op de interne gemeentelijke organisatie. Het gaat hierbij vooral om de jaarlijkse cyclus van opvragen en ontvangen van financiële informatie (van zowel stichtingen als verenigingen) en om het reguliere contact over de dagelijkse gang van zaken.

Het jaarlijks opvragen en ontvangen van de financiële informatie (goedgekeurde jaarrekening en begroting) is de afgelopen jaren niet consequent gebeurd. Stichtingen en verenigingen wisten daardoor niet wat er van hen werd verwacht, terwijl zij op grond van de (contra)borgstellingsovereenkomst verplicht zijn de genoemde stukken op vaste momenten aan de gemeente te overleggen: de jaarrekening binnen 6 maanden na afloop van het boekjaar en de begroting voorafgaand aan het boekjaar. De gemeente kan deze stukken vervolgens analyseren en bespreken met de stichting en vereniging. Ook dit is de afgelopen jaren niet structureel gebeurd, waardoor de financiële situatie per sporthal onvoldoende in beeld was. Vanuit risicomanagement - de gemeente staat immers garant voor in totaal ruim 6 miljoen euro - is dit ongewenst. De belangrijkste oorzaak van dit gebrek aan 'accountmanagement' lijkt te liggen in onduidelijkheid over verantwoordelijkheden. Aan de andere kant beschikt de gemeente met het subsidiebureau over veel expertise met betrekking tot het onderhouden van subsidierelaties. Op grond van het rekenkameronderzoek zal het subsidiebureau ook nadrukkelijker betrokken moeten worden bij de jaarlijkse cyclus van het VHP. Dit kan bijvoorbeeld als volgt:

- Vanuit de afdeling sport wordt een vast aanspreekpunt geselecteerd als 'accounthouder' voor de VHP-stichtingen en -verenigingen;
- Deze accounthouder is verantwoordelijk voor het periodiek opvragen van de (volledige en goedgekeurde) stukken bij zowel stichting als vereniging en het betrekken van de juiste interne collega's;
- De stukken worden door de accounthouder doorgestuurd naar het subsidiebureau;
- Het subsidiebureau beoordeelt de ingediende stukken financieel en betreft daar (indien nodig) de vaste financieel adviseur bij;

- De accounthouder beoordeelt de ingediende stukken op sportinhoudelijke elementen, zoals het aantal (en type) gebruikers en de bezettingsgraad;
- De accounthouder plant naar aanleiding van de analyse een gesprek in met zowel stichting als vereniging, waarbij ook het subsidiebureau en de adviseur financiën aanwezig zijn;
- Van dit gesprek wordt door de accounthouder een verslag gemaakt, dat samen met de financiële stukken en de analyse wordt opgeslagen in het dossier per sporthal;
- Naar aanleiding van het gesprek volgt altijd een follow up, bijvoorbeeld door het delen van het gespreksverslag in combinatie met een formele brief met de conclusies;
- Periodiek (bijvoorbeeld één keer per drie jaar) kan ook de bouwkundige en sporttechnische staat van de sporthal worden beoordeeld door een deskundige van of namens de gemeente. Het ligt voor de hand om hier het gemeentelijk vastgoedbedrijf bij te betrekken. Deze beoordeling kan toegevoegd worden aan de analyse en de betrokken deskundige kan aansluiten bij het gesprek;
- Het subsidiebureau begeleidt het gehele proces en monitort of de afgesproken termijnen en stappen worden gevolgd.

Bovenstaande stappen kunnen in ieder geval gehanteerd worden naar aanleiding van het financieel jaarverslag, voor de begroting kan (wanneer deze op een ander moment wordt aangeleverd) een 'lightversie' van dit proces worden toegepast. Bij afwijkingen in het proces stemt de accounthouder in overleg met het hoofd van team sport en/of de sportinhoudelijk adviseur de te nemen stappen vast.

Naast het jaarlijkse proces doen zich in de dagelijkse praktijk situaties voor die om afstemming met de gemeente vragen. Dit gaat vaak om accommodatie gerelateerde zaken, zoals onderhoud aan de buitenruimte. Op dit moment is dergelijke afstemming belegd bij het team sportaccommodaties. Het lijkt logisch dat dit daar behouden blijft, waarbij de behoefte vanuit de stichtingen en verenigingen vooral ligt in informele afstemmingsmomenten (met enige regelmaat een kopje koffie komen drinken).

5.7 Samenwerking tussen stichtingen

Een onderwerp dat in verschillende inhoudelijke thema's terug komt, is eventuele samenwerking tussen de bestaande stichtingen. Terugloop van vrijwilligers dwingt de stichtingen om meer werkzaamheden professioneel in te kopen. Dit doen de stichtingen nu ieder voor zich, maar kan ook gezamenlijk worden gedaan. Over het algemeen levert dit financieel voordeel op. Ook op het gebied van energie, duurzame maatregelen en (bijvoorbeeld) de mogelijke accountantsverklaringen is meer samenwerking mogelijk. Een ander voordeel van samenwerking is dat de stichtingen aantrekkelijker worden als partner voor (gemeentelijke) projecten, zoals de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Naast maatschappelijk rendement zal dit ook financieel rendement opleveren. Bovendien kunnen de stichtingen meer van elkaar leren wanneer zij nauwer samenwerken. Tot slot wordt hiermee aangesloten bij het coalitieakkoord, waarin het uitgangspunt is om verenigingen meer samenwerking op te laten zoeken.

5.8 Beleidsmatige basis

Het VHP in de huidige vorm is te kenmerken als een constructie die 'historisch zo is gegroeid'. Oorspronkelijk ontstaan vanuit een vast basisprincipe, maar door veranderende omstandigheden en besluitvorming in de loop der jaren ontwikkeld tot een divers geheel van afspraken. Gelet op de duur van de overeenkomsten is dit een situatie die niet op korte termijn veranderd kan worden. Wel komen vanuit deze evaluatie signalen naar voren die vragen om antwoorden voor de lange termijn:

- Welk toekomstperspectief is er voor hallen waarvan het einde van de VHP-overeenkomst nadert?
- Hoe verhouden VHP-hallen zich tot de binnensportaccommodaties die door (of namens) de gemeente worden geëxploiteerd?

- In hoeverre dienen de hallen geschikt te zijn voor multifunctioneel gebruik (waaronder onderwijs)?
- Aan welke maatschappelijke doelstellingen wil de gemeente met de binnensportaccommodaties bijdragen?
- Waar zijn de tarieven voor (binnen)sportaccommodaties op gebaseerd?
- Op basis waarvan beoordeelt de gemeente verzoeken voor nieuwe binnensportaccommodaties?

Dergelijke vragen worden in veel gemeenten beantwoord in een beleidsnota's over sportaccommodaties en/of tarieven. Voor de buitensportaccommodaties gaat de gemeente Dordrecht uit van de Toekomstvisie Sportparken. Voor de binnensport ontbreekt een dergelijke beleidsmatige basis. Om voor de lange termijn te komen tot een situatie die optimaal aansluit bij de wensen en mogelijkheden van gemeente en samenleving, helpt het om ook specifiek beleid voor binnensportaccommodaties en tarieven te ontwikkelen.

5.9 Benchmark met gemeente als eigenaar en exploitant

Tot slot van deze analyse is het de moeite waard om specifiek in te zoomen op een veelgenoemd alternatief voor het VHP: een model waarin de gemeente optreedt als eigenaar en exploitant. Er wordt vaak gesteld dat het VHP een relatief voordelige manier is om sporthallen te exploiteren. Dit was oorspronkelijk ook één van de voornaamste redenen waarom het VHP is ontstaan. De vraag is natuurlijk of dit anno 2018 nog steeds zo is. Daarom is informatie verkregen van de gemeente Utrecht, waar de gemeente eigenaar en exploitant van 13 sporthallen is. Per sporthal kost dit de gemeente Utrecht jaarlijks bijna 4 ton: € 398.500. Daar staat echter ook ongeveer 33% aan (huur)opbrengsten tegenover³¹, waardoor de netto lasten per sporthal per jaar in Utrecht ongeveer € 265.000 bedragen.

In Dordrecht kosten de zeven VHP-hallen de gemeente op jaarbasis € 319.000. Per hal komt dit neer op een gemiddeld bedrag van ruim 45.000 euro per jaar. Het risico dat de gemeente op de borgstelling wordt aangesproken is daarbij wel buiten beschouwing gelaten, net als de kosten voor ambtelijke ureninzet (voor o.a. planning en monitoring).

Alle overige kosten komen voor rekening van de stichtingen en verenigingen. Uit de meest recente jaarrekeningen van de stichtingen blijkt dat dit jaarlijks in totaal ongeveer € 1.230.000 is. Verdeeld over de zeven VHP-hallen betekent dit op jaarbasis € 176.000 per sporthal. Daardoor wordt het mogelijk om het VHP af te zetten tegen het (Utrechtse) model, waarin de gemeente eigenaar en exploitant van de sporthallen is. Dit leidt tot het volgende overzicht:

Exploitiemodel	Kosten per sporthal	Bijdrage gemeente	%
Gemeente (Utrecht)	€ 398.500	€ 265.000	67%
VHP (Dordrecht)	€ 176.000	€ 45.000	26%

Tabel 34 - Vergelijking exploitatie sporthal Utrecht-Dordrecht (bron: gemeente Dordrecht)

Hieruit blijkt dat een model waarin de gemeente eigenaar en exploitant is, substantieel duurder is dan het VHP. Hoewel deze vergelijking natuurlijk maar gebaseerd is op één andere gemeente en voor het VHP risico's en ambtelijke kosten buiten beschouwing zijn gelaten, is dit in lijn met bevindingen en ervaringen van andere gemeenten. Daarnaast blijkt uit de tabel dat de relatieve bijdrage per hal in Dordrecht (in vergelijking met Utrecht) veel lager is: het bedrag dat de gemeente Utrecht jaarlijks bijdraagt per sporthal, is meer dan vijf keer zo hoog dan de jaarlijkse bijdrage van de gemeente Dordrecht per stichting. Bovendien bleek uit het plaatje per hal (hoofdstuk 3) dat er sprake is van

³¹ Bron: Meerjaren Huisvestingsplan Binnensport 2015-2020 (gemeente Utrecht)

achterstallig onderhoud, waardoor de jaarlijkse kosten per VHP-hal in bovenstaand overzicht in feite hoger zouden moeten zijn.

6. Conclusies en aanbevelingen

In deze evaluatie zijn de historische ontwikkeling van het VHP, de huidige situatie per hal en te verwachten toekomstige ontwikkelingen in beeld gebracht en geanalyseerd. Op basis daarvan zijn een aantal conclusies en aanbevelingen te trekken, die in dit hoofdstuk worden toegelicht.

6.1 Conclusies

1. Het VHP blijft financieel voordelig, maar is organisatorisch een steeds grotere uitdaging.

De voornaamste reden voor het ontstaan van het VHP was financieel: exploitatie van sporthallen via vrijwilligers was begin jaren '90 financieel aantrekkelijker dan gemeentelijke exploitatie. Op basis van de benchmark met de gemeente Utrecht blijkt dit bijna 30 jaar later nog steeds zo te zijn. Wat dat betreft is er dus geen aanleiding om te tornen aan het fundament van het VHP. Wel zien de stichtingen vrijwilligersaantallen afnemen en kosten toenemen, wat een bedreiging vormt voor de exploitatie. In feite is de kracht van het VHP dus ook de zwakte: door de grote inzet van vrijwilligers ontstaat een financieel voordelig model, dat duurder wordt wanneer er minder vrijwilligers inzetbaar zijn.

2. De onderhoudsverantwoordelijkheid voor de hallen wordt onvoldoende nagekomen.

De huidige staat van onderhoud is exemplarisch voor de krappe exploitatie van de meeste sporthallen: deze is matig. Bovendien is er slechts voor drie van de zeven hallen een actueel meerjarenonderhoudsplan beschikbaar. Geen enkele hal voldoet momenteel dan ook volledig aan de sporttechnische normen. De ingeschatte kosten om de hallen weer op niveau te brengen zijn geraamd op ruim 2 miljoen euro. Daar staat een gezamenlijke onderhoudsreserve van een kleine 6 ton tegenover, die bovendien niet geheel liquide is. Dit is dus verre van voldoende, waarmee de stichtingen de contractuele verantwoordelijkheid voor onderhoud ('als een goed huisvader') niet nakomen. Vanuit de gemeente is hier de afgelopen jaren ook vrijwel niet op gestuurd.

3. De financiële bijdrage per stichting verschilt vanwege verschillende omstandigheden bij de bouw van de hal.

De financiële bijdrage die de gemeente per hal verstrekt varieert van circa € 20.000 tot € 150.000. De hallen zijn qua historie en afspraken met de gemeente weliswaar 'appels en peren', toch zitten zij allemaal in dezelfde mand: het VHP. Binnen dat VHP zijn zeer uiteenlopende overeenkomsten afgesloten, zoals blijkt de voorgaande hoofdstukken en onderstaand overzicht.

Kerngegevens per hal					
Sporthal/stichting	Bouwjaar	Stichtingskosten	Jaarlijkse bijdrage	Aantal avonden	Aantal m ² hal
De Dijk	1995	€ 992.000	€ 46.000	2	1.425
Deltahal	1998	€ 778.000	€ 19.000	1	1.056
Oranje Wit hallen	1992	€ 413.000	€ 23.000	1	1.269
	2008	€ 1.050.000	€ 50.000	3	1.056

Reeweghal	2001	€ 3.900.000	€ 151.000	3	1.896
Vorrinklaan	2011	€ 3.273.000	€ 30.000	1	2.112
TOTAAL		€ 10.406.000	€ 319.000	11	8.814

Tabel 35 - Kerngegevens per VHP-hal (bron: gemeente Dordrecht) Het bouwjaar, de bouwkosten, de initiatieven van verenigingen en de politieke besluitvorming hebben allemaal invloed gehad op de gemaakte afspraken tussen gemeente, stichtingen en verenigingen. Dat neemt echter niet weg dat de gemeente gehouden is aan het principe van gelijke behandeling: onder gelijke omstandigheden dient een gelijke behandeling plaats te vinden. Ondanks de verschillen is ook binnen het VHP een deel van de omstandigheden wel degelijk gelijk. Zo is er in alle situaties sprake van:

- Een vereniging met een uitdrukkelijke wens/behoefte om gebruik te maken van een sporthal;
- Een aan de vereniging gelieerde stichting die economisch eigenaar en exploitant is van een (of meerdere) sporthallen;
- Andere verenigingen en organisaties die ook van deze sporthal gebruik willen maken;
- De gemeente die avonden 'vrij koopt', zodat andere verenigingen onder bepaalde voorwaarden ook gebruik kunnen maken van een sporthal;
- De gemeente die optreedt als borg en de gelieerde vereniging die optreedt als contraborg;
- Een binnensportaccommodatie met een vloeroppervlakte ter grootte van minimaal 24 X 44 meter (een sporthal), waarin diverse sporten kunnen worden beoefend.

Zoals geconstateerd in hoofdstuk 5 is er in de loop der jaren steeds meer diversiteit ontstaan in de afspraken met de stichtingen. In plaats van een vergoeding per avond is de VHP-bijdrage meer een exploitatiebijdrage geworden, die bij enkele stichtingen (De Dijk en Oranje Wit) is aangevuld in verband met de financiële situatie. Bovendien is de initiële jaarlijkse bijdrage aan de Reeweghal substantieel hoger vanwege de landelijke status van deze hal. Het verschil met de andere hallen is echter wel zeer groot: de DeetosSnel hal kostte ook meer dan 3 miljoen euro maar krijgt een bijdrage die vijf keer zo laag is als de Reeweghal. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Stichting Vorrinklaan veel meer moeite heeft om tot een sluitende exploitatie te komen.

4. De financiële middelen van een aantal stichtingen zijn op de lange termijn ontoereikend.

De stichtingen en verenigingen zijn getoetst op basis van dezelfde financiële kengetallen die ook in het rekenkameronderzoek zijn gebruikt. Daaruit blijkt dat deze kengetallen op twee stichtingen na op orde zijn. Voor de lange termijn zijn de financiële middelen echter ontoereikend om de hallen op niveau te houden. De stichtingen reserveren onvoldoende voor onderhoud, al dan niet gedwongen door de beperkte financiële mogelijkheden. Ondertussen zijn ook niet overal MOP's beschikbaar. Al met al geeft dit het volgende beeld:

	Financiële kengetallen	Financiële verantwoording en MOP
Stichting De Dijk		
Next Volley Dordrecht		
Stichting Vorrinklaan		
DeetosSnel		
Stichting Deltahal		
Sporting Delta		
Stichting Oranje Wit Hal		
CKV Oranje Wit		
Stichting Overdekte Accommodatie Reeweghal		
Fortius		

Tabel 36 - Totaaloverzicht financiële situatie VHP-hallen (bron: gemeente Dordrecht)

Daarbij moet wel worden opgemerkt dat de stichtingen de leningen in 30 jaar aflossen, terwijl sporthallen landelijk meestal in 40 jaar worden afgeschreven. Het wegvallen van de jaarlijkse aflossingsverplichting aan de bank zou de druk op de exploitatie na 30 jaar aanmerkelijk kunnen verlichten, mits de hal dan nog voldoende bestaansrecht heeft.

5. Er is behoefte aan een beleidsmatige basis voor de lange termijn.

Deze evaluatie maakt duidelijk dat er behoefte is aan beleid voor de lange termijn. In de loop der jaren zijn de afspraken met de stichtingen te verschillend geworden, zowel financieel als qua voorwaarden. Het ontbreken van een eenduidig, beleidsmatig kader voor binnensportaccommodaties maakt het VHP-model kwetsbaar voor individuele uitzonderingen, waardoor er geen sprake meer is van gelijke behandeling. Bovendien zijn in hoofdstuk 5 een aantal inhoudelijke vragen opgeworpen die in een beleidsnota, subsidiekader en/of overkoepelende visie beantwoord kunnen worden. Ook vanuit de stichtingen is hier behoefte aan, al is het maar om het onderlinge gevoel van willekeur in de toekomst weg te nemen. Daarnaast kan via dit beleid nadrukkelijker worden aangesloten bij andere beleidsterreinen, zoals onderwijs, maatschappelijk vastgoed, duurzaamheid en participatie. Tot slot biedt een stevige beleidsmatige basis ook de kans om de terugkerende discussie over de hoogte van tarieven structureel te beslechten.

6. Het huidige aantal sporthallen is voorlopig voldoende.

Op dit moment zijn er in de gemeente Dordrecht acht sporthallen: zeven hallen die vallen onder het VHP en de hal bij de Sportboulevard, die eigendom is van de gemeente en geëxploiteerd wordt door Optisport. Zoals bleek in hoofdstuk 4 is dit op basis van landelijke kengetallen en demografische prognoses voorlopig voldoende. Daarin is echter geen rekening gehouden met de ambities voor 4.000 woningen (circa 9.000 inwoners extra) uit het coalitieakkoord, maar ook als deze ambitie wordt gerealiseerd is uitbreiding van het aantal hallen niet per sé noodzakelijk. Wel zijn er (zoals overal) knelpunten in de bezetting tijdens de wintermaanden en kunnen landelijke ontwikkelingen aanleiding zijn voor behoefte aan een extra sporthal.

6.2 Aanbevelingen

1. Actualiseer beleid met betrekking tot sportaccommodaties, subsidies en tarieven.

Om te voorzien in een inhoudelijk, beleidsmatig fundament onder zowel het VHP als zelfs de gehele Dordtse sport, is het noodzakelijk om het gemeentelijk beleid op verschillende fronten te actualiseren.

Zo is het beleid met betrekking tot (binnen)sportaccommodaties nu niet vastgelegd in één inhoudelijk document met uitgangspunten over bijvoorbeeld aantal en type voorzieningen, locaties,

gewenste bezetting en rolverdeling tussen gemeente en maatschappelijke partners (zoals sportverenigingen en beheerstichtingen). Aan de ene kant biedt dit ruimte voor 'werken volgens de bedoeling', aan de andere kant blijft er een zeker risico op willekeur en ongelijke behandeling bestaan. Via specifiek beleid met betrekking tot binnensportaccommodaties kan een algemene set van uitgangspunten worden geformuleerd, die de basis vormt voor de keuzes die de gemeente maakt. Daarvoor kan geput worden uit bestaand beleid (VHP-overeenkomsten, Nota Zaalsportaccommodaties, Beleidsnota garantstellingen en leningen, etc.) in combinatie met aanvullende uitspraken over onderdelen waar nu nog geen beleid voor is. De uitgangspunten kunnen bijvoorbeeld als volgt zijn:

- Op basis van landelijke kengetallen en lokale ontwikkelingen moet er aantoonbaar behoefte zijn aan een nieuwe sporthal;
- Bij de exploitatie van de sporthal wordt uitgegaan van een economische levensduur van 40 jaar;
- De sporthal dient over de gehele levensduur sluitend geëxploiteerd te kunnen worden;
- De sporthal voldoet gedurende de gehele levensduur aan de normen van NOC*NSF en KVLO;
- Een (of meer) sportaanbieder is (zijn) bereid om contraborg te staan;
- De jaarlijkse financiële bijdrage van de gemeente is gebaseerd op een percentage van de stichtingskosten;
- De stichtingen zijn verplicht om de sporthal als een goed huisvader te beheren en onderhouden;
- De gemeente laat de sporthallen om de vijf jaar bouw- en sporttechnisch keuren door een deskundige;
- De duur van de overeenkomsten is als volgt:
 - o VHP-overeenkomst: 10 jaar
 - o Grondhuurovereenkomst: 40 jaar
 - o Borgstellingsovereenkomst: Gekoppeld aan looptijd lening bank (30 jaar)
 - o Contraborgstellingsovereenkomst: Gekoppeld aan looptijd lening bank (30 jaar)

Deze uitgangspunten kunnen opgenomen worden in een apart subsidiekader voor het VHP. Daarmee wordt recht gedaan aan de uitkomsten van het rekenkameronderzoek uit 2018, waarin gesteld is dat de VHP-bijdragen in feite onder de Algemene Subsidieverordening zouden moeten vallen.

Niet alle praktische en juridische knelpunten worden hiermee echter opgelost. De onzekerheid die de stichtingen ervaren over eigendom en aansprakelijkheid zal deels blijven bestaan, onduidelijkheid over verantwoordelijkheden ook. Daarom kan - zoals in hoofdstuk 5 toegelicht - naar aanleiding van deze evaluatie ook een variant met recht van opstal verder worden verkend.

Een derde beleidsmatig aspect van het VHP heeft betrekking op de tarieven die voor de (binnen)sportaccommodaties worden gehanteerd. De huidige tarieven zijn historisch zo gegroeid en in feite niet (meer) gerelateerd aan de kostprijs. Dat is op grond van de Wet Markt & Overheid echter wel verplicht. Bovendien bleek in hoofdstuk 5 dat de tarieven voor verenigingen in Dordrecht - vergeleken met zowel omliggende als grote gemeenten - relatief laag liggen. Dit sluit aan bij de stelling van de stichtingen, die meer vrijheid willen om zelf het tarief te bepalen. Met een actualisatie van het tarievenbeleid krijgen zowel gemeente als sportorganisaties meer zicht en grip op de kosten en opbrengsten die gepaard gaan met de sport in Dordt.

2. Maak een keuze over aanpassing van de jaarlijkse financiële bijdrage per stichting.

Op dit moment zijn er geen acute financiële problemen bij de stichtingen, al blijven structurele zorgen bestaan. Bovendien zullen op de (middel)lange termijn vroeg of laat alsnog problemen ontstaan en loopt de financiële bijdrage per stichting nogal uiteen. Daarom ligt het voor de hand om - nadat de beleidsmatige basis uit de vorige aanbeveling is gecreëerd - ook een keuze te maken over eventuele aanpassingen in de jaarlijkse financiële bijdrage per stichting.

3. Begeleid de stichtingen bij de aanpak van achterstallig onderhoud.

In de tussentijd is echter wel een impuls nodig om de staat van onderhoud weer op het gewenste niveau te brengen. Op grond van de VHP-overeenkomsten is dit in feite de (financiële) verantwoordelijkheid van de stichtingen. Zij zijn daar in het verleden echter niet eerder door de gemeente op gewezen, waardoor het niet vanzelfsprekend is dat de gemeente hier een rol in speelt. Gezien het gezamenlijke belang is dit echter wel noodzakelijk. Door de stichtingen strakker te begeleiden met inhoudelijke experts (van bijvoorbeeld het vastgoedbedrijf), kan in onderling overleg per hal een plan van aanpak worden opgesteld om de hal stapsgewijs weer op het gewenste niveau te brengen.

4. Optimaliseer het proces van monitoring en verantwoording van het VHP.

Zowel in het rekenkameronderzoek als in deze evaluatie zijn een aantal elementen naar voren gekomen die vragen om meer monitoring vanuit de gemeente en strakkere verantwoording vanuit verenigingen en stichtingen. Op basis van de huidige overeenkomsten en de ervaring van het subsidiebureau kan dit proces op korte termijn geoptimaliseerd worden. In hoofdstuk 5 is daar al een voorzet voor gedaan, waarbij een accounthouder vanuit de afdeling sport voortaan verantwoordelijk is voor de jaarlijkse cyclus van verantwoording. Indien gewenst kan dit worden uitgewerkt op een vergelijkbare wijze als de governancestructuur van de Sportboulevard. Door strakker te sturen en jaarlijks het gesprek met zowel stichting als vereniging (gezamenlijk) aan te gaan, houdt de gemeente meer zicht op de stand van zaken bij de stichtingen waar zij garant voor staat. Dit betekent niet dat problemen voorkomen kunnen worden, maar wel dat deze eerder bekend zijn en er dus op geanticipeerd kan worden. Zoals in hoofdstuk 5 toegelicht kan hier - naast het subsidiebureau en de financieel adviseur - ook het vastgoedbedrijf bij betrokken worden.

5. Maak de mogelijkheden voor meer samenwerking concreet.

In deze evaluatie zijn meerdere mogelijkheden voor nauwere samenwerking tussen de stichtingen voorbij gekomen. Dit kan financieel, organisatorisch en beleidsmatig voordeel opleveren: financieel door korting op gezamenlijke inkoop, organisatorisch doordat op die manier meer taken uitbesteed kunnen worden en beleidsmatig doordat gezamenlijk een bijdrage aan gemeentelijke beleidsdoelen geleverd kan worden. De stichtingen zijn zelf nog niet overtuigd, maar lijken wel bereid om dit verder te verkennen. Daarbij is het wel essentieel dat het niet bij een globale verkenning blijft: er is behoefte aan een concrete uitwerking van de samenwerkingsmogelijkheden. Een haalbaarheidsonderzoek kan hierin voorzien.

Bijlagen

Bijlage 1 - Criteria beoordeling financiële situatie

Bijlage 2 - Voorwaarden verenigingshallenplan Dordrecht

Bijlage 3 - Overzicht gesprekken en bijeenkomsten

Bijlage 1 - Criteria beoordeling financiële situatie

De jaarcijfers van de stichtingen en verenigingen zijn beoordeeld op basis van 7 criteria, die zijn onderverdeeld in 'Financiële kengetallen' en 'Financiële verantwoording en MOP'. Per criterium is met groen (op orde), oranje (deels op orde) en rood (niet op orde) aangegeven wat de situatie van de desbetreffende stichting/vereniging is. De financiële kengetallen komen overeen met de normen die in het rekenkameronderzoek zijn gehanteerd. Bij de solvabiliteit wordt alleen beoordeeld als 'Op orde' of 'Niet op orde', bij de beoordeling van de liquiditeit wordt ook rekening gehouden met de ervaringen vanuit de stichting en vereniging zelf. In de rapportage zijn de scores per organisatie bij elkaar opgeteld om tot een eindoordeel te komen. Omdat bij de financiële verantwoording en meerjarenonderhoud een gelijke score tussen rood, oranje en/of groen kan voorkomen, is hier de beoordeling van het MOP doorslaggevend.

De gehanteerde criteria zijn als volgt:

Financiële kengetallen	
Resultaat	Op orde Er is sprake van een positief resultaat, waarbij rekening is gehouden met alle reële baten en lasten (waaronder afschrijving).
	Deels op orde Er is sprake van een positief resultaat, maar er is geen rekening gehouden met alle reële baten en lasten (waaronder afschrijving).
	Niet op orde Er is sprake van een negatief resultaat.
Liquiditeit	Op orde De current ratio (vlottende activa gedeeld door kort vreemd vermogen) is groter dan 1.
	Deels op orde De current ratio ligt rond 1, maar toch worden gedurende het jaar liquiditeitsproblemen ervaren.
	Niet op orde De current ratio ligt onder 1.
Solvabiliteit	Op orde De solvabiliteitsratio (eigen vermogen gedeeld door vreemd vermogen) is groter dan 0,25.
	Niet op orde De solvabiliteitsratio ligt onder 0,25.

Financiële verantwoording en MOP	
Financieel jaarverslag	Op orde Er wordt jaarlijks conform de daarvoor geldende termijnen een financieel jaarverslag vastgesteld, bestaande uit een resultatenrekening en balans (inclusief toelichting).
	Deels op orde Er wordt wel een financieel jaarverslag opgesteld, maar de balans, resultatenrekening en/of toelichting op beiden ontbreekt.
	Niet op orde Er wordt geen financieel jaarverslag opgesteld en vastgesteld.
Financiële controle	Op orde Er is een procedure voor onafhankelijke controle van de jaarcijfers, die jaarlijks wordt nageleefd. De bevindingen van deze controle worden schriftelijk vastgelegd.
	Deels op orde Er is een procedure voor onafhankelijke controle van de jaarcijfers, maar deze wordt niet nageleefd en/of er is geen schriftelijk verslag van de controle beschikbaar.
	Niet op orde Er is geen controle van de jaarcijfers.

Begroting	<u>Op orde</u> Er wordt jaarlijks conform de daarvoor geldende termijnen een sluitende en onderbouwde begroting vastgesteld voor het volgende boekjaar.
	<u>Deels op orde</u> Er is sprake van een sluitende begroting voor het volgende boekjaar, maar deze is niet binnen de daarvoor geldende termijnen vastgesteld en/of onvoldoende onderbouwd.
	<u>Niet op orde</u> Er is geen vastgestelde, sluitende begroting voor het volgende boekjaar beschikbaar.
MOP	<u>Op orde</u> Er is een actueel MOP (minder dan 3 jaar oud) dat de basis vormt voor onderhoud van de sporthal op het oorspronkelijke kwaliteitsniveau. In het MOP zijn kostenramingen opgenomen en daarvoor is voldoende gereserveerd.
	<u>Deels op orde</u> Er is sprake van een actueel MOP, maar er ontbreken kostenramingen en/of er zijn onvoldoende financiële middelen beschikbaar om het benodigde onderhoud t.b.v. het oorspronkelijke kwaliteitsniveau uit te voeren.
	<u>Niet op orde</u> Er is geen MOP en/of er zijn geen financiële middelen beschikbaar om onderhoud t.b.v. het oorspronkelijke kwaliteitsniveau uit te voeren.

Bijlage 2 - Voorwaarden verenigingshallenplan Dordrecht

Het verenigingshallenplan heeft tot doel het tekort aan zaalsportaccommodatie in Dordrecht te doen verminderen met 2 á 3 hallen.

De gemeente hoopt dit doel te bereiken door verenigingen, die zelf een sporthal willen bouwen en exploiteren, een financiële tegemoetkoming te geven in de exploitatielasten. Deze tegemoetkoming bedraagt in principe 40.000 gulden per jaar en geldt voor een periode van 30 jaar.

De belangrijkste condities van het verenigingshallenplan zijn:

1. EISEN AAN DE HAL

1.1 De sporthal dient te zijn goedgekeurd door de Nederlandse Sportfederatie voor wedstrijd- en trainingsgebruik.

1.2 De speelzaal dient te voldoen aan de volgende (minimum) eisen:

- speelveldmaat : 20 x 40 m¹ + rondom 2 m¹ uitloop
- obstakelvrije hoogte speelzaal : 7 m¹
- vloerafwerking : p.u.-vloer (7 + 2)
- speelzaalverlichting : 500 lux
- luchtverwarming : indirect gestookt
(min. 15 ° C tot 2 m hoogte)
- ventilatie : 30 m³/persoon
- akoestiek (nagalm) : nagalmtijd 1,8 á 2,2 seconden
- belijning : conform norm N.S.F. - USI-100 in overleg nader
overeen te komen. De N.S.F. adviseert nadrukkelijk
alleen de belijning aan te brengen voor die sporten die
daadwerkelijk regelmatig in de hal zullen worden
beoefend. Hierdoor wordt voorkomen dat er een
overdaad aan belijning gaat ontstaan.
- toeschouwersaccommodatie : 150 personen en voor gehandicapten toegankelijk
- toestellenberging : nader door de gemeente te bepalen
- toestellen en materialen : als gangbaar in de gemeentelijke sporthallen en
voor zover tijdens de aan de gemeente ter beschikking
gestelde bloktijden noodzakelijk

1.3 In of in de onmiddellijke nabijheid van de speelzaal dienen voldoende kleed- en wasgelegenheden en horecafaciliteiten ten behoeve van het gebruik van de sporthal beschikbaar te zijn.

2. BESCHIKBAARHEID

2.1 De sporthal dient wekelijks op in beginsel 2 nader overeen te komen doordeweekse avonden gedurende bloktijden van elk 4 uur (19.00-23.00 uur) ter beschikking te worden gesteld aan door de gemeente aan te wijzen huurders tegen gelijkwaardige condities, als waaronder de gemeentelijke sporthallen worden verhuurd.

2.2 Tijdens de met de gemeente overeengekomen gebruikstijden, als bedoeld in punt 1, dienen de gebruikers van de hal te kunnen beschikken over de toestellen en materialen alsmede kleed- en wasgelegenheden en horecafaciliteiten.

3. GRONDHUUR

3.1 Indien de sporthal wordt gerealiseerd op grond, welke in beheer is bij de Sportraad, zal de grond worden verhuurd tegen de geldende m²-prijs voor actieve recreatie.

3.2 Alle terzake van de grond of de opstal geheven belastingen en/of verzekeringen komen voor rekening van de opstalhouder.

Bijlage 3 - Overzicht gesprekken en bijeenkomsten

Gesprekken:

Sporthal De Dijk

Organisaties: Stichting Sporthal De Dijk en Next Volley Dordrecht
Interview: 22/8/2018
Bespreking bouwkundig rapport: 31/10/2018

Deetosnel hal

Organisaties: Stichting Vorrinklaan en DeetosSnel
Interview: 22/8/2018
Bespreking bouwkundig rapport: 31/10/2018

Deltahal

Organisaties: Stichting Deltahal en Sporting Delta
Interview: 12/9/2018
Bespreking bouwkundig rapport: 6/11/2018

Oranje Wit hallen

Organisaties: Stichting Oranje Wit Hal en CKV Oranje Wit
Interview: 4/9/2018
Bespreking bouwkundig rapport: 31/10/2018

Reeweghal

Organisaties: Stichting Overdekte Accommodatie Reeweghal en Fortius
Interview: 22/8/2018
Bespreking bouwkundig rapport: 6/11/2018

Bijeenkomsten met alle stichtingen, verenigingen en Sportraad:

26/6/2018 Startbijeenkomst
22/11/2018 Bijeenkomst voorlopige bevindingen